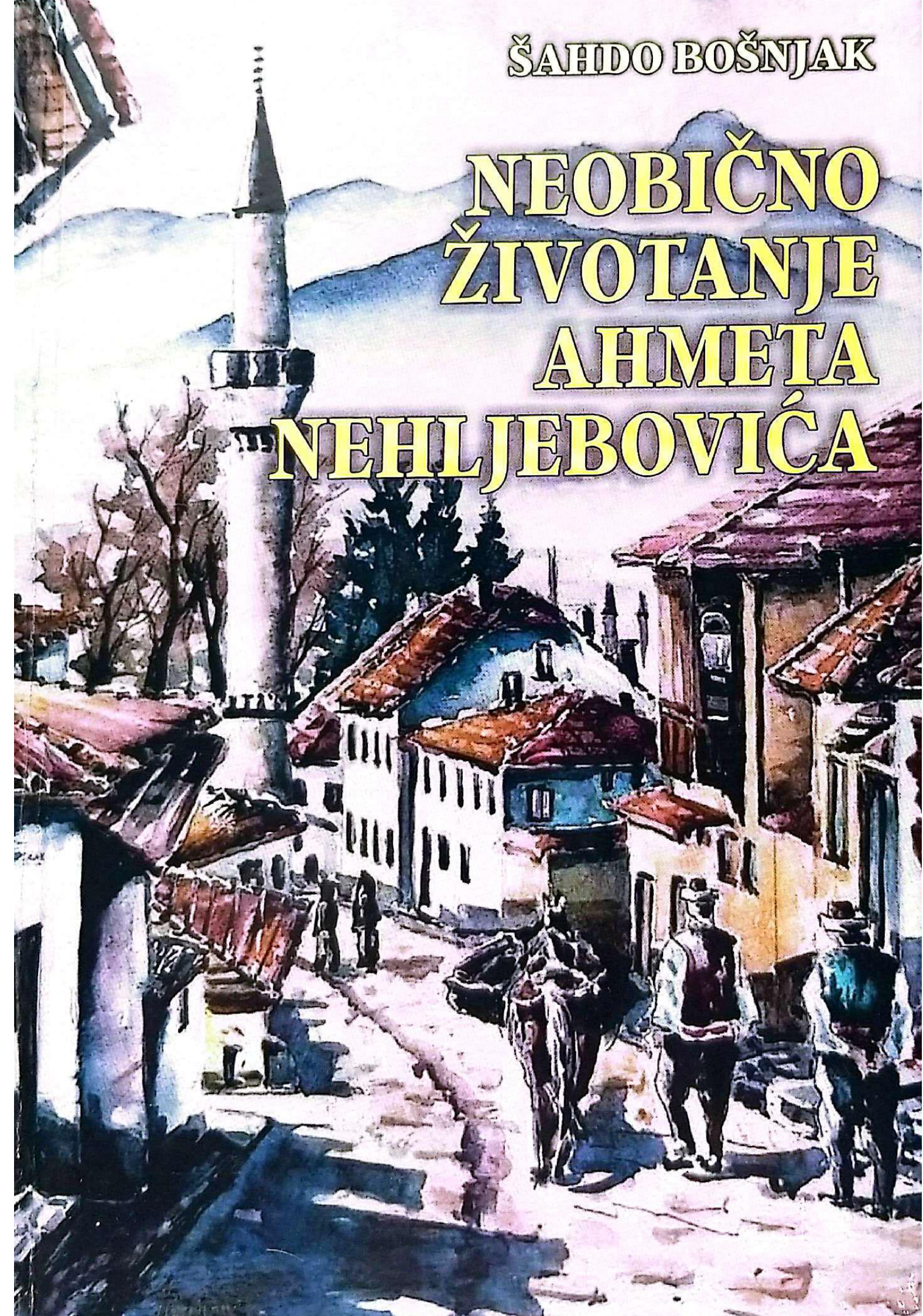

ŠAHIDO BOŠNJAK

NEOBIČNO ŽIVOTANJE AHMETA NEHLJEBOVIĆA

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK
Akademik, dr sc. Bajruzin Hajro PLANJAC

IZVRŠNA UREDNICA
Muamera PLANJAC, prof.

GRAFIČKA UREDNICA
Murisa BAŠIĆ

RECENZENTI
Mr. Divna BIJELIĆ

LEKTOR
Šahdo BOŠNJAK, prof.

KOREKTURA
Centar za obrazovanje odraslih
•EDUKA BH• Tešanj - Sarajevo

NASLOVNA STRANA
Taib KOVAČ

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

821.163.4(497.6)-32

BOŠNJAK, Šahdo

Neobično životanje Ahmeta Nehljebovića :
zbirka kratkih šaljivih priča (anegdota) /
Šahdo Bošnjak. - Tešanj : Planjax komerc, 2023.
- 141 str. : fotogr. ; 21 cm

ISBN 978-9926-32-075-1

COBISS.BH-ID 56943622

Šahdo BOŠNJAK

Neobično životanje Ahmeta Nehljebovića

- Zbirka kratkih šaljivih priča (anegdota) -

Izdavačko-štoparska kuća
PLANJAX KOMERC d. o. o.
Tešanj, 2023.

Sadržaj

Pokrao svoj bostan	5
Kajgana	7
Za sve su krive ptice	9
Umjesto junaci	15
Jeribasma	19
Otac i Zeka	24
Hodža Smajo	27
Stari lisci i žutokljunci	31
Um ili snaga	34
Krada	36
Grablje	39
Razlog	41
Zavadi pa vladaj	43
Kundure	45
Dosjetljivost	47
Mucanje	49
Alatuša	51
Lubenice	55
Zena aždaha	57
Budža	62
Opasni pratilac	68
Bahsuzluk	72
Zlo i naopako	80
Tešanjske koke	87
Butra	92
Banane	100
Čanak	107
De vurina tu i 'ala	112
Nesporazum	115

Snalažljiva nevjestica	116
Grah	122
Na ispitu	126
Književna kritika/Divna Bijelić	131
Biografija	137

Pokrao svoj bostan

Želim da vam kazujem priče o našem po mnogo čemu neobičnom komšiji Ahmetu. Ma ne samo neobičan, taj epitet uz njegovo ime zvučao bi gotovo kao eufemizam, već je u svojim rezonovanjima i postupcima prije bio čudan, čudan do apsurdna. Svoje glav, tvrdoglav, onako, uvijek na svoju ruku; pa sve što bi činio, činio bi ili na štetu drugih ili, najčešće, na vlastitu štetu. Sve ovo ne bi bilo vrijedno tolike pažnje da Ahmet nije bio pored svega rečenog – i smiješan, smiješan samom svojom pojavom a napose svojim postupcima, i to svima, a osobito nama, djeci. Priče o njemu najčešće sadrže pojedinačne zgode i, češće, nezgode iz njegovog života, pa je za njihovo kazivanje najprikladnija forma kratke šaljive – nadam se i poučne – priče, anegdote. Nade li se tu i koja malo duža priča, uvjeren sam da mi nećete zamjeriti jer, kako kažu, izuzeci su tu kako bi bolje istakli pravila.

Ahmet nije postao takav odrastanjem; on je takav bio od ranog djetinjstva – smiješan; on je samim svojim rođenjem već bio predodređen da bude smiješan, i da svojim postupcima zasmijava ljude.

Evo potvrde za to.

Igrali dječaci klikera, pa šurle, pa škole, pa preskakanja konopca s djevojčicama; teško bi se bilo i sjetiti svih igara kojih su se igrali tog vrelog augustovskog dana, toliko vrelog da su i psi pobjegli pod koš, u hladovinu, isplazili od zora pobijeljele jezike pa samo: dašću li dašću...

Sva djeca, ogladnjela i ožednjela, bestragom otišla kućama, ama, ostao samo Ahmet i rođak mu Sajo. Sjedeći u prašini, tek u dugim predanim košuljama, oslonjeni leđima o koš prodavali su zjala. I, kako bi predupredio nezajažljiv san, što se spuštao neposredno s neba na kao olovo otežale trepavice, Ahmet prvi progovori:

— Čuj, Sajo, prolazio sam jučer nekim poslom pokraj Salihove Pjeskulje i... oko!

— Šta ba: oko?!

— Eto tako, krcata zrelim bostanom ko... ko oko u glavi, bogami! Usto: niko ga ne čuva.

— A da “naš” bostan malo obidemo, ha, šta veliš?

— E, to, to baš velim pa...

I obilazili su nekoliko dana “svoj” bostan, načinivši pritom veliku štetu, kao opasne štetočine, zato što bostan ne samo da su krali već su ga dosta polupali i mnogo loza pokidali. Ali ih Salih zateče na djelu — naišavši slučajno nekim poslom kraj svoje njive. Oni pobjegnu u najbliži kukuruz i tu provedu ostatak dana u golemom strahu da bi ih komšija Salih mogao provaliti očevima, a onda — zna se, uslijedila bi žestoka kazna.

Pošto Ahmet s neopisivom zebnjom uvečer dođe kući, ču majku kako plačnim glasom govori ocu:

— Neko nam je pokrao i polupao bostan... zameo!...

Tek tad Ahmet saznade da su njegovi roditelji zasijali bostan na zakupljenoj komšijinoj njivi i da je, ustvari, pokrao svoj bostan!

Priča dostojna onih o Nasrudin-hodži — zar ne?

Kalošević, 2. 1. 1998.

Kajgana

Ahmet je kao dijete bio veoma nestašan, stariji insani bi govorili: plaho hašarijast. Jedno od tih vragolanluka bila je i neodoljiva potreba za pendžanjem po drveću. “Vela havle, vela kuveti”, čudila bi se u šali stara nena, majka Ahmetovog oca, “ovaj naš Ahmet ko da je rođen na drvetu, jal’ ko da ga je, Bože mi oprost, na svijet donijela majmunica: ha, ha, ha!...” Naročito zadovoljstvo mu je pričinjavalo otkrivanje ptičijih gnijezda, vađenje iz njih jaja i pokazivanje drugoj djeci, uz visok stupanj hvalisavosti tom svojom specijalnošću. Ni opasnost od zmija, koje bi se nakon ukusnog obroka fino odmarale u gnijezdu, nije ga sprečavala da se okane takve rabote, sve do jednom.

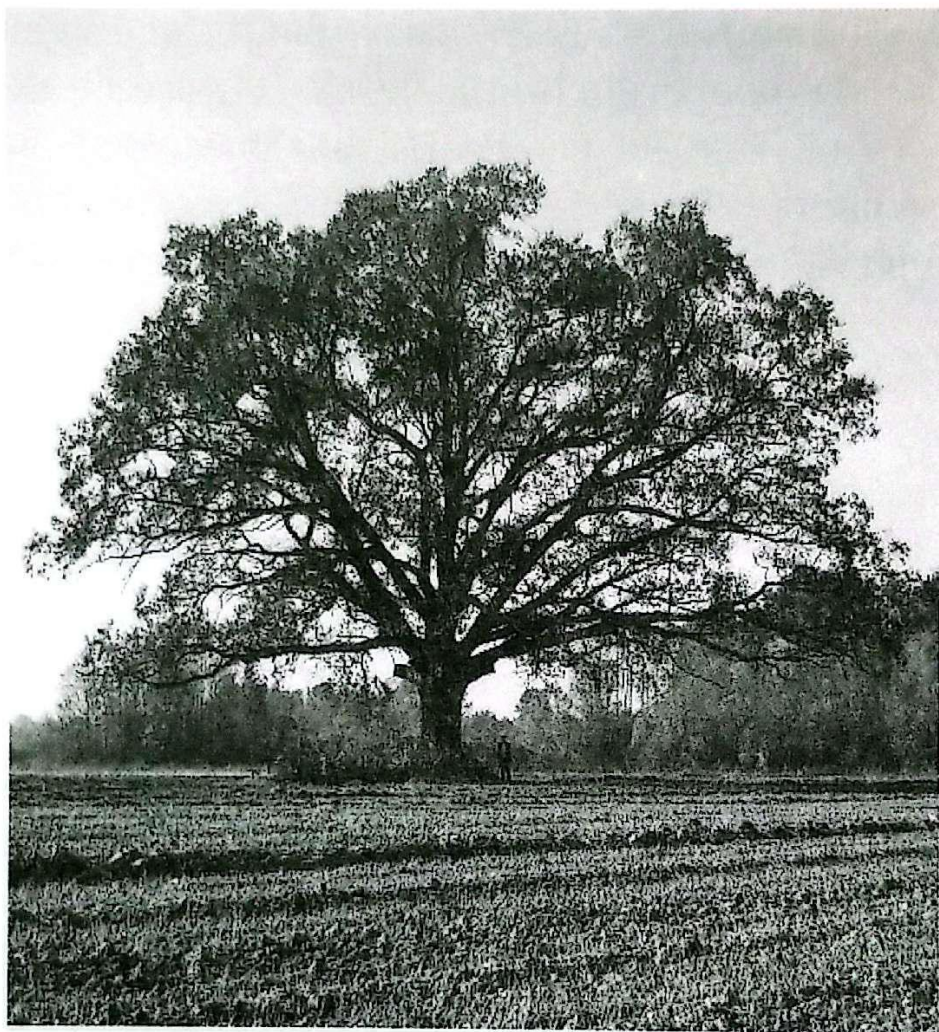
Kratke sive gaće imale su lastiš, a Ahmet je gurnuo košulju u gaće i raskrvavljenim rukama potrpao u nju sva jaja iz vraninog gnijezda.

U tom času pod hrastom se odnekud stvori komšija Suljo, vlasnik njive, i zgrozi se odozdo:

— Šta ćeš gore?! Sad ćeš biti b’jen! Silazi brže!...

Ahmet žurno spuza, gotovo se strovali, s visokog hrasta i pritom se još više izgreba i ugruha svud po tijelu, a najviše po stražnjici. I dok je drhtao od straha, nalik jasikovom listu, Suljo ga strogo upita:

— Deder kazuj, šta ti je to pod košuljom?!

— Bogami, Suljo, nisu tvoja već vrančija jaja!... — ušeprtlji se Ahmet.

— Do maločas to su svakako bila jaja, nu, sad je to kajgana, sinko — reče, grohotom se smijući, komšija i pomilova dječaka po kosi.

Sav postiden i crven u licu, kao crveni paradajz, Ahmet se nečujno okrenu na petama i pode — dok mu je ispod košulje na sve strane curila sluzava tečnost.

U ušima mu je još dugo odzvanjao komšijin posprdan smijeh, a on je mislio: "Neka mi ubuduće neko samo spomene bilo kakve ptičurine ili bilo šta u vezi s njima, ima da mu nos rascvjetam ko majsku ružu... Ko majsku ružu!"

Kalošević, 4. 1. 1998.

Za sve su krive ptice

Otkako ono komšija Suljo isprepadao i ismijao Ahmeta u svojoj njivi, a sve zbog vrančijih jaja, otad je Ahmet jako zamrzio ptice. Za sve ružno što bi mu se desilo – Ahmet je krivio nikog drugog do samo ptice. A ptice kao da su tih dana nastojale na razne načine da dokažu kako je Ahmet u pravu. Najprije su u Rujevini temeljito počupale i pozobale tek iznikli kukuruz. Kako je otac njega bio zadužio da čuva kukuruz od ptica, a on otišao s drugom djecom ganjati gumenjaru po Svatovskom greblju, naravno da se smatrao glavnim krivcem za nastalu štetu te je od oca fasovao debele batine. Onda mati naredila da čuva tek ispilene piliće od grabežljivih svraka, koje su na obližnjoj drači imale gnijezdo i u njemu upravo izležene mlade. Ahmet mrzovoljno čuvao dok je mati bila kod kuće, a čim je mati pošla u Krivaču da nažanje kravama trave, on je pogledom isprati za prvu krivinu pa se zaždi nogom u zadnjicu, preturi preko taraba rodaka Avde i, pravac u njegove trešnje ranke. Pošto se fino najeo kao med slatkih trešanja carigratki, da je stao podrigivati i osjećati bolove u pretrpanom želucu, on spuza s trešnje i umalo se sudari s rodakom, koji je strpljivo čekao ispod trešnje da Ahmet side. No, ko da uhvati vjetropira? Prije negoli je Avdo uspio bilo šta da poduzme, Ahmet se još jednom nemilosrdno odalami petom po zadnjici i kroz Avdin popričan grah začas iščili u

vidu vodene pare. Ču samo Avdine riječi: "Znat ćeš ti za ovo! Doći ću ja Ibri na viku!..." Čim dofura u avliju, Ahmet ugleda jato svraka, koje su opkolile kvočku i piliće pa uz zagušljivo krećanje slave veseli pir. Nalikovale su Indijancima dok su bojnim pokličima atakovale na bespomoćne piliće. Jdna kvočka, sva nakostriješena poput ose borila se da odbrani svoje mlade kako je znala i mogla. Ali svrake primijenile lukavu taktiku: kako ih je bilo mnogo, jedne su odvlačile kvočku na jednu stranu dok su druge nasrtale na piliće na drugoj strani. Kad to vidje, Ahmet se rasrdi, zgrabi za rog koša zadjevenu praćku, stavi u nju kamen i brzopleto odape. Da su tog dana Ahmeta stvarno pratili sami bahsuzluci, pokazuje i to što je umjesto svrake kamen iz praćke pogodio u glavu jedno nedužno pile. Ahmet uze mrtvo pile te ga brže-bolje prebaci u komšijinu njivu. To opaziše brojne svrake i odmah nastala bespoštedna borba oko plijena. Uz veliku galamu ipak su pobijedili supružnici te nesretno pile završi u svračijem gnijezdu na obližnjoj drači kao bogata gozba goluždravim svračićima. Dječak prebroja piliće, nedostajalo je troje; jedno on ustrijelio, a dvoje, znači, ugrabile borbene svrake.

Tako je Ahmet snuždeno i s velikom strepnjom očekivao majku. A kad je ona došla i primijetila da nedostaje troje pilića, znala je da je Ahmet negdje vjetropirio, a bespomoćne piliće ostavio na milost i nemilost halapljivim svrakama. I umjesto vruće čorbe, jer je bilo vrijeme ručku, Ahmet je pokušao vruće batine. Majka je otkinula tanak židak prut, satjerala dječaka u ćoš sobe, zadigla mu predanu košulju, gaća nije ni imao, i šibala po goljoj guzi, sve dok se nije zakocenuo od plaća. A prestala je tek pošto se sav upiškiio, dok se ona kocenula od smijeha. Tad je zapamtio da je najljuća dok se smije. No, nasreću, nikad ga više nije tako izbila, možda i zato što je znao da s njom nema šale, da kažnjava rijetko, ali žestoko te joj je uglavnom bio poslušan. A kad se ponadao da

su time bahsuzluci, bar za taj dan, završeni, onda je u akšam pokucao na vrata rodak Avdo da se požali Ibri na zijančerli dječaka i tako naplati svoje obršćene trešnje, carigratke. I onda je očevo temeljno zavrtnanje jednog pa drugog uha, i to pred Avdom, bio šlag na tortu ili konačan završetak pehova za taj dan.

Od tog časa Ahmeta je mržnja prema pticama posve zaslijepila i nikako nije mogao zaspiti već je sav u suzama dugo budan sanjao osvetu. Prva oluja te mržnje i osvete sručila se upravo na svračiji par i na njihove bebe na drači. Sutradan, čim je ispratio roditelje od kuće, Ahmet od koša dovuče dugačke a tanke ljestve i nekako ih nasadi uz draču. Dok je bilo ljestava, penjanje i nije predstavljalo naročit problem, ali ostatak, neka dva do tri metra, trebalo se uspeti bez njih. E, to su bile, što se kaže, muke Isusove. Gnijezdo su branili bezbrojni dračini trnovi i jato do bijesa borbenih svraka. Ali ni to niti bilo šta drugo nije moglo pokolebati niti smesti Ahmeta da odustane od nakane. Sav izgreban, izranjavljen i krvav najzad se probio do samog gnijezda, gdje su ga sačekali baš roditelji mladih ptića kljujući ga po lobanji. Činilo mu se kako mu žele oči iskopati. A on pozlijedenim rukama odlomi jednu vrlo trnovitu granu, pri čemu mu se u krvave ruke pozabada još mnogo kao igla šiljatih trnova, zbog čega Ahmet nije mnogo mario već granom mlatnu bližeg roditelja, da je s njega poletjelo perje na sve strane. Tad se svrake uz zagušljivu dreku razbježaše, valjda tako priznajući poraz. On krvavim rukama povadi iz gnijezda sve jedno po jedno mladunče i sa zadovoljstvom ih pobaca gladnim mačkama, što su se skupljale ispod drače. Vjerovatno zato što su oćutjele ptičiju dreku. Tako je Ahmet povjerovao kako je pravda zadovoljena i kako je najzad izravnao račune sa svrakama, kradljivicama pilića.

Vrhunac mržnje prema pticama i čežnje za osvetom Ahmet je doživio u Krivači dok je s rodakom Sajom čuvao goveda. Trave dosta, sočne, njiva ograđena, da krave ne mogu nigdje otići pa Ahmet i Sajo samo leže u mehkoj travi, na ledima, s travkama u ustima, u debelom hladu razgranate lipe i uživaju. Na ogromnoj lipi odmaralo se veliko jato vrana, štiteći se tako od popodnevne sunčeve jare. Čini se da su baš ptice inspirisale Saju da otpočne glasan monolog:

— Čuj ba, Jaro, nema ti ništa ljepše nego biti 'tica. Niko slobodniji, niko sretniji, majke mi, et'. Kad te ko počera, samo se digneš u nedokučive visine i ne mere ti niko ništa. Moreš svima prkositi, moreš se čak na njih i pokakati, a da budeš bez brige jer...

— Dosta više! — dreknu najednom Ahmet i prepade jarana. — Ako nastaviš tako hvaliti proklete 'tičurine, majke mi, naljutit ću se i otići od tebe.

— Uj, pa zašto? Što su ti jadne 'tičice tako skrivile?

— Zašto! Zašto! Kako zašto? Nekidan su mi proklete svrake pokrale piliće. Ali sam im se osvetio tako što sam sve svračice iz njihova gnijezda pobacao mačkama. A još da se i pokaka na me... pa ja... ja bih je ubio! Bih, života mi, Sajo...

U tom trenutku jedna se vrana premjesti s noge na nogu. Ispusti dvaput otegnuto: ga-ga. Ali ispusti još nešto. Ispusti pravu bombicu u obliku kake koja hljuznu i razlijepi se po Ahmetovom čelu, tačno između dva kao azur plava oka, snajperskom preciznošću. I presječe Ahmeta u pola riječi.

— Eto ti sad prilike da riječi sprovedeš u djelo. Baš da vidim kako ćeš je ubiti: ha, ha, ha, ha, ha!... — reče Sajo, dipi na noge, uhvati se za stomak i stade se tresti od smijeha. Smijao se neprekidno barem deset minuta, pa i kasnije — kad god bi se sjetio tog događaja Smijao bi se grohotom kao lud. I nikad nije prestajao da zafrkava drugara u vezi s tim događajem, podsjećajući ga:

– Sjećaš li se ba, jaro, kad ti se ono vrana u Krivači pokaka među oči sokolove!? Ha, ha, ha...

Naravno, Ahmet bi frcao od muke i ljutnje. I otad ako bi neko u njegovom društvu ma i spomenuo ptice, on bi pljuvao, naljutio bi se, a nerijetko je samo zbog toga i napuštao društvo.

Od tog događaja Ahmet ne samo da je još više zamrzio ptice već ih je stao i proganjati, pa i fizički uništavati. Nijedno gnijezdo za koje bi saznao ne bi opstalo a da ga on ne rasturi, jaja polupa, a mlade pobaca. Pritom su naročito stradala gnijezda onih ptica koje ih navijaju na niskim granama krošnje, napose gnijezda grlica koja su obično na prvim granama, neskrivena, vrlo jednostavno građena, od malo grančica ili korijenja suhih biljaka. I gotovo da su identična onima kakva grade golubovi. Više puta se desilo da Ahmet leži sa Sajom u hladu brijesta ili hrasta, a iznad njih na vodoravnoj grani gnijezdo, najčešće od grlica. Tad bi on dohvatio kamen ili suhu grudu zemlje i iz ležećeg ili sjedećeg položaja gađao gnijezdo. Toliko se u tome bio izvještio da je rijetko kad promašivao. Jaja ili ptići iz gnijezda tom prilikom bi se razletjeli na sve strane i polupali, kao bombom razneseni, dok bi Ahmet likovao i pakosno se smijao. Tad bi Sajo glasno negodovao, galamio na njega pa čak ne bi htio neko vrijeme s njim ni pričati ni družiti se. Ali sve džaba. To Ahmetu kao da je bilo motiv više da čini takva bešćutna nedjela prema pticama.

Bio je jedan od onih toplih ljetnih dana. Dva rodaka napasli goveda pa ih povezali u hladu za živicu i legli poleduške ispod debelog brijesta da se malo odmore. Zatim će kući na ručak pa na rijeku na kupanje, sve dok ne zahladni, kako bi ponovo došli napasati stoku. Ležeći Ahmet ugleda gnijezdo tik iznad njih na debeloj vodoravnoj grani. Iz njega se čuo cvrkut mladunaca, koje je ležeći mirno grijala majka grlica.

On se obradova pa pruži ruku i nasumice napipa oveći kamen šakaš, jer je dio njive na kome su ležali bio kamenit. Onda likujući, reče rodaku:

– Sad gledaj, Sajo, šta će biti od gnijezda i grlice u njemu!

Prije nego što bi Sajo mogao bilo šta poduzeti, on zamahnu iz sve snage da ga inercija povuče gotovo u sjedeći položaj nakon čega opet poravni na leđa. Ali, avaj, belaj! Kamen zavritlan takvom snagom iz neposredne blizine pogodi umjesto gnijezda posred debele grane. Ptičići i gnijezdo razletješe se: mili moji kud koji, grlica odleprša neznano kud, a kamen se vrati od grane pa kao kovački čekić pogodi Ahmeta posred nosa. Krv je stala liptati iz nosa te su je mokrim oblozima i travom kunicom jedva uspjeli zaustaviti. Krv je curila i s vanjske strane nosa iz duboke posjekotine. Ahmet je tom prilikom ostao i bez dva zuba. Roditeljima je slagao da se pokliznuo i pao na kamen. Štaviše su ga morali voditi ljekaru koji je nakon detaljnog pregleda zaključio kako je sreća te mu nije slomljena nosna kost. Kad je sve prošlo, na kraju ipak dobro, onda mu rođak Sajo jednom prilikom reče:

– Slušaj ba, jaro, možda je to Božija kazna, zato što zlostavljaš 'tice. Možda je ovaj put bila samo opomena pa si zato sretno prošlo, a sljedeći put moreš ostati bez oka ili ti se šta gore desiti... Majke mi!

Iz ovog slučaja čini se da je čak i Ahmet nešto naučio, pa bilo da je poslušao Sajin savjet, bilo svoju pamet, kakva je-takva je. Uglavnom – nakon razbijenog nosa Ahmet više nije mrzio ptice niti im je nanosio bilo kakvo zlo. Istina, nije ih ni volio niti im je činio kakvo dobro.

U Kaloševiću, 21. 5. 2014.

Umjesto junaci ...

Ahmet je odavno imao pripremljen zanimljiv plan.

Jedne noći leškarili su u svom skrovištu, u kolibi što su je napravili u gustoj krošnji ogromnog hrasta, i posmatrali žmirkave zvjezdice na nebu, a iz daljine im do ušiju dopirala graja sijeldžija u bostaništima. Ahmet zaključí da je došlo vrijeme da svoj plan saopći rođaku Saji.

— Sutravečer ponesi od kuće vreću; íći ćemo u čika-Halilov bostan. Sve sam dobro isplanirao, nema da brineš. Posao nam je tako lahak da ćemo se sa starcem malo i pošaliti.

— Šta to znači? To mi se baš ne sviđa. Objasni.

— A, ništa naročito. Ovakó: usput ćemo ubrati u vreće nećijih bundeva pa na mjesto svake ubrane lubenice stavit ćemo bundevu. Kad drugi dječaci za to saznaju, bit ćemo glavni, POSTAT ĆEMO JUNACI!

— Hoćeš reći da starca dvostruko namagarčimo. E, mislim da to nije uredu!

Ahmet je bio tvrdoglav kao najtvrdoglavija mazga — to što naumi, po pravilu i ostvari.

Sljedeće noći dječaci ponesoše od kuća vreće, ubraše u tudim kukuruzištima bundeve pa se prikradoše čika-Halilovom bostaništu. Svaki ubra po dvije pozamašne lubenice, dok na njihovo mjesto stavi isto tako velike, nedozrele, zelene bundeve pa se zaputiše u prilično udaljenu

Kurjakovinu, u svoje skrovište. Tako su dječaci pet-šest noći zaredom odlazili u Halilovo bostanište, za koje vrijeme bi nedužni starac hrkao u svojoj kolibi, plašeći pritom ptice po živicama i zečeve u bostaništu.

Jednog jutra Halil dobro urani, nedugo iza ponoći. Mrak je još uvijek tako gust da je bostandžija jedva razaznavao velike zrele lubenice. Čim napuni vreće, zaveza ih na kukljac uzicama. Već se razdanjivalo kad je potovario vreće u zapregu pa se s njom zaputi u daleki grad, na pijacu. Tu zateče Ciganina Selima, pretrgu i svog dobrog mušteriju, koji bi od starca kupovao proizvode po nižoj cijeni od pijачne, ali bi mu novac donosio tek pošto preuzetu robu rasproda, obično po svršetku pijace. Vrativši se s pijace, Halil malo odspava te sjede sa ženom piti kahvu, kad evo ti Selima.

– Bujrum na kahvu – pozva Halil.

– Fala tebi i na kahvi i na tvom poštenju! – reče ljutito Ciganin pa tresnu novcem o sećiju. Halil prebroja novac pa će reći:

– Ama, ovo je samo pola novca od dogovorenog?!...

– Taman tako, Halilaga. Pola lubenica, pola para. Drugu polovinu podvalio si mi bundeva!

– Kakve bundeve?... Šta ti je, bolan, šta pričaš?!

– Jest, eno ih na pijaci, a eno i svjedoka! Od danas više ne vjerujem u tvoje poštenje. A jok! Od tebe ne kupujem pa ma mi davao i džaba. Nikad više!

Ciganin pretrga zajaha bicikl i otperja bez pozdrava, ni ne osvrnuvši se, a Halil izgubi najboljeg kupca. Zato odmah krenu u bostanište. Zagledao je sve jednu po jednu lubenicu i onda iznenadenje, pravi šok. Na mjestu gdje se nedavno nalazila lubenica – ležala je velika, zelena bundeva. Pravi stid tek tad ga obuze. "Cijelog mog života niko nije posumnjao u moje poštenje, do ovaj Ciganin, Selim. I s razlogom. Neko me pošteno namagarčio!", zaključio je ljut i tužan pode na počinak.

Cijele te noći nije čestito ni oka sklopio, smišljajući osvetu. Ali kakvu? Ona svakako mora biti srazmjerna njegovoj sramoti. Odlučio se predzoru te je slatko zaspao, tako slatko da je prespavao i jutarnju molitvu, što mu se doista rijetko događa. Nakon dva dana mali jarani se zaželješe ukusnih lubenica i odlučiše ponovo pohoditi čika-Halilovo bostanište. I ovaj put odlučiše ponijeti po dvije lubenice. Radosni i zadovoljni uspješno obavljenim poslom usput su veselo čavrljali pa, prešavši jedan potočić, odlučiše da se odmore. I tek što su sjeli, Sajo ustvrdi:

– Nešto, haman, smrdi.

– Da, nešto užasno zaudara – složi se Ahmet. – Možda je neko ublizu vršio nuždu.

Smjesta pograbiše vreće, baciše ih na leda i požuriše da se što prije udalje od neprijatnog mjesta. Čim stigoše pod hrast, Ahmet se okrenu u namjeri da spusti ljestve. U taj mah Sajo opazi i povika:

– Stani, stani! Eto ti je sva košulja na ledima nečim isprljana. I hlače, vidi... Ha, ha, ha! – pa s dva prsta prihvati Ahmetovu košulju da opipa o čemu se radi. Tad uzorak nepoznate tvari prinese nosu, omirisa i znalački zaključí:

– Izmet! Ljudski izmet!

Zatim stade poigravati i tresti se od nezadrživog smijeha. A kad okrete leda, Ahmet mirno reče:

– Smiješ li se meni, ili sebi? Eto i tvoja odjeća je sva uneredena.

Mališani su idući sve vrijeme mislili da im se košulje lijepe za leda od znoja, zbog jake omore što je vladala u tim augustovskim noćima. “Ali, otkud toliki izmet na ledima?!” – pitali su se u čudu dva jarana, svaki za sebe. Pa kao da su vođeni telepatijom, gotovo jednovremeno pristupiše vrećama i ustanoviše kako su i one zaprljane. Zapravo, iz njih je na sve strane curkom izbijao razrijeđen izmet. Odmah istresoše

sadržinu iz vreća i zapaziše kako je izmet ustvari curio u malim mlazovima iz velikih zelenih lubenica.

Dječaci u hipu shvatiše – to je čika-Halilova osveta.
Strašna osveta!

Starac je na lubenicama napravio male čepove, kroz njih istrugao sadržinu pa nasuo izmet. Zatim je čepove ponovo vratio na njihovo mjesto, položio lubenice s čepovima prema tlu i sve to lijepo zamaskirao lozama i lišćem. Dva drugara u žurbi nisu imala kad zagledati lubenice niti su u šta sumnjala i, eto, desilo se – što se desilo.

– Nikome o ovome ne kazuj, inače ćemo biti ruglo čitavog sela – savjetuje Sajo brižljivo mladeg drugara.

– E, baš si blesav. Ko da kazuje svoje ruglo i sramotu.
UMJESTO JUNACI – POSTADOSMO POSRANCI!

Kalošević, 9. 1. 1998.

Jeribasma

Udaljen oko kilometar od Ahmetove kuće nalazio se veliki čika-Omerov voćnjak. Ahmet ga je već u dva navrata pohodio. Prvi put natrgao punu košulju najsladkih krušaka koje je ikad jeo – begarlija, a drugi put plijen su bile krupne, okrugle a malo nakisele jabuke kolačuše. Oba obilaska voćnjaka služila su više kao izviđanje i upoznavanje situacije u i oko voćnjaka, dok prave krađe tek predstoje. Ovaj put u avanturu nije zvao rođaka i jarana Saju, i to iz dva razloga. Prvi, jer se ljuti na Saju što ga zafrkava zbog onog slučaja u Krivači kad ga je vrana pokakala i kad je kamenom sebi umalo prebio nos, a drugi, jer se Sajo ljuti na njega, smatrajući ga isključivim krivcem kad su se onako loše proveli i bili namagarčeni, idući u čika-Halilov bostan. “Ovako i jest najbolje – sam pa kako god prodem: niti ću se ja na koga ljutiti niti ko na me. Tako dževab mogu davati samo sebi”, mislio je zadovoljno Ahmet.

Da bi lakše ostvario cilj, Ahmet je iskoristio neke okolnosti što su mu išle naruku. Tako je s jedne strane voćnjak zaklanjala manja šuma a do nje se nalazila oveća slama, nadjevena na stožinu. Pri prvom dolasku u voćnjak dječaku je sinula dobra ideja – da u slami izdubi veliku rupu, koja bi mu služila kao sigurno skrovište. Tako bi do voćnjaka pristizao skriven šumom, dok bi voćnjak osmatrao iz skrovišta u slami. To je i učinio prilikom druge posjete voćnjaku.

Jutros od oca nije dobio nikakav zadatak, prevarivši ga, i zato je odlučio da ovaj rijedak dan bez obaveza iskoristi za odlazak u čika-Omerov voćnjak.

Iz kuće se lahko iskrao do štale u kojoj je odabrao jednu od tri torbe iz kojih konji jedu zob i uputio se na odredište. Do šume je išao zaobilaznim putevima, kroz šumu je bio siguran, a tu je i rupa u slami iz koje će dobro osmotriti voćnjak pa tek ako je sve sigurno, poći će u akciju. A kako je sve izgledalo kako se samo poželjeti može, Ahmet nakon kraćeg odmora i osmatranja iz svoje polazne baze najzad uze krutu konjsku torbu, izvuče se četveronoške iz slame i krenu u avanturu.

Kroz voćnjak se šuljao tiho i oprezno, ali mu i pored toga nije moglo promaći kako je otežao od bogatog roda šljiva, jabuka, krušaka, dunja, oraha i drugog voća. Dozrijevajući voće je mirisalo poput najmirisnijeg cvjetnog vrta te svojim slalom i mirisom pozivalo na obilatu gozbu bezbrojna društva pčela, osa, stršljena, bumbara, leptira i drugih insekata. Zvijerao je na sve strane i bio neodlučan kod kojeg stabla da se zaustavi, koju vrstu voća da ubere i ponese. Najradije bi da ima toliko torbi i ruku koliko je u voćnjaku vrsta voća pa da od svake ponese pomalo. A kad naiđe pored visoke stare kruške i osmotri je, odmah bez imalo dvoumljenja, kraj nje zastade. Mnogo je volio jeribasme. Bile su krupne, sočne i slatke. Padale su posvuda naokolo, po travi, ali bi se u dodiru s tlom posve razmrskale, nalikujući zelenim lubenjcima. Takve ih nije htio jesti već odluči popeti se na stablo, nježno ih ubrati rukom, sve jednu po jednu, dok ne napuni torbu do vrha. Već mu voda poteče iza zuba i na samu pomisao kako će ih natenane jesti u svome skrovištu, jesti – uživajući u njihovom izvanrednom okusu. A kruška je ponijela kao nikad pa je za tili čas konjska torba bila uvršena. I sve je dotad bilo uredi. A onda...

U namjeri da side, dječak pogleda niz visoko stablo – pa se ukoči i prenerazi. Radost se začas preobrati u strah i tugu.

Sa štapom u ruci, u bijelim bez-gaćama, s bjelicom na glavi, pod kruškom, kao slučajno i nezainteresirano, sjedio je niko drugi do sam – čika-Omer, vlasnik voćnjaka. Ahmetu noge zadrhtaše te se bolje prihvati jedne debele kruškine grane kako ne bi pao. Dok se pomjerao, jedna kruška iz prepunjene torbe skotrlja se i poletje dolje, kud će, na nesreću, baš – pa na Omerovu glavu! Pala je posred bijele bjelice, i sva se smrskala nalik bačenom jajetu.

Starina mirno skide kapu, otrese s nje ostatke kruške, hitnu odozdo pogled na dječaka te će reći:

– Vidi ti male beštije. Nije mu dosta što krađe moje kruške, pa me povrh toga još i gađa njima!

– Nisam, djedo, htio, života mi ... Nu, sama se skotrljala.

Ahmet je čuo da je Omer strog domaćin, da čuva svoje voćnjake i da je ljetos dobro namlatio neke dječake, uhvativši ih u svojim trešnjama. Starca je posebno rasrdilo to što su pokršili mnoge grane trešanja, dok Ahmet nije učinio nikakvu štetu, osim što je ubrao torbu plodova. Pa ipak, uhvaćen je u krađi – kao i bilo koji drugi lopov. Zato je pored nesumnjivog straha osjećao i golemi stid.

– Nisi htio, ha?... A što krađeš moje kruške?! – žestio se odozdo djedo.

– ‘Nako... Mislio sam da ti ne bi branio... da koju otkinem pa...

– Koju... koju. Zar je to koju, a ovamo – puna torba, i još konjska? Da ne misliš mojim kruškama i konje hraniti, a?! I što me nisi pito, možda ne bih branio, a ovako... Učiš se krasti tude, je li?!

– Ma nije, djedo, evo, dat ću ti sve što sam ubro i platit ću, čim budem mogo.

– Znam ja da ćeš ti meni platiti, dok sideš s kruške. Naplatit ću ti sve ovim štapom, da znaš! A kako to da nisi kod goveda, a?

– Reko sam ocu da me boli trbuh pa ih je on otjero na pašu, a mene je poštudio.

– Kradeš moje kruške, ocu lažeš da si bolestan! O, tu se, bogme, svega nevaljalog nakupilo! Odoh ja sad pravo Ibri da mu kažem kakvog hairli sina ima.

Ta mogućnost dječaka sledi, pogodi ga ravno u srce. Poznavajući očevu tešku narav, zaključi da bi to bilo ravno katastrofi. Pa zavapi, preklinjući starca:

– Nemoj, djedo Omere, molim te! Čekaj, zdravlja ti! Eto, nagodit ćemo se. Čim malo porastem, doći ću ti na koševinu, i pet dana ako treba, za ovu torbu krušaka. Nemoj, čika-Omere, preklinjem te!

– Ha, ha, ha... ha, ha, ha, to je, ko biva, za pet-šest, sedam-osam godina! E, lukav si ti, momče. A znaš li zašto?

– Zašto, djedo?

– Zato što će djedo tada biti gore, u greblju. Odmarat će svoje stare kosti metar ispod one žute ilovače. Nego, silazi odmah da naplatim kruške, pa da idem.

– E neću, bogme... Strah me.

– A ako te ja budem gađo kamenicama?

– Nemoj, djedo, morat ću se i ja braniti kruškama. Gle, imam ih punu torbu!

– Onda će djedo čekati da sideš...

– Čekat ću, vala, i ja, i neću silaziti dok ne odeš.

– Ja ću i noćiti, ako treba.

– I ja ću, meni je, djedo, potrebitije nego tebi.

Djedo Omer sjede, savi cigaru i zadimi. Miris duhana krdže stade se opojno širiti, golicajući i Ahmetove nosnice.

Dječak se već bio namjestio u prve rašlje, kako bi što je moguće udobnije proveo predstojeću noć. Ali, ispušivši s

velikim užitkom svoju mirisavu cigaru, ponovo se prvi javi djedo Omer:

- Jesi li još gore, momče?
- Jesam, djedo.
- A da se nas dva nagodimo ko ljudi, važi li?
- Važi. Samo reci kako?
- Bi li ti meni za te kruške čuvo guske, pa da te pustim?
- Nisi me još, djedo, ni ufatio. Ali, važi, prihvatam nagodbu.
- Nisi mi, mudrač, još ni pobjego. Tako, kad nabavim guske, javit ću ti: ha, ha, ha...
- Pa ti i nemaš gusaka?!
- Da sam znao da ću za njih imati čobana, svakako bih ih nabavio. Nego, dijete, moram priznati: pobijedio si. Nemam se kad dalje s tobom naduravati. Znaš li zbog čega?

— Kako bih znao, djedo?

— Jer sam jutros usto na desnu nogu. Jer si ti dobar dječko, i od dobrih roditelja. Jer sam te prvi put ufatio u krađi. Jer nisi činio nikakvu štetu i, jer je vrijeme ićindija-namazu. Usto, star sam. Puštajući te, mogo bih zaraditi i koji sevap. Uhar je.

Obradovan starčevom odlukom, Ahmet se ohrabri pa progovori:

- Da te pitam, djedo, smijem li ja opet doći u tvoje kruške?
- Smiješ — odgovori Omer dvosmisleno. — Samo bih ti savjetovo da ne kušaš dvaput sudbinu. Zato što sumnjam da bi se uskoro moglo steći toliko dobrih razloga da ti ponovo oprostim.

Pritom, tobože, priprijeti štapom pa se stade žurno udaljavati od voćnjaka.

U Kaloševiću, 21. 5. 2014.

Otac i Zeka

Prve jesenske kiše bile su pouzdan znak da je ljeto prošlo i da se narodu valja ubrzano pripremati za dugu i oštru zimu. I tako, svi su nešto radili, samo su dva dobra jarana besposličarila, sjedeći na nosivim kladama Sajinog koša, zaštićeni strehom od kiše rosulje. Ne znajući kako da prekrati vrijeme, šutnju prvi naruši Ahmet i predloži:

– A da ti ispričam šta se ljetos desilo s mojim ocem i našom kobilom Zekom? Može biti zanimljivo... a i smiješno je.

– E, kad je amidža u pitanju, baš bih volio čuti – zijevajući prihvati drugi dječak.

– Možda se sjećaš kad smo ono ljetos ovrhli pšenicu u Krivači, svi se razišli, a ostali samo ja i babo? Helem, pšenica bijaše potovarena u kola te je on ispregno Zeku i ukoljenčio jularom kako bi pasla, a on lego u hlad da, po običaju, malo odspava. Ja sam imo paziti na Zeku, na pšenicu i na ostale stvari, koje su se tu nalazile. Babo je uskoro zahrko, kobila je mirno pasla i sve je bilo potaman dok nije malo zahladnjelo, i dok se babo nije probudio. Vidim: probudio se kiseo i nehoran, pa će ti meni: "Idi, Ahmo, otkoljenči Zeku, odvedi je na rijeku i napoj pa da je upregnemo u kola i da vozimo pšenicu kući." Ja pripremio klas kukuruza, znam, Zeka je promjenljive ćudi, ko ljudsko biće. Nekad je raspoložena i mirna ko janje; drugi put, opet, ko nervozan i neraspoložen čovjek, ljuta, ne da sebi prikučiti.

Prilazim ti ja njoj, kad vidim: otkoljenčila se, jular vuče po zemlji. Tepam joj, a ona stade da hrže; iskezila zube, šmiga joj se klas, ama sve mi zakreće svoju zadnju polovinu. Ali šta ću, kud ću, otac više da požurim, moram pa kako mi bude. Ispruži ona glavu da zubima dohvati klas, ja trgnuh rukom da ščepam jular, kad ti ona: klap!, sastavi zube na mišici moje desne ruke. Ujede me, dobro me ujede. Onda se munjevito zakrenu, ritnu se zadnjim nogama, iz sve snage, i sastavi me s crnom zemljicom. Sreća moja: odbacila me sapima, a da me pogodila kopitima, Bog zna šta bi mi se bilo desilo.

Sve to posmatro babo. Otkide stabljiku kukuruza i krenu ususret meni i Zeki, grozeći se na me: "Zvizgonja jedan, nisi kadar ufatiti ni Božijeg hajvana! Mamlaze mamlazni, zar se kobili prilazi ko curi?!" Zatim sa stabljikom kukuruza stade kružiti oko Zeke, a ona oko njega. Počelo je još jedno nadmudrivanje, samo što je otac čvršći, snažniji od mene. Dograbio ju je za dio julara što se nalazi oko glave, i dok se ona baktala oko kukuruza, naveo ju je pokraj kamena medaša, te joj se jedva našo na ledima.

Ali, Zeka ne bi bila Zeka – kad bi se tako lahko predala. Prava borba tek je počinjala. Ličilo je na kroćenje konja: Zeka je imala biti neukroćen konj, a babo kauboj krotitelj. Doista sumnjam da bi Zeku tog dana uspio savladati i najbolji krotitelj. Kad se babo suviše umorio i ugruho, kad je potrošio zadnji atom snage, poletio je preko nje ko svijeća. U zraku je napravio saltomortale, svom silinom lupio o zemlju i – ostao nepomičan.

A da vidiš, jarane, Zeke!

Optrčala je oko babe makar deset pobjedničkih krugova. Opazivši da je protivnik deklasiran, ukočene glave i zadignutog repa, zamišljajući se, vjerovatno, kakvim rasnim konjem, pobjedonosno je otkasala u selo.

Ja ustanem s mede i samo stojim ko kip, pun zebnje za oca. Šta li je s njim? Da li je živ – ili mrtav? Kadli on poče davati znake života, premetati se i bolno jaukati. Držeći se za kičmu, na jedvite jade se uspravi u sjedeći položaj. Plačnim, molećivim glasom, svejednako jaučući od bolova, pozva: “Sine, Ahmo, zar nećeš pomoći babi?!...” Neodlučno krenem pa, prilazeći mu, ne mogodoh odoljeti a da ne uzvratim istom mjerom. Pitam ga s naporom susprežući smijeh: “Šta je, babo?! Zar se kobili prilazi ko curi?!” “Šuti, alčače, pomози mi da se nasadim na noge, pa leti za njom!”

Potrčim ko bez duše i usput se raspitujem za nju. Dodem kući i zatičem je u štali; mirno gricka malo zobene slame, što se našlo u jaslama. Ko da nije ona kobila, onaj akrep. Prošla je, zar, ona njena, konjska, huja. Ispričam bratu Ziji šta se dogodilo, a on predloži: “Neka, ostani ti kod kuće, umorio si se. Ja ću poći s njom po pšenicu.”

Izvede je, zajaha, ko da je zajaho ovcu, i, nogu za nogom, ode s njom niz put, pjevajući.

Ti ba, Sajo, mene ništa ne slušaš. Majke mi, džabe ja pričam. Haman si, eto, i zaspo dok hrčeš ko meded!...

– Ko, zar ja?!.. E, rodak, da nisam slušo, ne bih ni znao da je amidža posto tako dobar kauboj..., zdravlja mi, et’.

Kalošević, 12. 1. 1998.

Hodža Smajo

Ujutro četiri mektebska druga pozvaše Ahmeta u mekteb. Nusko, Emko i Sajko nešto su stariji, a Zajko godinu mlađi od njega. Učili su u sufari, pa iako nisu bili svi vršnjaci, lijepo su se slagali i družili. Treba napomenuti da jedino Ahmet nije učio u sufari već usmeno ajeta, na koljenima pred hodžom.

Mekteb bijaše blizu, ali se hodžina kuća nalazila na kraju sela. Dječaci su imali obavezu otići hodžinoj kući, uzeti od njegove hanume ključeve i vratiti se u mekteb. Hodža obično poslije klanjanja sabah-namaza još malo odspava. Pošto ustane, doručkuje, popije kahvu te tako malo zakasni. S još nekolicinom polaznika vjerske pouke peterica dječaka su za to vrijeme imala počistiti mekteb, založiti pećicu šišulju, ako je hladno, i dočekati hodžu učeći u sufari, ili u Kur'anu, ako su stariji polaznici.

Desi se tako da stariji, mladići pa i oženjeni ljudi, izlazeći noću iz mekteba, nakon teravijah-namaza, nastave se klizati na zaleđenoj stazi, ispred samog ulaza. Ujutro djeca zateknu poput stakla uklizanu stazu i, šta je normalnije, nego da se i ona zabave na isti način?

Uto naide hodža Smajo, koji zbog sitne, musave djece i krupne, jezičave žene, zbog ove dječurlije u mektebu, i zbog sijaset nagomilanih nedaća i problema, ne primijeti da je staza zaleđena i da se cakli kao uljem polivena. Zamišljen, pogleda uprtog u nebo, umjesto pred noge, nastupi na stazu,

počne plesati, nalikujući klizaču na ledu, i – hop!, hodža ti zaglavinja te ljosne koliki je dug, ispruživši pritom sve četiri – dvije ruke i dvije noge. Djeca prasnu u grohotan smijeh pa sve jedno preko drugog nadadnu bježati u mekteb. Uganuvši nogu ili ruku, a od stida da ga još neko ne bi vidio, hodža, navrat-nanos, pohiti da se nasadi na noge, pa se još koji put prući, sve dok se ne bi nekako izgobeljao sa staze. Onda, brže-bolje, stane da sakuplja – na jednoj strani ahmediju, na drugoj svoje čitabe, na trećoj dugačak štap ljeskovac, pa srdit žuri za djecom u mekteb.

Nijedno dijete ne bi se tad provuklo ispod pet žitkih ljeskovaca. Bio je to, čini se, najljekovitiji mehlem, kojim je hodža liječio svoju razjarenu i nezadovoljnu dušu.

Drugi put, opet, isfrči iskra ili ispadne žiška iz šišulje, te zapali prostrte postekije i struke ponjava. Prostirka tinja, bez plamena, hodža i daci zabavili se poukom te ti tako čitav mekteb zamiriše nagorjelom ovčijom kožom i dimom. Dim počne da guši hodžu, da ga štipa i peče za oči, da se sav umije u suze. Onda pogleda dječake sumnjičavo pa ljutito drekne:

– Koji su od vas pušili u mektebu?!

– Nismo, hodža, dina mi, neg' eno, užegle se postekije oko peći! – povikala bi djeca, gotovo uglas.

Ali, džaba. Jutros mu hanuma sabahile saopćila da kravu treba voditi pod bika. Hodža je sve do mekteba prebirao po mozgu, grozničavo razmišljao odakle da nabavi pare kako bi platio za bika. Sve vrijeme na pouci bijaše zaokupljen tom mišlju. I, eto, vakat je poći kući, goropadnoj ženi, a ničemu se nije dosjetio. Tako su djeca ponovo iskihala: i zbog ženinog nezadovoljstva, i zbog uspaljene krave, i zbog bika koji svoj posao naplaćuje.

Pa ne mora biti razlog progorjela furuna, kao da su djeca kriva što je progorjela, i za bezazlenije stvari hodža bi kažnjavao. Sve je zavisilo od njegovog raspoloženja, od

raspoloženja njegove hanume i djece, od toga da li je poreznik došao da plijeni zbog neplaćenog poreza na zemlju, da li je Milava poželjela bika...

Dovoljno je da u mekteb uleti gladan i promrzao golub ili vrabac i stane prhtati. Djeca za njim nadignu graju, a on proguli kroz hartiju kojom je zastrt prozor. U mekteb stane da fura hladan zrak, hodži ozebu noge te nadadne dreku:

— Vi ste ga upustili, ugursuzi nijedni! Kako ste smjeli da upuštate Božijeg mahluka u mekteb?!

I nanova bi uslijedila kazna.

Samo, ne bih želio da pomislite kako je hodža Smajo bio loš, zao čovjek. Nipošto. Bijaše veoma pobožan i moralan. Imao je lijep mekam, milina ga slušati dok uči ezan ili ajeta iz Kur'ana. I vazio je lijepo. Čak je i djecu volio na sebi svojstven način. Uvijek im je želio samo dobro, misleći da se disciplinom i strogošću mogu usmjeriti na pravi put, da postanu dobri ljudi. Savjet i batina, batina i savjet, čudna simbioza, bili su njegov način odgoja. Takav bijaše i prema svojoj djeci; jer, bio je samo čovjek — sa svim ljudskim vrlinama i mahanama.

S dječacima je na pouku išlo i nekoliko djevojčica. One obrisaše prašinu i pometoše, dječaci iznesoše napolje stare serdžade, ponjave i postekije, istresoše iz njih prašinu te ih ponovo vratiše na isto mjesto. Kad su prostorije malo prozračili, zaključiše da je do hodžinog dolaska ostalo dosta vremena. Djevojčice bijahu stidljivije i strašljivije; zato odmah sjedoše i počеше naglas učiti iz sufara, dok dječaci odlučiše da se malo poigraju.

— Da igramo "ta"? — predloži Emko.

— Važi — prihvati Nusko. — Haj'mo da se podijelimo u dvije grupe.

To je igra slična igri žmurke. Mogu je igrati dva ili više dječaka, tako što se podijele u dva jednaka tabora. Zatim se oba tabora posakrivaju, i jedni druge traže. Ko koga prvog

ugleda, dužan je reći: "ta"! Ugledani je "ubijen" i izbačen iz igre. Koji dječak zadnji ostane "neubijen", njegova grupa je pobjednik.

Jedna grupa dječaka pošla je za jednu stranu mekteba, druga za drugu, suprotnu. Igra je mogla da počne. Ahmet se prišulja do vrata, uljeze u mekteb i stavi prst na usta, pokazujući djevojčicama da šute. Potom stade da osluškuje dječije korake, vireći kroz mali, nerazbijeni prozor. Napolju se bitka razgarala. Samo se čuje: "Ta, Emko!", "Ta, Šefiku!", "Ta, Hitko! Izlazi, ubio sam te!"

Iznenada pored prozora minu Sajina glava; pripadao je protivničkoj ekipi. Ahmet ne reče: ta! već pomisli: "Sad će iza ćošeta pa na vrata." Brzo se okrenu prema vratima pa iščekivaše, sav napet poput strune. Ćutio je vlastito srce kako ubrzano lupa od uzbuđenja – kad se vrata sa škripom i cviljenjem počеше polahko otvarati. Ahmet, nalik panteru, skoči dva koraka, stade pred vrata, uprije prstom u njih pa dreknu:

– Ta, Sajo! Ta, Sajo!...

Učas se zabezeknu i ukipi, kao da ga neko polio kantom hladne vode. Ma ni da je grom raspalio iz vedra neba, ne bi ga tako iznenadio i zapanjio. Stajao je tako preneražen trenutak-dva, prsta uperenog u nos, ne Sajin već – hodže Smaje! Za hodžom se natiskali dječaci, pište, rukama pokušavaju zaustaviti erupciju smijeha.

Hodža prvo pocrvenje pa pozelenje od ljutnje. A kad shvati o čemu se radi, ne izdrža – i on se puče smijati. Djeca ga nikad, ni prije ni poslije, nisu vidjela da se tako slatko smijao.

Ali je ubrzo batina odradila svoje. I, za sve vrijeme dok ih je kažnjavao, hodža se nije prestajao smijati, tačnije, kocenuo se od smijeha.

Kalošević, 15. 1. 1998.

Stari lisci i žutokljunci

Dva rodaka, Ahmet i Sajo, imali su svoju Kurjakovinu, u Kurjakovini svoj stoljetni hrast, u krošnji hrasta svoju skrivenu kolibu, a u kolibi svoje tajne i svoje snove. Iz kolibe bi odlazili u svoje hajdučke avanture i s plijenom, ili bez njega, ponovo bi se vraćali u nju. Tu su provodili veliki dio svog djetinjstva, sjećali se batina hodže Smaje, igrali se, radovali i tugovali. Ali kako sve ima svoj početak i svoj kraj pa tako i njihovo djetinjstvo, hrast i koliba u Kurjakovini. E, upravo o tome želim da vam pričam.

Helem, počelo je to tako što su dječaci sve češće noću odlazili nekuda iz svojih domova, dok su roditeljima lagali da su u gostima jedan kod drugog i da tu ostaju na, sve učestalijim, konacima. To je izazvalo podozrenje i zabrinutost njihovih roditelja te su Ahmetovi roditelji odlučili otići u goste kod Sajinih roditelja. Pa iako su Ahmetovi i Sajini očevi braća, kuće su im bile poprilično udaljene i nisu se tako često posjećivali. I znate kako to već biva kad ste u gostima, riječ po riječ uz kahvu, preskačete s teme na temu, a razgovoru nikad kraja. Tako se Ahmetova majka stade koriti Sajinoj majci što im njihov Ahmet često dolazi u goste, na konak, i tako dosaduje.

— Ni o kakvom dosadivanju ne može biti riječi, kad se naš Sajo gotovo pa preselio kod vas — snebiva se jednako i Nazifa, Sajina majka.

Poslije ovih riječi nastade opće čuđenje, usaglašavanje mišljenja i napokon zaključak – kako im se sinovi služe lažima, varaju ih, dok noćima izbivaju iz kuća i skitaju se ko zna gdje. Zato se Ahmetov i Sajin otac o nečemu ukratko dogovoriše pa skrenuše razgovor na druge, uobičajene teme.

Predvečer mališani napustiše roditeljske domove, izgovarajući se svaki kako odlazi u goste onom drugom. Roditelji ih u tome nisu priječili, ali ubrzo za njima krenu “jedna mala straža, mala straža” – njihovi očevi. Sastaše se na istom onom mjestu na kome su se netom prije sreli i njihovi sinovi te počеше da ih slijede, krijući se iza živica. Trag ih odvede u Kurjakovinu, ravno pod hrast s kolibom i dječacima u njoj, koji su bezbrižno čavrljali, ni ne sluteći šta im se sprema. Sajin otac pažljivo osmotri hrast i kućicu na njemu pa, čudeći se graditeljskom podvigu dječaka, samo uskliknu: “Vidi, vidi!”

Dječaci, po običaju, bijahu povukli ljestve za sobom te se očevi ne mogoše popeti. Zato ih Ibro, Ahmetov otac, pozva i lijepo zamoli da sidu, da podu kući, a da kazni zasigurno neće biti. No, i pored tog obećanja mališani niti se odazvaše niti sidoše – već se potajaše. I dok su očevi razmišljali šta da čine, jedna nepredvidiva slučajnost išla im je naruku. Naime, u tom trenutku Sajo neoprezno stade na slabo pričvrćenu dasku, što se nalazila na rubu male platforme. Ona se otkači i začas poletje, potonu u dubinu. Ču se kako bubnu u nešto – i Ibrin prodoran krik. Istom dreknu i Šemso, Sajin otac:

– Ma šta uradiste, za Boga miloga?! Ubiste čovjeka!

A zatim nastade dug tajac.

Dječaci su ćutjeli samo svoje srce, kako ubrzano tuče u grudima, i od straha ubrzani dah. Pa istovremeno virnuše iz kolibe i smotriše nesretnog Ibru. Ležao je poleduške na zemlji, raširenih ruku i nogu, nepomičan. Kraj njega je stajao Šemso, držeći se u očajanju objema rukama za glavu.

Mališani se uplašeno pogledaše, potom Ahmet briznu u plač i poče žurno silaziti. Za njim je nevoljko, u strahu, silazio Sajo. Čim se obreše na zemlji, stadoše bespomoćno obigravati oko Ahmetovog oca.

— Mrtav je! — vrisnu Ahmet i udari u glasan plač.

— Ali... nigdje nema rane... ni krvi?! A i daska je daleko od njega! — čudi se prisebniji dječak.

Šemso suzdržava smijeh, samo pišti, dok Ibro ne odolje. Glasno se nasmija, skoči na noge, uhvati oba dječaka za ruke i progovori:

— Bilo je ovo nadmudrivanje između starih lisaca i žutokljunaca. Šta mislite, majkovići, ko je pobijedio, a?

Zatim očevi sinovima izvukoše uši da su se crvenjele barem tri dana. I to nije bilo sve. Pošto dođe kući, Ibro naredi starijem sinu Ziji da sutradan neizostavno ode porušiti kolibu.

— Zar da hranim duturuma u kući, kad ti padneš s hrasta, a?! — još jednom priprejeti najmlađem sinu.

Kalošević, 18. 1. 1998.

Um ili snaga

Nedugo poslije Drugog svjetskog rata vladalo siromaštvo i svakojaka kriza. Napose je bila velika nezaposlenost. Helem, prošlo nekoliko godina od kako ono očevi u Kurjakovini nadmudrili Ahmeta i Saju, izvukli im uši i još naredili da se poruši kućica na stoljetnom hrastu. A naš se susjed Ahmet zamomčio, osnažio pa tako s drugim mladićima krenuo na dnevnicu po raznim mobama te bi tako zaradio koju crkavicu za hljeb svakodnevn, nasušni. Kako je upravo vrijeme koševina, evo ga sa Sajom, Hašimom i drugim jaranima na kosidbi kod prikrivenog kulaka Avdage Musića. Kosci poslije ručka povedu razgovor o svemu i svačemu, a najviše o neimaštini i, naročito, o nezaposlenosti.

– Teško je danas naći bilo kakav poso pa sve da bi radio samo za hranu. Zato, ma kakav poso u ovim teškim vremenima, zlata je vrijedan – reče jedan.

– Jest, bogami. Pa ko je školovan, i nekako, a mi, neškolo-
lovani, nikako – saglasi se drugi.

– Jah, moj brate, vavijek ti je bilo tako: Um caruje, a snaga klade valja! – zaključuje onaj prvi.

Ahmet sjedio malo postrance, slušao razgovor pa se i sam uplete:

– Ama, ja se s vama, ljudi, ne bih u svemu složio.

– A u čemu ne bi, Ahmete?! – zagrajaše uglas ona dvojica.

— Pa eto, ja mislim da je sva sreća te sam snažan, i nisam naročito uman. Jer da valjam klade, takav ću poso naći: ikad, e, a da carujem: nikad!

Drugi se kosci samo pogledaše, glasno nasmijaše pa se prihvatiše klepanja kosa.

Kalošević, 20. 1. 1998.

Krada

Iako je Ahmet više volio da valja klade nego da caruje, i više cijenio snagu nego um, sve mu to bilo džaba – jer posla nije mogao naći, pogotovo ne onog u kakvom državnom preduzeću i na neodređeno vrijeme. Otišao bi kome na dnevnicu, radeći u polju, namirujući stoku ili cijepajući drva, ali je i takvih poslova svakim danom bivalo sve manje, te se dovijao kako je znao i umio samo da preživi ova gladna i, u svemu, teška vremena.

Ljeto promicalo, skoro neprimijetno pristizala rana jesen, a s njom i čuveni jesenski vašar u Tesliću. Naravno, Ahmet je znao za taj vašar, ali ni pomišljao nije da bi na njega mogao ići. A kako bi i pomišljao kad u džepu nema ni čestite žute banke? Ako bi mu koja i došla do ruku, cvrknula bi kao na vrelo gvožđe, ne stigavši ni zaviriti u njegove džepove, a kamoli zgrijati se u njima. “Jah, insanu je lijepo na vašaru kad ima para, ma svugdje mu je lijepo kad ima para; a kad nema, bolje je da nigdje i ne ide. Zato, Ahmo, sjedi, gdje si tu si, i šuti”, govorio bi sam sebi, pomalo razočarano, pomiren sa sudbinom.

Na tome bi svakako i završilo; no kako se vašar bližio, Ahmeta se sve više dobavezivao rodak Sajo, nagovarajući ga da podu zajedno i da se malo rasonode. Kad se Ahmet stade tužiti na nedostatak novca, rodak uvjerljivo reče: “Novac, ha,

šta će ti novac?!... Ako bi svi danas tako razmišljali, malo ko bi išo na vašar tako da vašara ne bi ni bilo. Eto, do vašara, i s vašara, ćemo prošetati pješke, za hranu ćemo ponijeti nešto od kuće, dok ćemo na vašaru samo šetati i razgledati. Umorimo li se, popit ćemo negdje kahvu; toliko barem para imam, da nam mogu priuštiti to zadovoljstvo.”

I doista, sve što su Ahmet i Sajo imali od vašara jesu: umor, izgladnjelost, znoj, prašina i nerviranje, zbog čestog laktanja, sudaranja i čepanja stopala s posjetiocima. Samo ih je tješilo saznanje da ni kod kuće ne bi imali šta raditi već bi se dosađivali. A kad su im se košulje stale lijepiti za oznojena leđa, a u ustima se nataložilo toliko prašine da je sve pucketala pod zubima, poput šećera, i kad su se usta toliko osušila da su ih jedva mogli otvarati, Sajo predloži da se uz kahvu malo odmore, napiju vode i rashlade.

Svratili su pod prvi šator na koji su naišli i jedva našli malo mjesta na jednoj, od gostiju pretrpanoj, klupi. Naručili su i popili kahvu i taman što su utoljavali žeđ vodom kad se s hrastovim okorcima sklepane bine oćutje nekakva galama, dernjava, šta li? Uglavnom, bio je to hrapav i promukao ženski glas, koji je, nekako plačljivo, kriještao iz sve snage:

“Turam, guram, al’ neće da ude
noga moja u cipele tude,
davorike dajke, davorike dajke,
davorike, daj, daj, ma samo malo daj...”

Od zaglušujuće galame vašarske svjetine nikakva muzička pratnja, koja bi pratila kriješteći glas, gotovo se i nije čula. Tu, u neposrednoj blizini šatora, stajala su dva milicionera, koji su na vašaru osiguravali red i mir. Ahmet ih opazi i pomisli: “Pazi, bogati, ova ukrala nećije cipele – pa se još i fali na sav glas! E sad ću je, Boga mi, prijaviti milicajcima!...”

Sajo je samo žurio za Ahmetom, začuden i iznenađen, jer mu jaran ne reče kud se tako iznenada, i tako žurno, zaputio.

Milicioneri odmah podoše s Ahmetom, koji ih povede do improvizovanog podijuma na kojem se upravo odmarala pjevaljka Mica Trofirtaljka, pokušavajući da dođe do daha nakon po ko zna koji put ponovljene pjesme.

“Evo, to je ta kradljivica. Svi su je ovdje mogli čuti kako glasno viče da tura noge u tuđe cipele!”

“Gdje su cipele koje si ukrala?!” obraća se milicioner Mici.

“Kakve cipele, Bog s tobom?!...” iznenadi se pjevaljka.

“Kako kakve, kad si maloprije galamila da guraš noge u tuđe cipele, ali da su cipele tijesne?!”

“Ama, to nije istina... Ja sam pjevaljka i samo sam pjevala: ‘Turam, guram pa neće da ude...’ I to je sve. A ukrala nisam ništa... Ništa! To me neko sigurno objedio!”

Kad to ču, Sajo u trenu shvati o čemu se uistinu radi, uhvati Ahmeta za ruku pa ga brže-bolje povuče u uzbibanu masu naroda.

U istom času jedan milicioner izvadi palicu te reče kolegi: “To nas je onaj fino namagarčio. E, sad ćemo ga, beli, naučiti pameti!”

I drugi milicioner potegnu palicu pa se okrenuše da drskog i bezobraznog lakrdijaša nauče pameti. Ali se silno zaprepastiše kad vidješe da ga nema. Odmah bolje pritisnuše šapke na glave i pohitaše u svjetinu – da traže one što ih tako drsko i bezobrazno nasamariše.

A za to vrijeme oni koje su milicioneri tako revnosno tražili, Ahmo i Sajo, već su okrenuli leđa vašaru i grabili kućama, zagrljeni, idući tračnicama pruge uskog kolosijeka.

U Kaloševiću, 23. 1. 1988.

Grablje

Namagarčio milicionere na vašaru, ali ga nisu uhvatili. Traži posao, a možda Boga moli da ga ne nađe. Boluje od besparice, a ipak preživljava. Više cijeni snagu nego pamet, i ima jarana i rodaka Saju, s kojim se najviše druži i s kojim često dijeli i zlo i dobro. Sigurno pogodate: riječ je o našem komšiji Ahmetu.

Evo, upravo se vraća iz Krivače, gdje je sa Sajom, Hašimom i drugim jaranima kupio i dio sijeno na stožinu. Nakon mobe jarani pošli svojim kućama, a njega put naveo kroz njegov voćnjak. Na ramenu je nosio nove drvene grablje. Bio je nešto plaho zamišljen pa kad se nađe ispod ogromne krošnjate jabuke, mehkuše, grablje se odjednom zakačiše i zapletoše u jednu granu. A jabuka rodila, ovijenila, krupnim plodovima pa povila grane do crne zemlje. On ti onda grablje povuci-potegni, ali nikako da raspetlja; ne ide pa ne ide! Grablje se gadno zapetljale, kao da su sami džini upleli tu svoje prste, upleli granu između zubaca. Ahmet potegnu još jednom, a potom zaključio kako bi mogao potrgati sve zupce pak sleže ramenima i spokojno pode kući. Iz kuće uze sjekiru, vrati se pod jabuku i stade joj sjeći stablo. Jabuka, onako bremenita, napokon se složi, ama pade na grablje i sve ih polomi.

On se uhvati za glavu, a baš tad naide komšija Musto, koji u trenu shvati o čemu se radi, te će upitati:

— Što, bolan, od grehote, posječe takvu jabuku?!

— Ama, moro sam, kad su mi se grablje zaplele pa nisam mogao da ih oslobodim.

— Ej, nesretniče, nisi bio sposoban osloboditi grablje! I što barem ne posječe samo onu zapetljanu granu, zar si moro baš cijelu jabuku?!...

— Što mi sad pristaješ na muku? — kaza Ahmet. — Nisam se sjetio pa šta mogu? A ti, gdje bi prije, pa da mi rečeš, jado li jadni!...

— A golema li jazuka! — ibreti se Musto, i produži svojim putem.

U Kaloševiću, 27. 1. 1998.

Razlog

Kupio sijeno, naišao u povratku kroz voćnjak i, gle čuda, grablje mu se zapetljale u granu rodne jabuke. E, kako bi spasio grablje, on ti uzme sjekiru, zapljuje u ruke te ti posiječe bremenitu mehkušu. Mehkuša padne na grablje i podrobi ih – te tako na kraju ostane i bez grabalja i bez jabuke. Imao je i jednu naviku i zadovoljstvo, dobro ili loše, prosudite sami. Naime, volio je slušati govor umnih ljudi – i raspravljati se s njima, kao kakav veliki govornik ili mudrac. Posebno je volio, i dugo pamtio, mudre izreke pametnih ljudi, i one narodne, ali njegova nesreća je u tome što ih je shvaćao bukvalno i zato, najčešće, pogrešno.

Jednom prilikom, čuvao on tako goveda, svoja i tuda zajedno, kad naide nekakav putnik namjernik, koji uljudno pozdravi i stade se raspitivati za kuću nekog svog prijatelja, što je živio u susjednom selu. Riječ po riječ i Ahmet saznade da je putnik po zanimanju sudija, a usto sam zaključi da mora da je vrlo obrazovana i umna osoba. Sudija je bio umoran od duga pješaćenja pa su dugo sjedili u hladu vrbe potočarke i razgovarali. Raspravljali su i polemisali o koječemu tako da naš komšija privuče sudijino zanimanje na se te će ti putnik namjernik na kraju upitati:

– Nemojte šta zamjeriti što ću vas pitati, a može li se znati vaše obrazovanje, to jest koliko razreda škole ste završili?

– Nijedan! – ponosno odbrusi Ahmet.

– Oooo!... A zbog čega, ako se smije znati?

– Zato što sam još ko malo dijete čuo od jednog mudraca: "Neki ljudi uče cijelog svog života, a na kraju ipak umru ko budale!" Štaviše, on veli kako je jedan još veći mudrac od njega, biva, nekad negdje reko: "E, sad tek znam – da ništa ne znam!" A ja... Ja ti, brate, ne želim da umrem ko budala! Eto, to ti je...

– A kakve li tek budale umru oni koji ne uče nikako?! – nadoveza sudija, više za sebe nego za sablesjednika, i produži svojim putem.

Pošto je, najzad, nečije riječi shvatio pravilno, Ahmet glasno pomisli: "A de si bio da mi to kažeš onda kad je trebalo?!..."

U Kaloševiću, 30. I. 1998.

Zavadi pa vladaj

Ahmet, naš komšija, koji nije htio učiti i obrazovati se – kako ne bi umro kao budala – bio u najmu kod jednog čuvenog bega. Beg reče da će biti čoban i naredi mu da čuva trista ovaca, pedesetero goveda i desetero konja.

Čuvao Ahmet stoku neko vrijeme pa mu dozlogrdilo. “Eh, da je čuvati samo ovce, jali samo goveda, jali konje, hajde de!... Ali, de ćeš čuvati tri vrste stoke, zajedno! Ovce krenu u zijan na jednu stranu, ti podeš da ih vratiš, a goveda, ko da su samo to čekala, odmah kreću na drugu stranu, konji, opet, na treću”, razmišljao je u čemernom očajanju. “I što je najgore, stoka je u tome složna. Kad kreću u zijan jedni, tad kreću svi. Ko po dogovoru.” Onda se sjeti one izreke: Zavadi – pa vladaj!, i najednom mu sinu, možda, spasonosna, u svakom slučaju zanimljiva, ideja: “A da ja zavadim ovce, goveda i konje pa da onda njima lakše vladam?! A zbog čega ne bih? Kad su osvajači mogli zavadati narode, mogu valjda i ja stoku. Ta, nije stoka mnogo pametnija od naroda!”

Sutradan ponese krišom sa sobom pet-šest kilograma stočne soli. Čim stiže na prostrane pašnjake, odmah ude u jedan ovčiji tor i svu so razasu po travi. Za njim se sjuri trista ovaca, a on utjera još pedesetero goveda i desetero konja. Istog časa među stokom nestade sloge, a nastade metež, borba i kaos. Ovčiji tor postade krvava kasapnica – do istrebljenja.

Uvidjevši šta je učinio, Ahmet se prepade pa brže-bolje otvori torska vrata, a stoka, uplašena i izranjavljena, pokulja napolje kao nezadrživa lavina. Pošto je izašlo što je izaći moglo, Ahmet ude u tor i, užasnut onim što je vidio, uhvati se za glavu. A vidio je veliki broj mrtvih ovaca, goveda i konja, toliko velik da bi ih sve bilo teško i pobrojati. Osim toga, bilo je tu još na desetine teže i lakše ozlijeđene stoke.

Saznavši šta se dogodilo, beg odmah najuri Ahmeta iz najma, ni ne plativši mu višemjesečnu najamninu. Tako se našem komšiji nanova osvetilo (po ko zna koji put) to što je narodne, i ine, krilatice shvaćao doslovce, i nikako drukčije.

U Kaloševiću, 5. 2. 1998.

Kundure

Poznato vam je kako je završio pokušaj našeg komšije Ahmeta, za vrijeme najma kod bega, da zavadi ovce, goveda i konje ne bi li njima lakše vladao. A kako je ostao bez posla, potraži i dobije posao u šumarstvu. Pošumljavali su nekakve nepregledne vrleti cijeli mjesec dana te se tako naš komšija fino opario od zaradenih, solidno plaćenih, dnevnica. Pa pošto je bio poprilično ogolio i obosio, odluči da se malo odije i obuče, kako Sajo ne bi u šali pjevušio: "Moj Ahmete, gdje su tvoje banke? Ispali ti prsti kroz opanke!" "Hoću da se skockam ko novi špajz, da se malo ufitiljim i uljudim, a onda mi, beli, ni ono vižle, ni ona Mujina Emina, neće biti nedostižna, neće moći odoljeti kad vidi ovakvog momka, ovakvog gospodina", mislio je Ahmet pa onda pozvao Saju da s njim side do čaršije kako bi mu pomogao da sebi odabere i kupi kundure, prve kundure u životu. Nove kundure izazvat će kod Saje ljubomoru i više ga neće moći zafrkavati zbog poderanih opanaka. Tako će jednim udarcem ubiti dvije muhe.

Raspravljajući žučno o nečemu, ušli su u "Batu", jedinu prodavnicu obuće u Tešnju, pristojno pozdravili i malo pričekali da dodu na red. Čuvši od trgovkinje ono uobičajeno: "Izvolite, šta trebate?", Ahmet se trže, a zatim se pribra i zatraži za sebe jedne moderne kundure.

– A koji broj nosite, molit ću? – ljubazno upita trgovkinja.

– Opanci su mu broj četrdeset četiri, a to će mu biti prve kundure – smijuljeći se podrugljivo, umjesto Ahmeta odgovara Sajo.

Trgovkinja klimnu glavom, odabra jedne i pruži mu ih preko tezge; on ih obrni, okreni, vidi nemaju pertli, bile mokasinke, a ne zna kako bi ih obuo pa ga još bilo stid pitati Saju ili trgovkinju. Ali se brzo snade te će reći:

– Nisu ove za gospodina ko što sam ja. Nego, dajder ti meni, bogati, jedne moderne, gospo'ske opanke.

Prodavačica se samo ovlaš osmjehnu i dade mu prve opanke, koji joj se nadoše pri ruci – jer su svi bili jednaki.

– E, ovi su pravi – kaza Ahmet i odmah ih kupi.

Čim izadoše iz prodavnice, sav goreći od znatiželje, Sajo će upitati:

– A što, Ahmo, zdravlja ti, ne kupi onako fine kundure?

– Baš si glup! Zar nisi vidio da nemaju šnjira, pa kako onda da ih obujem?...

– Ma što mi, bolan, ne reče, imam ja čakiju u džepu, mogli smo ih teke rasjeć'... A da se vratimo, šta veliš?

Ahmet ga samo pogleda, kao što se gleda ludo dijete, i ubrza korak, čvršće stiskajući pod pazuhom tek kupljene opanke.

U Kaloševiću, 4. 2. 1998.

Dogjetljivost

Ljeto je. Učestale mobe. Poljoprivrednih poslova napretek. Ahmeta i Saje se dobavezao jedan od najbogatijih gazda u kraju. Iz dana u dan pozivao ih na nadnicu i tako već desetak dana, uzastopno. Ni nadnica nije bila niska, ni hrana za pokuditi pa su rodaci rado nadničarili kod ovog sasvim podnošljivog gazde. Gazda je imao veliko bostanište i naročito lijepu naviku da nakon večere izrazi svoje zadovoljstvo što su radnici obavili poslove toga dana baš po njegovom tabijatu te bi naredio slugama da donesu pred njih bostan. Zatim bi osobno pitao ko želi lubenicu, i taj bi dobio dva-tri režnja lubenice, a ko radije dinju, taj bi dobio par režnjeva dinje.

Jedanaestog dana dva jarana sabahile krenuli kod tog gazde na dnevnicu, a trebalo kilometrima pješačiti do gazdinog posjeda pa se raspričali o svemu i svačemu kako bi im se put činio što kraći. O poslu i o gazdi su ipak pričali najviše: kako je trpeljiv prema radnicima, kako dnevnicе nisu tako male, kao kod nekih drugih poslodavaca, pa kako je i hrana za pohvaliti, posebice fini hošaf dinjama i lubenicama... Onda će ti se Sajo stati jaranu vajkati:

— Ma znaš šta, jarane, dobar je gazdin bostan, i to što nas časti njime za svaku je pofalu; ama, ja mu pored svega toga imam i jednu golemu zamjerku.

— A kakvu si zamjerku našo onak'om gazdi, namćore nijedan, ih?...

– Eto, reći ćemo 'vako: što nas ne počasti i lubenicom i dinjom. Već ja ako uzmem dinju, poslije mi žao što ne uzeh lubenicu, a uzmem li lubenicu, još mi žalije što ne uzeh dinju. Helem, šta god da uzmem, meni se pokajati. Eto, brate, to mu zamjerim.

– E, vidiš, ahababe, ja bih mogo da dobijem oboje, ama neću.

– Čuj, ti oboje!... Šta se fališ. Ko ti neka fora pa... Ma hajde, bogati, ne laži!

– Mogu, mogu, jaro, hoćeš da se uvjeriš?

– Hoću, evo da se kladimo... čik ti bilo!

– Nemoj ba, izgubit ćeš okladu. A u šta bi se ti to ko kladio?

– U šta god, vala, hoćeš. Može u današnju dnevnicu, evo ruka, nabaci – reče samouvjereno Sajo i pruži ruku Ahmetu.

Ahmet prihvati ponuđenu ruku, u znak potvrđivanja oklade, i uto stigoše na odredište.

Nakon večere gazda, po običaju, izrazi zadovoljstvo obavljenim poslom tog dana pak bi redom pitao ko želi lubenicu, a ko dinju. Kako je Ahmet sjedio na kraju sofre, njega će upitati zadnjeg. I dok je Sajo halapljivo žderao svoju lubenicu i piljio u rodaka kao maca u vruć pandur, na pitanje šta želi, Ahmet odvali kao iz prangije:

– Ja bih, vala, gazda, ako je kakogod moguće: lubendinju.

Gazda se nasmija njegovoj dovitljivosti te ti tako jedino njega počasti i dinjom i lubenicom.

Tako Ahmet, zahvaljujući izuzetnoj dosjetljivosti, pojede poslije večere dvije vrste bostana i dobi dnevnicu na okladi. A sve što je Sajo, pokunjeno, rekao bilo je:

– Eh, da sam znao da imam tako mudrog i pametnog rodaka, ne bih se ni kladio.

U Kaloševiću, 10. 2. 1998.

Mucanje

Bio je snalažljiv i za to je nagrađen slasnim lubendinjama, a usto je dobio i okladu kad se istom prilikom kladio sa Sajom. No, evo ih ponovo zajedno kako se prečacem vraćaju s pijace u Tešnju. Da bi izbjegli prašnjav makadamski put, vraćali su se preko voćnjaka, šumica, proplanaka i pašnjaka, odmarali u sjeni bujnih hladovitih živica, vodili duge bučne polemike, kako to samo oni znaju, i upijali očima, i dušom, svu ljepotu raskošnog pejzaža.

I sve bi bilo kako se samo poželjeti može da Ahmet nije mucao. Da, baš tako, imao je tu govornu mahanu, ali što je najčudnije, ta mahana nije bila stalna već povremena, štaviše veoma rijetka pojava, koja bi se desila iznenada, bez ikakvog vidljivog razloga, potrajala dva--tri dana, a zatim se iznenada povlačila, jednako neobjašnjivo kao što bi i dolazila. A kad bi Ahmet pomislio da je zauvijek netragom nestala, ona bi ga opet neobjašnjivo zaskočila pa je neke glasove jako teško izgovarao, zbog čega se stidio i u društvu vrlo neprijatno osjećao. Bio je i kod ljekara koji mu je rekao da je govorna smetnja na psihičkoj osnovi i da tu lijeka jednostavno nema. Otad se naš komšija pomirio s tom činjenicom, prihvatajući je kao neminovnost. I ,eto, baš danas ga spopao taj belaj, da je na pijaci uglavnom samo šutio ili klimao glavom. A kad je sa Sajom, e, to je već nešto drugo, njega se uopće ne stidi niti

pred njim ima bilo kakvih tajni – jer su svoji, a i odrasli su zajedno.

Dugo su se odmarali u sjeni procvjetale lipe, jeli somune što su ponijeli iz čaršije, a kad najzad krenuše jednom leđinom, Ahmet ugleda avion, pokaže rukom i zamuca: “P... p... p...” Htio je da kaže: “Pazi, avion!”, ali nikako da izgovori. U međuvremenu avion nestade s vidika, a on se snađe, pokaže rukom ispred Saje i poviče: “P... p... pazi, stat ćeš u b... b... balegu!”

Njegov se drugar nasmija i kaza: “A htio si reći: ‘Pazi, avion!’ “ “E, b... baš nisam! Htio sam rrreći: ‘P... pazi, h... h... helikopter!’ “ I doista, u tom času iznad njihovih glava naletje nisko, u brišućem letu, sivomaslinasti helikopter.

U Kaloševiću, 18. 2. 1998.

Alatuša

Pripeo naš komšija svoju kobilu Alatušu u Krivači pa otišao u drugu njivu da kopa drugu ruku kukuruza. Sigurno se pitate koji komšija. I s punim pravom jer umalo da vas zaboravim upoznati s Ahmetom, malo neobičnim komšijom, štono zbog povremenog mucanja nije mogao da izgovori avion, kad se ono s rođakom Sajom vraćao s pijace u Tešnju. I šta da ti pričam, brate, kopao on tako do podne kad odluči da ode napojiti i premjestiti kobilu, a onda – pravac kući, rahat ručati pa prileći sahat-dva, dok malo ne zahladni kako bi nanova pošao zagrtati kukuruz. Ali, ne kaže se uzalud: čovjek snuje, a Bog određuje! Dode ti on u Krivaču, a od kobile ni traga ni glasa – prekinula konopac i dala se u avanturu, kud će pa u tuđu zob, i to ne bilo čiju već u Hasinu. Haso važio za najljućeg domaćina u selu, zbog čega je i dobio nadimak Strogi. Helem, da kazujem šta se dešavalo dalje. Nade ti on svoju Alatušu, ama, prejela se Hasine zobi, legla, zažmirila i ni repom da mrdne, a kraj nje Haso, Strogi. Onda Strogi reče strogo:

- Pet stoja, Ahmete, hoću pet stoja na sunce!
- Pet stoja... a za šta to?!
- Kako za šta? A za zijan... za popašenu i pogaženu zob, za!...

– Ne dam! Ne dam!... Ne daaam... jer nemam! Prije uzmi Alatušu pa se naplati!

– Uzeo bih ja Alatušu, ali šta da radim s krepanom kobilom? Nego pare ‘vamo ili...

– Ili šta?... Krepala, kako krepala?! Ma šta reče?!... – dreknu Ahmet, pritrča kobili i stane da je tegli za uši pa za rep, a ona se pritajila i ne pokazuje znake života. On se uhvati za glavu i vrisne koliko ga grlo nosi:

– Krepala moja Alatuša! – pak potrči rijeci Usori da se utopi.

Kako dode do rijeke, odmah ude u vodu i legne na leđa, no, nasreću, rijeka bila toliko isplićala da nikako nije uspijevao zaroniti glavu. Ležeći izgubljeno i priželjkujući smrt, ugleda kobilu koja je došla za njim da se napoji. U prvi mah pomisli da je prividenje, a pošto je, napokon, povjerovao svojim očima, Ahmet od radosti dipi na noge lagahne i iz svega glasa povika:

– Ljudi, čujte, počujte, moja Alatuša krepala pa oživjela!

Seljani ga zbog toga neko vrijeme zadirkivali, ali on nije mnogo mario. A kako nije imao novca da plati pričinjenu štetu, Haso Strogi predloži nagodbu: da mu dode tri dana na koševinu, što je Ahmet i učinio, i pored toga što je pogodbu smatrao nepravednom.

Belaj po belaj i Ahmetu omrzne Alatuša. Istina, bila je snažna i vrijedna. Vukla je velike terete, nosila teške toware, orala njive, a nosila je i Ahmeta gdje poželi. No, tri njene osobine Ahmet je smatrao velikim mahanama – bila je ljuta i inatli, a čak i zlopamtilo. Ako bi bila neposlušna ili učinila kakvu štetu, komšija bi je redovno kažnjavao: išibao bi je kandžijom ili prutom ili bi joj, jednostavno, uskratio koji obrok. A ona je sve to pamtila i vraćala mu zajam kad se najmanje nadao, i to s kamatama. To što bi ga pokatkad ugrizla ili ritnula nogom, može se smatrati sitnicom, s

obzirom kakve mu je sve pakosti činila. Jaše ti on nju punim galopom, kad ona, bajagi, potuče na prednje noge, padne na koljena, a naš ti komšija: tras!, lupi glavom o ledinu ili, još gore, o ljuti makadam, a ona mu njišteći poručuje da je to njena osveta. A da bi osveta bila potpuna – otkasa ravno u tuđu zob ili kukuruz, da bi Ahmet imao namirivati štete ili se zamjeriti s vlasnicima. Drugi put vozi ona zaprežna kola puna pšenice pored neke strmine. Zatim skrene s puta taman toliko koliko je dovoljno da se kola prevale niza stranu. Onda vreće poispadaju, pšenica se raspe, a Ahmetu se poslije čini kako je u tom času preživio težak infarkt. A ovaj posljednji slučaj kad je Hasi koševinom izmirio štetu što je pričinila u njegovoj zobi, i još gore – kad se pretvarala da je krepala pa ga tako osramotila pred svijetom, zaista je bila dara koja je prevršila mjeru. Tad je Ahmet pomislio: "Ma prodat ću te, Alatuša, pa makar mi bila zjenica iz oka!"

Odmah joj primakne bolju hranu, stane je odmarati, timariti i čistiti i čim je bio zadovoljan njenim izgledom, povede je na stočnu pijacu u Tesliću. Kobila je zaista dobro izgledala te joj se nade dosta mušterija, a najuporniji je bio neki grmalj iz susjednog sela. On je stane dobro zagledati sa svih strana i vući za uši; a kad je potegnu za rep, naš ga komšija odgurnu od kobile pa se dobro zaskoči i odvali mu šamarčinu iz sve snage.

– Što me ba ošamari na pravdi Boga?! – začudi se dobroćudni gorostas.

– Kako na pravdi Boga?! – ljutito će naš komšija. – Čuo sam ja od ljudi da si ti toliko snažan, da bi mogo i kobili rep iščupati. A šta će mi Alatuša bez repa?!

Oko Alatuše nastaje takva furtutma, guranje, galama i svada da se mušterije razbježuše glavom bez obzira, dok Ahmetu ne preosta ništa drugo već da kobilu povede kući. Usput je dugo razmišljao šta mu je činiti i zaključio kako bi

bilo najbolje da kupi kakvog konjčića, upari s Alatušom i tako zaraduje, obavljajući s njima razne poslove. Kako nije imao dovoljno novca da kupi solidnog konja, on odluči da kupi od Cigana nekakvo mršavo konjče, pravu ragu.

Ahmet je gorio od želje da što prije isproba konjče te ti ga upregnu s Alatušom, natovari kola kamenom i potjera uz nekakvo brdo. Alatuša zapela iz sve snage, prekide se, ama raga ni repom da mrdne. Komšiji nešto naumpade; i dok kola stoje u mjestu, on dograbi kandžiju pa njome kobilu udri, udri... Kad ni to ne pomože, on iščupa kolac iz ograde pa njime Alatušu opleti, opleti! Pošto kobila izvrnu sve četiri, ljudi se sjatiše i u čudu ga pitaju:

– Što, bolan, ubi 'nak'u kobilu?!

On se tad na njih izdrelji:

– Šta vi znate! Ja sam čuo od pametnih ljudi: "Udri konja koji vuče!" Samo sam to i činio.

Tako se naš komšija Ahmet kurtalisa Alatuše, ali, bogami, i Alatuša njega.

U Kaloševiću, 23. 2. 1998.

Lubenice

Naš čudni komšija, koji je ubio Alatušu, zato što je htjela vući teret, bio još neoženjen, ali imao oženjenog uistinu dobrog jarana, s kojim se često družio i posjećivao.

Upravo su pristizali bostani kad je Ahmet bio u gostima kod jare Muhsina. Jaran ga po običaju lijepo ugosti, a poslije ručka reče ženi da donese najveću lubenicu iz ostave, kako bi njome poslužio svoga gosta. Žena bez riječi posluša, ali domaćin reče kako to nije ona prava. Žena pođe po drugu, a domaćin opet reče kako ni to nije ona koju je tražio. Tako je žena odlazila po lubenicu sedam puta i tek tad domaćin kaza kako je to ona na koju je doista i mislio. Ahmet je sa zaprepaštenjem uočio da je domaćica, bez imalo ljutnje i s mnogo poštovanja, donosila i vraćala sve jednu te istu lubenicu. On joj se u sebi zadivi i pomisli: "Bože, da mi je gdje god naći sebi takvu ženu!"

Nedugo nakon toga njegov se prijatelj teško razbolje i naprečac umrije, a on se nazva mušterijom njegovoj udovici. I kako je ispoljio zavidnu upornost, oženi se s njome.

Jedne večeri zadesilo se kod njega na posijelu nekoliko musafira, sve njegovih dobrih ahaba. On naumio da se pokaže pred njima i ujedno da iskuša ženu, pa joj zapovjedi da iz špajza donese najbolju lubenicu. Žena se malo pre-

mišljala te najzad mrzovoljno ustade i lijenim korakom, ali bez pogovora, izvrši naređenje. Domaćin tad reče:

– Nije to ta, ženo. Ima jedna bolja.

– E, ako ima, šmokljane, ti je sam donesi! A ja sam sigurna da nemaš drugu, doli ovu jednu! – otrese se žena ljutito pa sjede, i ne pomišljajući da izvrši muževu zapovijest. Ahmet pocrvenje, obori glavu i šutećke podnese ženin težak ispad. Gosti u nevjerici samo ostadoše preneraženi onim što su čuli i vidjeli, i bi im žao dobrog jarana što se ženidbom s ovom ženetinom tako unesrećio. A on, čim isprati musafire, upitat će ženu:

– Što me ba, Čerima, 'nako osramoti pred mojim dostima?! Kako si mogla onom prvom čovjeku, poslušno i ponizno, sedam puta donositi istu lubenicu, dok si se na me otprve 'nako otresla?

– E, ono je bio čovo, nije ko ti! Kad me isprosio i poveo sa svatovima, spotakla sam se, a on me ošamario pred mojim roditeljima; konj mu je usput potuko kopitom, i na mjestu ga je zaklo; pa kad smo stigli u njegov dom, mačka je zamijaukala, a on ti mačku za dvije noge i razbije o vrata. A ti, hm... Ti si me, šonjo, triput poljubio, prije negoli si me i doveo svojoj kući! – odgovori zajedljivo žena.

U Kaloševiću, 1. 3. 1998.

Žena aždaha

(1. Dalekozor)

Komšija Ahmet, što je ženinu poslušnost i poštovanje iskušavao lubenicama, imao u Bobarama rodaka, trenutno na radu u Zapadnoj Njemačkoj. Taj rođak mnogo je volio Ahmeta, volio ga posjećivati i s njim se družiti: pecati ribu na Usori, brati šumske plodove ili, jednostavno, šetati kroz prirodu, osobito niz Kaloševačka i Bobarska polja. A još kad je čuo da se Ahmet oženio, uhaberio je da željno čeka da mu dode “na šerbet” i lično čestita sklapanje braka.

Uskoro mu se želja ispunila. Naime, stiglo ljeto a s ljetom i rođak Miralem, došao na godišnji odmor u Bosnu, i donio dalekozor. Odmah je posjetio svog dobrog ahbaba Ahmeta u njegovom rodnom Kaloševiću, čestitao mu sklapanje braka, a ujedno se pohvalio dalekozorom. Naš komšija gledao kroz tu spravu, divio se njenoj čarobnoj moći, ali nikako da joj zapamti neobično i, činilo mu se, za pamćenje teško ime.

Jednog dana žena reče Ahmetu da bi trebao otići u susjedno selo, Mrkotić, vidjeti da li majstori pokrivaju kuću njenog brata i odnijeti dar na sljeme. Kod njih se upravo

zadesio onaj rodak, što je došao iz Njemačke i nigdje se nije odvajao od dalekozora. A naš se najbliži komšija dosjeti da bi mogao od svoje kuće vidjeti kroz onu spravu pokrivaju li majstori kuću ženinog brata, te da ne bi zabadava išao čak u drugo selo. Pa pošto nije mogao upamtiti ime onoj čudnoj spravi, on se dosjeti kako će, te zamoli:

– Rodače, bi li mi, bogati, nakratko posudio onaj tvoj... sad tamo, sad 'vamo?

– A šta ti je to: sad tamo, sad 'vamo, ne razumijem?! – začudi se gastarbajter.

– Kako šta je? Pa to ti je, bolan, ono kad ga nemaš na očima, a nešto gledaš, ono je tamo; ali čim ga staviš na oči, ono što gledaš je 'vamo. Zato je to: sad tamo, sad 'vamo.

– E, moj glupi čovo, baš si zaosto! – naruga mu se žena.
– Ne zove se to: sad tamo, sad 'vamo već: dalekoprozor! Sad tek vidim za koga sam se udala, kad me tako sramotiš pred svijetom.

Miralem s nevjericom pogleda Ćerimu, a zatim pomisli kako je to svakako bezazlena šala novopečenih supružnika. Ali Ahmeta su razdirale drukčije, sve tužnije misli: "Pa ti to, ženo, mene po drugi put sramotiš pred gostima, i to ne pred bilo kim već pred rodakom i mojim dobrim prijateljem... Hah, vidjet ćemo, možda to i nije slučajno! Vidjet ćemo..."

(2. Rogonja i svitnjak)

Prošao godišnji odmor, Miralem se vratio u Njemačku, a kod našeg komšije, što je dalekozor nazivao: sad tamo, sad 'vamo, na posijelu novi musafiri. Večerali, pa se uz kahvu i šerbet lijepo siti raspričali o nekom poznaniku, koga je žena ašićare varala s drugim i tako mu bez imalo srama pred svijetom nabijala velike rogove. Svi su to znali i vidjeli, samo, izgleda, on nije. Ili nije htio da zna.

U razgovor se iznebuha uključi i domaćin Ahmet, koji je dotad samo postrance slušao i šutio:

– Ne razumijem kako svi mogu vidjeti i znati tak'o ruglo, samo on da ne zna. E, ljudi, baš je ružno i sramotno pred svijetom biti rogonja. Eto, vidite nešto, meni se tak'o što nikako ne bi moglo dogoditi.

Slušala to iza njegovih leđa žena, ona što je dalekozor nazivala – dalekoprozor, pa će pakosno reći:

– Hajde, ne benavi, čovo! Zar mi nisi prije neku noć odriješio svitnjak, ti lično, kad sam ono mijesila tijesto za pogaču pa rekla da moram u nužnik?!

– Pa dobro, moro sam, kad ti nisi mogla 'nak'im rukama.

– Eto vidiš, pametnjakoviću! A ja sam išla da vodim ljubav, rogonjo, jer me napolju čeko ljubavnik!

Ahmet samo pocrvenje, proždrije pljuvačku i obori pogled pred ljudima. A zatim pomisli: "Sad sam, Čerima, posve siguran da nikako ne može biti slučajno sve ovo što mi činiš!... Nikako! Ali, neka, samo ti nabjeraj, vidjet ćemo mi još!..."

(3. Makaze)

Prva žena našeg neobičnog komšije, ona kojoj je on osobno odriješio svitnjak da bi vodila ljubav sa svojim ljubavnikom, bila džangrizava, namćor, zla i sva nekako naopako nasadena. Uz sve to krupna i snažna. Žena – aždaha! Nikad lijepe riječi za svog muža, nikad zadovoljna onim što bi on rekao, još manje onim što bi uradio, pa sve da joj zvijezde skida s neba. Postala je prava napast, Ahmetova nerješiva noćna mora. Njemu dozlogrdio takav život, došlo mu da se objesi i, kad nema druge, da tako barem prekrati muke. Sve češće razmišljao o svom jadnom životu, i napokon se dosjetio kako da doskoči takvoj ženi.

Ljetni je dan, vrijeme koševina. On jedva dočeka da, makar nakratko, pobjegne od svoje žene i njenog nesnošljivog zuluma. Odluči poći u Krčelinu da kosi, a znao je da će mu žena donijeti kakav-takav ručak, a, ustvari, da bi vidjela koliko je pokosio. Čim stiže u njivu, odmah skide s konjčića rage, kupljenog od Cigana, neko staro ćebe i njime prekrije nekakav uzak, a mnogo dubok, bunar, što se nalazio u kraju njive, ispod krošnjatog hrasta.

Dok se žena pomoli, smjesta ga stane grditi i ružiti na pasija usta: te kako je lijenština, te kako od njega nema nikakve fajde i uvijek je samo njoj na teretu, i tako redom, da pas s maslom ne bi progutao. Na kraju reče (a to je Ahmeta najviše pogodilo):

— Ti se, čovo, asli, došo ovdje izležavati?! Ja bih, lezihljeboviću, života mi, više makazama pošišala nego što si ti pokosio! — Pa ga ljutito upita: — De 'š da ti stavim ručak, iako ga nisi ni zaslužio?!

Ovo joj je prvi put da je u Krčelini i jedva je pronašla put do nje, makar što joj je Ahmet lijepo na polasku objasnio kud da ide, ali ga ona slabo slušala. Zato se oznojila, umorila i uspuhala da je s olakšanjem primila Ahmetove riječi:

— Stavi u hlad ispod hrasta, kraj onog prostrtog ćebeta — pokaza rukom — ali ne sjedaj na ćebe.

— Ti si to, beli, rezerviso za sebe... E, baš hoću, uinat!... — reče Ćerima, spusti ručak, sjede na ćebe i propade u bunar. On se nadviri pa će reći:

— Sad, ženo, kaži pravo koliko sam pokosio, ako želiš da te spasim?

Pošto joj je voda ulila u usta i nije mogla progovoriti, Ćerima pomoću dva prsta stane išaretiti i potvrđivati ono što je već rekla — kako bi ona više makazama pošišala nego što je on pokosio.

On je tad ne htjedne spasiti, i ona se utopi. Tako se Ahmet, konačno, riješio, kako je mislio, krvopije Ćerime i njenog terora. Kad je postao mlad udovac, Ahmet s Ćerimom nije imao djece, dok je njenu smrt prijavio miliciji kao nesretan slučaj, što je bio i konačan sudski epilog.

U Kaloševiću, 5. 3. 1998.

Budža

Poznato nam je da je naš komšija postao udovac onog dana kad mu se prva žena utopila u bunaru. No, sad saznajmo nešto detaljnije kako se oženio po drugi put.

Tog dana ženio se Suljo, Ahmetov tečić iz susjednog sela, pa bilo svadbeno veselje, nadaleko čuven dernek. Suljini roditelji bili dobrostojeći, a i on tražio, i našao, curu iz imućne familije te su dvije novopečene prijateljske porodice odlučile da na svadbi njihove djece ni u čemu ne škrtare. Na veselju svirala dva sazlije, jedan tamburaš i jedan frulaš, a defom obijesno vitlala i uz def pjevala i igrala nekakva pjevaljka čak iz Valjeva, iz Srbije, u šalvarama, vatrena i okretna. Gosti su govorili: "Baš ko da je ciganske krvi", a, haman, da je i bila. U svatove je, dakako, pozvan i Ahmet, koji na svadbenom veselju (pijeru) ostane tri dana i tri noći.

E, u tom selu, u Suljinog komšije, bila malo poutegla kćerka, usidjelica, ali snažna, valjana i plaho namli cura, koja pred svijetom nije nimalo marila što će joj uskoro punih dvadeset šest godina i što je još neudata. Imala i stariju sestru, udatu, a braće: nijednog.

Kao i druge seoske djevojke, tako i ona došla na Suljino veselje, na kome se zagleda u Ahmeta i Ahmet u nju. Pritom su velikog udjela imali Suljini ukućani, koji su Ahmeta nahvalili djevojci i djevojku Ahmetu. Tako on od njih saznade

da se djevojka zove Safija, ali je svi odmahlehn zovu Safa, da joj je otac imućan zemljom i stokom, da nekako naročito voli Safu, mimo svih drugih osoba, i da ju je rad udati – kako ne bi ostala doživotna usidjelica. Govorio je kako bi za svoju mezimicu želio naći jedino karakternog muža, a drugo šta imao, šta nema. On bi, kaže, sve drugo namirio, što im bude falilo. “Starija mi se kćer usrećila”, otvorio bi katkad dušu, “pa mi otud još veća žalost gledati mladu kako joj mladost zadžaba prolazi i kako vehne, sama.”

Ahmetu se svidje koliko djevojka i, još više, njen pozamašan miraz – da je svakoj njivi ime zapamtio: Orlovača, Harlovača, Osoje, Prisoje, Dugi do, Prljača..., kao i krupnijim grlima stoke u štali: Milava, Šarava, Čada, Briza, Soko, Dorin... Stoga pomisli: “Gvožđe se kuje dok je vruće”, pa bolje pritegnu opanke i poče često obilaziti oko hanumicine kuće i avlije. Činio bi to obično u akšam ili pošto bi od Suljinih ukućana saznao kad Safin otac nije kod kuće.

Safijina bašča i avlija bijahu velike i opasane visokim zidom od kamena, jednim dijelom, i daščanom ogradom, drugim većim dijelom, da se čeljad u avliji i bašči nikako nisu mogla vidjeti izvana, tim prije što je i kapija bila visoka i skoro uvijek zamandaljena – u pola dana jednako kao i u pola noći.

Ispočetka bi Suljini ukućani slali dijete da izvidi da li je Safin otac kod kuće i da dojavu djevojci kako je Ahmet došao na ašikovanje, a poslije su se momak i djevojka dogovarali o mjestu i vremenu sastajanja. U zakazano vrijeme Safa bi obično dolazila u jedan ukriveni dio bašče, ispod starog krošnjatog duda, pod kojim se nalazila dugačka klupa, a okolo mnogo raznog mirisnog cvijeća, koje su sijale i njegovale Safine ruke. S druge strane ograde, sve do puta, prostiralo se široko plandišće, s visoko izdikalim grmljem. U to grmlje zalazio bi Ahmet, dobro skriven od mnogih muzevirli očiju. I

dok bi tako ašikovali, momak i djevojka uopće se ne bi vidjeli. Djevojčini roditelji nisu dozvoljavali djevojci da ašikuje na drugi način. Smatralo se sramotom da momak dode djevojci u avliju ili, ne daj Bože, u kuću na ašikovanje. Ni djevojka nije smjela odlaziti momku, bilo gdje izvan avlijskog zida. Adet je adet. Ili tako – ili nikako.

A momak i cura bi za sve vrijeme ašikovanja gorjeli od želje da se vide. Ma šta gorjeli?! Oni bi i čeznuli i vehnuli od puste želje, i dali bi sve na svijetu da u tom času mogu vidjeti kako izgleda voljena osoba. Zato se Ahmet dovijao na razne načine ne bi li kako dopro do djevojke i, naročito, do njenog pozamašnog miraza.

– Safo, moja Safo, de si? – upitao bi.

– Evo me u ovom budžaku, uza sami zid – odgovorila bi ona.

– Hajde, odmandali kapiju da uđem kod tebe u bašču...

– Oh, ne bih to nipošto smjela učiniti, od babe.

– Ali, slatka Safo, babo nije kod kuće...

– Jah, ti ne znaš mog babu... On sve vidi i sve zna... i kad nije tu!

Ahmet je čeznutljivo i beznadno tumarao pogledom po daščanoj ogradi. Odjednom radosno uskliknu:

– Čuj, Safo, jedna daska se mnogo sasušila, pa je iz nje ispala kvrga! Na njenom mjestu sad je mala budža... kroz koju bi mi ti, haman, mogla proturiti svoj prst?

– A, je l'?... A šta će ti moj prst?!

– Pa... da ga dodirnem..., da ga držim u ruci..., da ga milujem i ljubim!

– To li ti hoćeš, bezobrazniče! A ja, jok! Ne smijem, sramota me...

No, Safijina duboko zapretana osjećanja i želje, bar kad je ljubav u pitanju, sasvim su se podudarali s Ahmetovim.

Nakon kraćeg nadmudrivanja ipak je proturila prst na kome se nalazio zlatan prsten, s velikim dragim kamenom, majčin poklon za, sad već davni, osamnaesti rodendan. I za sve vrijeme dok su ašikovali, Ahmet je držao, milovao, ljubio i tetošio Safin prst, baš kao da je kakvo drago malo stvorenje, kakva ptica ili šta drugo. Kad je trebalo da se rastanu, djevojka prigušeno kriknu:

– Aj, ne mogu izvući prst iz budže!... Haman se zaglavio prsten zbog velikog dragog kamena...

– Ne brini se, najdraža Safo! Zato sam ja tu, da te spasim, iako bih volio da vječito gledam i milujem tvoj prst, kad već tebe ne mogu – reče sjetno mladić, svuče prsten i prebaci ga preko zida u bašču, gdje ga djevojka ponovo nataknu na prst.

Na sljedećem sastanku djevojka se poslužila lukavstvom pa je bila proturila drugi prst, bez prstena. Ali je momak izričito zahtijevao da to bude prst s prstenom, koji se bio onako zaglavio. Bilo je pritom neke simbolike, ceremonijalne ozbiljnosti i zanosa. Ahmet je govorio da taj prst voli više od ostalih. I dok gleda, miluje i ljubi njega, činilo mu se kao da gleda, miluje i ljubi djevojku. Ta bezazlena i jalova igra ljubavi i čežnje nastavila se i ubuduće. Pri odlasku Ahmet bi uvijek prebacivao prsten u bašču, gdje bi ga Safa često hvatala u zraku.

Na posljednjem ašik-sastanku, dok je momak milovao i ljubio njen prst, djevojka znatiželjno, s lahkوم strepnjom u srcu, upita:

– Šta ti se tako sviđa na mom prstu pa ga toliko voliš i maziš?

– Prsten – iskreno, i bez razmišljanja, odgovori momak.

– Ahaaaaa, a šta ti se na meni još sviđa? – nastavlja djevojka i dalje s pitanjima, lukavo i pipavo, kao što hodaju demineri po miniranom terenu.

– Pa, eto, svidjela mi se niska dukata oko tvoga vrata, zlatne minduše, a čini mi se da imaš i lijepu narukvicu od zlata...

– Dobro, dosta!... Dopada li ti se kod mene još šta, kao, naprimjer, kako izgledam, kako sam odgojena, moja čestitost?

– Jaja, kako da ne... Dopada mi se kod tebe Harlovača, i Orlovača, takoder, pa Dorin, pa Čada...

– Bezobrazniče, koja čada?!

– Vaša najbolja krava u štali, eto...

Djevojka lagahno problijedje od razočarenja i ljutnje, a momak nastavlja s pitanjem:

– ... Eto, hoćeš li mi sad obećati da ćeš se udati za me?

– E, neću! Nikad se, vala, neću udati za tebe!

Ahmet stade grozničavo da razmišlja pa kako ne uspje odgonetnuti zbog čega se Safa odjednom tako žestoko rasrdila, i sad se ne želi ni udati za njega, u trenu donese čvrstu odluku i reče:

– Ako ne pristaneš da se udaš za me, neću ti pomoći da izvadiš zaglavljeni prst!

Djevojka pretrnu od same pomisli šta bi se desilo ako bi roditelji i komšije saznali za ovo događanje između nje i Ahmeta. Bila bi to nepodnošljiva sramota. Pa kako nikakva ubjeđivanja i molbe upućene Ahmetu nisu pomogle, Safa odluči da se još jednom posluži lukavstvom.

– Pristajem – reče, a u sebi je mislila kako je važno izbaviti prst i vratiti prsten, a poslije bi obećanje mogla i pogaziti.

Ali ovaj put Ahmet se nije dao prevariti. Skinuvši prsten s njenog lijepog prsta, on ga ne prebaci preko baščenskog zida, kao i obično, već ga zadrža, govoreći:

– Uredu. Ovaj prsten zadržat ću kod sebe kao garanciju za ispunjenje tvoga obećanja, kao amanet. Evo i mog amaneta tebi.

I umjesto skupocjenog prstena ovaj put preko zida, pravo iz Ahmetovih njedara poletje žuta jabuka, jedna od onih jabuka koje je Ahmet usputno ubrao u tudim voćnjacima dok je dolazio ovamo, svojoj Safi. Djevojka stade još jednom da moli, da kumi, čak da plače, jer se plašila roditeljima izaći pred oči bez vrijednog prstena. Ali njena preklinjanja ni ovaj put nisu se taknula Ahmetovog srca. Sve što joj je preostalo jeste da se sagne, uzme jabuku i stavi je u svoja njedra, blizu srca.

A već sutravečer, bez znanja roditelja, Safija pobježe za Ahmeta. Uz pomoć rodbine i prijatelja napraviše i skromno veselje. Ubrzo se Ahmet izmiri sa ženinom familijom, a Safija mu za dugi niz godina postade hairli, čak bi se reklo, uzorna supruga.

U Kaloševiću, 20. 3. 1998.

(NAPOMENA: NEKADA SE U MOM KRAJU ZA RUPU GOVORILO BUDŽA. VALJDA LOKALIZAM, JER U KNJIŽEVNOM JEZIKU TA RIJEČ IMA POSVE NEKO DRUGO ZNAČENJE. AUTOR)

Opasni pratilac

Ahmet, naš komšija, kome je budža na baščanskoj ogradi pomogla da se po drugi put oženi, volio je, s vremena na vrijeme, s jaranima meraklijski akšamlučiti u čijoj bašči, uz dobru domaću rakiju šljivu i mezu. A još kad sve to poslužuje kakva mlada snaša ili lijepa djevojka – sestra ili kćerka kojeg od akšamlučara, onda uistinu rahatluku nigdje kraja.

Vraćajući se tako jedne večeri s jednog od svojih akšamlučenja, natopljen rakijom poput sundera, primijeti kako ga neko ustopice prati. Ahmet zastane, zastane i onaj što ga prati. Ahmet krene, krene i tajnoviti pratilac. Pošto se to ponovilo mnogo puta, Ahmet se naljuti pak drekne: "Ko je to?... hak! Bolje neka kaže jer ću ga... hak!... inače prebiti... hak!" A pitanje bi se Ahmetu vraćalo kao utrostručeni eho, dok bi neznanac i dalje bio tu, tik uz njega, jednako šutljiv i tajanstven, i zato, Ahmetu se činilo, sve više prijeteći. Ta zanimljiva igra trajala je sve dok on ne bi provrludao kroz svoj voćnjak i avliju, kako bi najzad uronio u sjenku strehe i zalupao ženi šakom u vrata. I dok bi žena odmandaljivala, on bi se obazreo na neznanca, ali, začudo, njega tu više nije bilo. Nestao je kao da je u zemlju potonuo, baš kad je Ahmet na njegovo prisustvo želio ukazati ženi Safi i upitati je za savjet, kako da postupe prema njemu.

Otad se to Ahmetu redovno događalo, nakon svake pijanke, kad bi bila vedra, mjesečinom okupana noć, po kojoj bi se vidjelo hodati, gotovo kao i danju.

On zbog toga postade obazriv, a onda ga stade spopadati sve jači i jači strah te ti odluči da sve ispriča ženi i da se oko toga s njom posavjetuje. Ona se malo zamisli, čudno se zagledavši u njega pa ti se najednom puče smijati. Ahmet se začudi pak će je upitati:

– A što se, bolan, smiješ?! Zar je to za smijanje?

– Kako ne bi bilo? – veli žena. – Nego, podider ‘vamo malo sa mnom.

Žena uze muža ispod ruke te ga izvede ispod strehe na mjesečinom obasjanu avliju. Onda Ahmet kriknu koliko jače može:

– Ama, ženo, evo ga opet! Ti me vodiš pravo njemu. Haman da ste vas dvoje u dosluhu protiv mene!

Žena se ponovo zakocene od smijeha, govoreći:

– E, moj pijani i šašavi mužiću, zar si se počeo plašiti i vlastite sjenke?

– Ne, nije to sjenka, to je on! Onaj što me stalno prati! – uspaniči se Ahmet.

Safija odmah povede muža ponovo u sjenku strehe, pa na mjesečinu. Vodala ga je tako sve dok ga nije uvjerila da se doista uplašio vlastite sjenke.

I sve bi bilo uredu dok se Ahmet ne bi ponovo negdje nacvrcao ljute šljive i krenuo kući. Tad bi sjenka prestajala biti sjenka i postajala bi opasni noćni pratilac, koji samo čeka priliku da ga zaskoči kakvim tupim predmetom ili hladnim oružjem. Pa bi nanova s opasnim, šutljivim pratiocem započeo jednostranu svadu, s mnogo sočnih psovki i smjelih provokacija.

– Ne... hak!... ne bojim te se. Ak... hak!... ako si tako opasan, hajde, udari me! Udari me, čik ti bilo... hak! ako smiješ, pa

ćeš vidjeti šta ću od tebe uraditi... hak!... – začikava Ahmet opasnog nepoznatog pratioca, kad ti iznenada: tras!, nešto ga gromovito raspali po glavi, i on se prostre po zemlji nalik posječenom stablu.

Nakratko sve utonu u gusti mrak, ali mu se svijest ubrzo vrati te on skoči, sad gotovo sasvim otriježnjen, pritisnu dlanom krvavu čvorugu na glavi pa, izgubivši orijentaciju u prostoru, natrča pravo na krečnicu prekrivenu samo protruhljim daskama, koje se prolomiše pod njegovom težinom i on se zajedno s njima strovali poleduške na samo dno. Srećom, pa krečnica nije bila duboka i u njoj je bilo više vode nego kreča, koji su mu sezali do pod grlo. Mlatarajući nogama i rukama, sličan kućetu što se tek uči plivati, Ahmet nekako izbahulja na obalu, preskoči avliju gotovo u tri koraka i naletje na vrata takvom silinom da ih odmah izvali iz rama pa se zajedno s njima zgruha u kuću, praveći neopisivu buku. Od te buke žena se probudi iz sna i još kad spazi Ahmeta svega bijelog od kreča, ona se ukoči od straha. U život je povратиše njegove riječi:

– Eto ti, ženo, tvoje sjenke! Otkad... hak!... sjenka može 'voliko udariti po glavi, da me čak ubehuti?!... A ne, ne... hak!... Nije to sjen... hak! sjenka, jok! To mene progoni njakva havetinja!

– Čovo dragi, ne može biti veća havetinja od tebe! Umalo mi srce ne prepuče od straha! Na šta to ličiš? Kakav si, eto... od tebe bi se uplašila i najbjelja havet!... – istrtlja žena, još uvijek izvan sebe od straha. Tad ustade, namjesti ponovo vrata na baglame, oprala muža, kao da je malo dijete, uspava ga i tek tad i sama pode na počinak.

Ujutro, nakon doručka, Safija dozivlje Ahmeta u voćnjak.

– Je l' te ono sinoć udarilo ovdje, pod ovom kruškom? – pita ona muža.

– Jest, evo, baš ovdje. A kako ti znaš?!

– Ha, ha, ha, je l' možda ova slomljena karamutova grana?

On pogleda u jednu debelu napola slomljenu granu, čiji je batrljak bio povijen nadolje i izgledao uistinu prijeteće, poput kakvog željeznog malja. Sinoć ne, ali sad bi se zakleo da je tjemenom zakačio upravo za tu prijeteću granu i tako se nakratko našao ubehućen.

Zahvaljujući Safinoj pronicljivosti, otad je Ahmet misterioznom pratiocu govorio: "Ti si samo sjenka... hak!... i zato te se ne bojim", pa bi se vraćao pokušavajući je nagaziti, ali bezuspješno – jer bi se sjenka uvijek izmicala. A kad bi bio pod snažnim šećerkaramutom, odmah bi pogledom tražio zastrašujući batrljak slomljene grane, zaobilazeći ga u povećem luku i govoreći: "A ti... Ti si samo jedna grana... I nećeš me više... 'nako... hak!..."

Kalošević, 1. 4. 1998.

Bahsuzluk

(1. Previd)

Kako se te noći akšamlučenje s jaranima produžilo do kasnih sati, to je Ahmet sutradan ustao oko podneva sav nikakav: nenaspavan, mahmuran i neraspoložen, a trebalo ići u Kurjakovinu diti slame na stožinu. Usto, sunce tako silno užeglo da jara bije: ne znaš da li više iz neba ili iz zemlje. Žena Safa stavila ručak, a Ahmet, hiteći, ne bi znao reći da li on više jede ručak – ili ručak njega. Znao je: do mraka treba udariti tri stožine, nasjeći i saviti okolo stožina tri podloga, a zatim sadijevati tri slame sa ženom, i to sve po ovoj džehenemskoj vrućini. I što je najteže, zbog nespavanja, ali i najljepše, radi meraka, podnositi, večeras je ponovo obećao akšamlučiti, ovaj put kod jarana Hašima. Teško je noću piti, seiriti i čeifiti, a danju nadničiti, sebi i drugima, a sve na ovim nepodnošljivim pekama. Zato je iz dana u dan bivao sve nervozniji, sve manje raspoložen, a lahko razdražljiv. Sreća te je imao tako dobru ženu, Safu, neuništivog sabura, koja je sve to trpjela bez osobitog uzrujavanja. A da je živa rahmetli Ćerima... Uh, ala bi bio manji od makovog zrna!

Stigavši na njivu, Ahmet reče da malo sjednu u hladovinu, obrišu znoj, odmore se i rashlade vodom, jer Kurjakovina i nije tako blizu, a zatim na posao.

Udario je u kao ćerpič spečenu zemlju tri stožine pa su krenuli prema najkrošnjatijem hrastu u njivi kako bi nasjekli grana za podloge. Ahmet se uspuza na hrast, a žena je stajala ispod krošnje i čekala. Dok je sjekao podebelu granu, spazi Safu baš ispod te grane te se stane dernjaviti:

– Ama, skloni se, ženo, zar si ćorava pa ne vidiš da bi ‘voliki stup mogo pasti na tebe?!

Žena se nekako izmakne, taman toliko da na nju ne padne naš komšija, zajedno s granom koju je posjekao – a na kojoj je stajao.

Jaučući od bolova, premećući se i prenemažući na zemlji, Ahmet zagalami:

– Eto, mogla si poginuti, da ti ja ne rekoh da se izmakneš!

– Ja se nekako izmakoh, a šta bi s tobom, mužiću moj dragi?!... – reče Safa, umivši se u suze, dok je s naporom suzdržavala nezajažljivu bujicu smijeha.

I sve vrijeme dok su sadijevali slame, zakretala se od muža ustranu, skrivajući nezaustavljivi smijeh, što je navirao kao užarena lava, kad god bi se sjetila tog događaja.

(2. Kišobran)

Sve mislio, na jedno smislio. Onaj naš komšija, što je sjekao granu na kojoj je stajao, samo par dana nakon tog događaja odluči s kišobranom izvesti skok sa stajskog tavana. Što odlučio, to i učinio, skrivajući to od svih pa i od vlastite žene, računajući da je taj pokus smislio samo on, pa kad uspije, obznanit će to čitavom svijetu, a sve zasluge pripast će samo njemu. A kad je mislio da ga niko ne vidi, pristupio je izvodenju svog nauma.

Skok je bio, štono kažu, “spektakularan”, i prava je šteta što nije bilo gledalaca da uživaju u tome. No, kako se naš komšija pritom plaho ugruha i pozlijedi, stane zapomagati

na sav glas i dozivati ženu da mu pomogne. Žena Safa dotrča kao bez duše i odmah brižno poviče:

– Ama, dragi čovo, šta to bi, šta uradi od sebe?!

Nato Ahmet zacvili plačljivim glasom:

– Šuti, ženo božija, ništa ne pitaj! Ljudi skaču s kišobranom iz aviona i ništa im ne bude, a ja probo sa stajskog tavana, pa vidi šta s mene bi, jadan ti sam!

Safija se okrenu ustranu kako Ahmet ne bi opazio prasak njenog smijeha, što ju je pogodio iznenada, kao snažan zemljotres.

(3. Greška)

Kičma ga boljela da se sav ušinuo. “Uvrno se baš ko oputa”, govorele bi komšije za Ahmeta. Tri su dana kako samo leži na dušek u i da mu nije žene Safe, ne bi znao šta bi. I kud baš sad, kad je dan najposleniji, a to znači tri izgubljene nadnice i sve zbog onog nepromišljenog, djetinjastog skoka s kišobranom sa stajskog tavana. Sva sreća te ljudi ne znaju za tu bruku, inače bi ga plaho zafrkavali, a on im ne bi mogao od stida u oči pogledati. Tako nekako je razmišljao Ahmet, koreći samog sebe; a četvrtog dana ustade iz postelje, počeo obavljati lakše poslove i naglo se oporavljati od zadobijenih povreda, sve to zahvaljujući ženinim mehlemima, masažama i oblozima, njenoj najljekovitijoj brizi i njezi.

Prelazeći avliju, kako bi stigao do nužnika, ugleda jato kokoški i horoza. Imao je uistinu krasnog horoza, samo jednog, ali vrijednog. I pored sve krasote, imao je i jednu golemu, neoprostivu mahanu – dok su drugi pijevci pjevali predzoru, on je kukurikao svečeri.

– To nikako ne sluti na dobro – reče komšija ženi pa, i pored njenog glasnog negodovanja, nevoljko uze sjekiru, skratila horoza za glavu te on završi u loncu. Tako se činilo

trenu nepažnjom stane na zmiju šarku, koja mu se omota oko bose noge i hitro ga ugrize.

On se tad užasno uplaši i iz sve snage zapomaže:

– Ženo, ‘vamo se, ujela me zmija šarka!

Safa jadna odmah potrči kao bez duše i u samrtnom strahu i brizi za muža pita:

– A, jado jadni, za šta te, bolan ne bio, ujela?!...

– Vallahi, billahi, ženo, zadžaba! Nisam joj ništa skrivio!
– pravda se on.

Srećom, Safa imala sve zube zdrave te mu podveže nogu, rasiječe ranu, isiše otrov, pozove iz druge njive Omera s konjskom zapregom i više spretno nego sretno otpremi Ahmeta u tešanjku bolnicu.

Tako se on spasi, opet uz Božiju i ženinu pomoć, a od svega ostade samo ova anegdota.

(5. Izgorje kuća)

Razmišljao nadugo i naširoko onaj naš komšija, što ga zmija šarka ujela zadžaba. Ama sve mislio i na jedno smislio: da se on nikako ne može prometati bez makar jednog dobrog konja. Ova ciganska raga je ništa, to ti je, bolan, kao da i nemaš konja. Često se sjeti Alatuše i tek tad shvati koliko mu je značila pa mu bude neizmjereno žao što ju je onako bezumno i bezosjećajno ubio, ma šta ubio, ucmekao je kolcem kao da je ljuti poskok ili najgori dušmanin. “Jest da je bila poljuta i inatli, malo onako na svoj način, baš kao što joj je i gazda, ali dok je bilo Alatuše, bilo je i svakakvog rahatlua, i kud bar ne ubih onu ragu od konja”, mislio je Ahmet, i osim kajanja, za Alatušom bi kliznula i koja suza. Ali znate već onu narodnu: Poslije boja kopljem u trnje... A Ahmet je za sve krivio one ljude što su govorili: “Udri konja koji vuče!” “Eh, onda bi i mene trebalo ucmekati”, nastavio bi razmišljati,

“zato što i ja teglim cijelog života baš ko i Alatuša.” Bilo kako mu drago, Ahmet izvede konjče na stočnu pijacu te ga proda istom onom Ciganinu od koga ga je i kupio. Malo je i zijanio jer je Cigo govorio: “E, ne može, bratko, po istu cijenu. Ja ti prodadoh konja vilu, a vidi, ti mi vraćaš konja ragu!” Na te riječi Ahmet ne bi znao bi li se smijao ili plakao pak pomisli: “Ha, ciganska posla! Ali neka sam se riješio rage...” Istog dana dodoše u goste ženini roditelji; čuli za njegovu namjeru pa i oni donijeli prilog, skroman prilog – više od pola kobile; no, znajući za zetov ponos, rekoše da su pare na zajam, kao bajagi. Ahmet sastavi pare od prodate rage, one od punca te uštedevinu od svojih nadnica, izađe u Teslić na stočnu pijacu i kupi zaista mladu a snažnu kobilu, zvala se Doruša.

I kao što je red i običaj, trebalo je proslaviti prinovu u porodici, baš tako: u porodici, jer su u to vrijeme ljudi krave i konje smatrali gotovo pa kao članove porodice, iskazujući tako zahvalnost za sveskoliku korist što je od njih imaju. A Ahmet je pozvao širok krug prijatelja i još veći broj poznanika. Prvo se pilo, mezilo i akšamlučilo u bašči, a pošto se unoćalo i malo zahladnjelo, preselili su se u kuću. Osim ića i pića, pjesme i igre gosti su mnogo i dumangijali, pa su i Ahmeta tjerali da koju zapali, makar što je nepušač.

– De, Ahmo, zapali, ne kupuje se svakog dana ‘vak’a kobila – govorili bi.

I tako, sve do zore. A kad je u zoru ispratio i zadnjeg gosta, i Ahmet, najzad, mrtav-pijan pode na počinak. Umorni, odmah su pospali i on i žena, kao omadijani.

A kad bijaše tamo negdje oko ikindije, sva uspaničena, skoro pa izbezumljena, u sobu uljeze žena, koja je već bila ustala kako bi pospremila iza gostiju, i stane da budi našeg prvog komšiju:

– Ustaj, čovo, ako Boga znaš, izgori nam kuća! Hajde da gasimo požar!

A on na to veli:

– Što me zadžaba budiš?! Nisam je ja zapalio, pa neću ni da je gasim... A lude li žene! – pa se okrene duvaru i ponovo zahrče.

Tad Safa zgrabi Ahmu za noge i jedva nekako izvuče na avliju – kako ne bi izgorio zajedno s kućom.

Uskoro Ahmet i Safija uz pomoć dobrih ljudi i Safijinih roditelja sagradiše mnogo ljepšu kuću negoli je bila ona izgorjela.

(6. Napao sam sebe)

Kad bi nešto onaj naš komšija Ahmet rasuđivao pravo, trebao bi svojoj ženi Safi podignuti spomenik još za njena života – koliko li mu je samo puta spasila život. Zadnji put to je bilo ljetos, pošto ga izvukla iz zapaljene kuće, bukvalno iz samog plamena, rizikujući tako i vlastiti život. A Ahmet, kao Ahmet! Po mnogo čemu neobičan, moglo bi se reći čudan čovjek – srljao bi iz avanture u avanturu, iz ludosti u ludost.

I, evo ga, žarko i radoholično ljeto je ispratio, a situ i pitomu jesen raširenih ruku dočekao. Bere kukuruze, skuplja i prevozi bundeve, žanje i dije ševariku, a uskoro će s Dorušom i da ore pšenici. Usto, ubire voće, uvaruje pekmeze, suši šljive i karamute za zimu, kiseli šljive za rakiju; eh, a danas, danas je prevezao sijeno iz Krivače i upravo dije u svojoj avliji sa ženom Safom. A kad ga je sadio, onda je njegov vrh pritisnuo ovelikim kamenovima, bajagi, kako ga vjetar ne bi razvršio. Žena ga od toga pokušala odgovoriti, ali džaba, što Ahmet zaintači, to ga ni sav pametan svijet ne bi smeo. Čim posao bijaše gotov, Ahmet side sa sijena pa stade obilaziti okolo njega i hvaliti ga ženi:

– Safo, moja Safo, baš smo ga lijepo sadili; evo ga, Boga mi, stoji ko vreteno!

Safa je zamišljeno gledala u sami vrh sijena, pritisnut kamenovima, ali ne reče ništa.

Naše se prve komšije okrenule drugim poslovima, a sijeno u avliji zaboravili, sve dok jesen ne smijeni zima, kad se stoka prestaje izgoniti na pašu i kad joj se stane polagati spremljena hrana. Onda jedne večeri Ahmet dode da načupa onog sijena u avliji kako bi govedima i Doruši namirio večeru. A kako je čupajući drvenim ključem sijeno jako zaljuljao, odozgo poletje svo kamenje i sruči mu se na glavu. Sav krvav s mukom dobahulja do vrata i poviče:

– Upomoć, ženo, neko me napao kamenjem!

Safa mu ukaže prvu pomoć, sačeka da se malo oporavi, a zatim ga povede do sijena i rukom pokaže na gomilu razbacanog kamenja.

– Evo, čovo, ko te napao. Nisam li ti govorila da kamenjem ne pritiskaš sijeno. Još tad sam slutila da će se ovo desiti, ali ti se nisi dao nasavjetovati.

Pošto mu je žena otvorila oči, Ahmet je shvatio kako je ustvari – napao sam sebe. Ali je, napokon, shvatio i to kako je Safa mnogo pametna žena, štaviše, pametnija i od njega samog, makar to nikad nije htio priznati – naročito ne pred njom.

Kalošević, 8. 4. 1998.

Zlo i naopako

(1. Čizma)

Zima za dugo pamćenje. Snijeg nagruhao preko metra; prtine povazdan škripa stoji, a nerijetko se može čuti kako drveće puckori i puca što od velike hladnoće, što od sniježnog tereta. Ahmet kupio na tesličkom vašaru nekakvu toplu šubaretinu pa je navukao preko ušiju da je sva glava u nju stala, jedva što mu ispod nje sitne, žmirkave oči vire. I kaputinu je nekakav stari obukao, debeo a glomazan da se često osjećao kao da je prije ogrnuo kakav jorgan negoli ovaj kaput. E, a sad dodosmo i do obuće. Naš komšija, što je sijeno pritisnuo kamenovima pa mu se oni poslije sručili na glavu, obući i nije pridavao naročit značaj. "Čovjek je stalno u pokretu, krv kola u žilama pa kako može da ozebe s nogu?", mislio je Ahmet. Zato je na nogama imao samo tanke, iznošene i na više mjesta zapletene priglavlke, i stare poderane čizme "rudarice". A posla je bilo napretek da po čitav dan pa i svečeri skoro da i ne ude u kuću. Trebalo je s Dorušom otići u šumu po ogranke, a snijeg joj do trbuha, pa odnijeti meljaju u mlin da se samelje, pa dovesti na saonama iz njiva sijena, ševarike ili slame za stočnu ishranu,

pa razvoziti po njivama stajsko gnojivo, pa... Ipak, najviše vremena je provodio u štali, čisteći, timareći, hraneći i pojeći stoku. Tako je to trajalo veći dio zime, kad Ahmet počne kašljati, dobi povišenu temperaturu da bi najzad legao u postelju. Žena Safa zamjenjivala ga u većini poslova i sve činila da ga izliječi: što ljekovitim travama, što mehlemima i masažama, ali sve džaba. Kašalj se pojačavao, a tjelesna temperatura se ničim nije dala dovesti u normalu.

— A da podeš kod ljekara? — predloži bojažljivo Safa, znajući koliko se on tome protivio.

Trpio Ahmet, trpio, a kad vidje da nema druge i da je vrag odnio šalu, polahko se spremi i sam pode u ambulantu. Doktor ga pregleda od glave do pete pa će, klimajući glavom, upitati:

— Gdje se ovako prehladi, Ahmete? Dobio si upalu pluća.

— A ni sam ne znam de, doktore, et'.

— A što će ti na glavi ta šubaretina?

— Da mi bude toplije, da se ne prehladim.

— E, moj Ahmete, čizma glavu čuva, šubara je krasi! Nego, evo ti ovi lijekovi, ispij i sve će biti dobro. Dodji na kontrolu čim ispiješ lijekove. I čuvaj se prehlade, jer je ona uzrok mnogih bolesti.

Išao Ahmet iz ambulante i razmišljao ovako: "E, jest ovaj doktor pametan čovjek, svašta zna. A ti, Ahmete, odsad, šubaru u baru, a pamet u glavu, pa dobro slušaj šta govore pametni ljudi!"

Već narednog dana odluči poduzeti radikalne mjere, kad je odijevanje u pitanju. Šubaru zavitla na tavan, a rasiječe jednu gumenu čizmu, natakne je na glavu i krene s Dorušom u šumu po drva. Žena se zadesila negdje u komšiluku, dok će ti njega susresti seoski hodža Halil i začuden upitati:

— Ama, šta će tebi, Ahmo, čizma na glavi?! Valjda se čizme nose na nogama!...

– Pričaj ti to, hodža, kome drugom! Čuo sam ja od pametnijih ljudi, nego što si ti: da čizma glavu čuva – i produži za Dorušom.

(2. Naopako)

Džematlije bile nezadovoljne hodžom Halilom te ga otjeraju, dok na njegovo mjesto dovedu mladeg i mnogo obrazovanijeg efendiju Bekira. Govorili da je prethodni hodža previše za njihov ukus simpatisao ovu komunističku vlast i čak šurovao s njome, te ga prozvali “crvenim hodžom”. I djecu je, doja, previše udarao i rezilio. A kad se hoće, tad se i može, svašta mu navaljali i prišili, da je kap prevršila čašu, te su ga i otjerali s dužnosti. Jedni mu čak spočitavali da je priučen i plitak hodža, a ovaj, novi, da je završio nekakve jače vjerske škole te da je i u tome njegova prednost. Bilo kako bilo, došao novi hodža i odmah želio da se u svemu prikaže u najboljem svjetlu. Bio je pokretač, ali i obični akter mnogih aktivnosti korisnih za njegov džemat pa i širu okolinu. Organizovao je generalno čišćenje i uređenje džamije i hodžine kuće kao i njihove okoline, izabran je u inicijativni odbor za gradnju društvenog doma i popravku puteva, organizirao je posjetu starim i bolesnim a usamljenim osobama kao i prikupljanje dobrovoljnih priloga istima, a tek što je prispio na dužnost u novu i posve nepoznatu sredinu. Pored svega rečenog, obilazio je džematlije redom, kako bi što bolje upoznao svaku porodicu, i stekao njihovo povjerenje i naklonost.

Tako krene i onom našem komšiji koji je glavu pokrivao čizmom. A komšija ga ugleda kroz prozor pa, makar što je bio sasvim nepismen, odluči da se pred novim hodžom prikaže veoma “učevnim”. U trenu dograbi Kur'an i počne naglas učiti ajeta, koja je znao napamet, prateći prstom retke

slijeva udesno. Hodža nazva selam i odmah primijeti kako se arapsko pismo čita zdesna ulijevo. A Ahmet se brzo snade pa veli:

– E, lahko je, efendija, čitati zdesna ulijevo, a, da vidiš, ja mogu i naopako!

Iz kuhinje njihov razgovor slušala Ahmetova žena Safa te se stala kocenuti od smijeha.

(3. Kruška)

Naš najbliži komšija, što je arapsko pismo čitao slijeva udesno, imao odraslog a vrlo snažnog sina, jedinca. Ama Mali (još uvijek su Ramu zvali tako) bio sav nekako zao i naopak. Raditi ništa pod milim Bogom. Noću se smuca s društvom sumnjivog morala. Piju, puše, a priča se da čak troše i prodaju nekakva opojna sredstva.

Danju džonja povazdan, a uvečer kad bi htio izaći s društvom, od roditelja bi obavezno tražio novac. Akoli mu ne daju, spreman je svašta poćiniti, pa i veliko zlo. Ahmet bi često uzdahnuo: “Na koga li se umetnu, majko mila?!” “Ako je po naprasitosti i tvrdoglavosti, onda je na tebe, mužu moj”, dobacila bi prijekorno Safa, sva očajna zbog takvog sina. “Ti si ga umazila i iskvarila, ti!”, branio bi se Ahmet, svaljujući krivicu na drugu stranu. A ono što je roditeljima svakako najteže padalo, još nije ni spomenuto, a to je da je njihov jedinac već imao vanbračnog maksuma, četverogodišnjeg nedužnog sinčića. Roditelji bi govorili kako ga je stekao tamo s nekom drogerašicom, uličarkom, kao što je i on sam odavno postao. Ahmet i Safa bi željeli da prvo unuće bude kod njih, da ga hrane, odgajaju kako treba i da im bude najveća radost u životu, a ne da ga odgaja ulica i da bude a, šta drugo nego: uličarče, kao što su mu i roditelji. No djetetova majka, ni

da čuje, ne da ga od sebe iako se i ona izdržava baveći se sumnjivim poslovima. Tako, valjda, želi da veže oca za dijete, a na taj način i za sebe. Sad se maksum potuca od nemila do nedraga, što ih sve čini nesretnim i nezadovoljnim. Zbog rečenih nagomilanih problema i neraščišćenih odnosa, između Ahmeta i Rame počesto bi znala izbiti žestoka svađa, a katkad i prava tučnjava. U toj gunguli i gombanju sad bi nadjačao otac i potjerao sina, sad bi, opet, sin potjerao oca.

Jednom tako bili se zbog nečega ljuto zakrvili, te ti sin dograbi veliki kuhinjski nož i kao mahnit pojuri za ocem. Srećom, na očevim se ledima nalazio mijeh pun kukuruza, jer je naš komšija bio pošao u mlin, pa kad god bi sin dostigao oca, nožem bi jedino rasparao mijeh, iz koga je onda kukuruz curkom isticao i rasipao se na sve strane, a na veliku radost živine što se oko njih nalazila. Pošto su tako, jedan bježeći, drugi goneći, stigli do vrlo stare kruške, jeribasme, otac naglo stane i zavapi:

– Stani! Stoj, sine, i ni pedalj dalje!

Sin stane u čudu pa će zapitati:

– A što, babo, da te ne ćeram dalje?!...

– Ne bi bilo pravo. Zato što ni ja svog oca nisam ćero dalje, od ove kruške!

Ramo malo razmisli, malo ga uminula huja, te pomirljivo reče:

– Kud ranije ne posjekoh ovu krušku... Pa iako sam kastio, sad neću. Zlu ne trebalo. Jer kakav je onaj moj Mujica!...

Otac, sad već praznog mijeha, zagrlji sina i u povratku kući nježnim glasom tiho ga savjetuje:

– Imaš pravo, Mali, ne sijeci je, već nam čuvaj porodičnu tradiciju... Jer, koliko sam sazno, i moj je rahmetli babo doćero svog oca baš do ove kruške.

(4. Obrezivanje)

Otac me našao na rijeci, na prijevaru uhvatio i za ruku poveo kući – gdje je čekao berbo da me osuneti. Usput se otac odao, ja se istrgnuo, pobjegao u šikaru i tu se sakrio. Uto naide Huso, dječarac koju godinu stariji od mene, koji od mog oca saznade o čemu se tu radi, a koji je izrazito mucao.

– Nnn... ništa ttt... ti nn... ne brini, Ibro, sad ću ja tebi njega ddd... dovesti.

I odmah hitro zaroni u gusto šipražje, gdje me lahko pronade. Da je to pokušao otac svojom autoritarnošću i jezikom odraslih, ne bi me pronašao i uhvatio. Samo je dijete dječijim jezikom moglo ubijediti drugo dijete da pristane na tako okrutan čin, a koga se toliko plašilo. Huso mi mucajući pokuša objasniti kako su nedavno i njega “odžerašili”, kako se i on uplašio, kako su ga potkupili, davši mu stoju, a suština je u tome da to i nije ništa – jer ništa ne boli. Bože, kako sam mu naivno povjerovao te odmah krenuo, hrabro, čudeći se da sam se uopće mogao uplašiti tako beznačajnog događaja. I bio sam hrabar sve dok nije počeo sami ceremonijalni čin obrezivanja. Stajao sam, desna noga je bila za korak ispred lijeve, dok su me za obje čvrsto držale komšije. Hodža i svi prisutni su učili: “Allahu ekber!”, a berbo me hrabrio i stavio mi među zube kocku šećera. Čim je sječivom zarezao, ja sam kocku šećera pregrizao i do kraja trpio “muke Isusove”, žestoko se kajući što sam nasjeo na Husine medene a lažne riječi i što sam pristao na obrezivanje. Obrezivanje je trajalo oko pola sata, naravno, bez anestezije, a onda su me previli i plegli na dušek. Tad su prisutni, stariji ljudi, počeli nadugo i naširoko da mudruju o obrezivanju pa iako me rana mnogo boljela, zorno sam slušao. Najdublje mi se urezalo u pamćenje kad je naš komšija, onaj što je sinu rekao da ga ne tjera dalje od kruške, tim povodom kazao:

— Sve je uredu, ljudi, to što vi pričate. Samo, ja ipak nisam siguran da li ljudima obrezivanjem odstranjuju gori, ili bolji komad njihovog tijela!

U prvi mah ljudi grohnuše u smijeh, ali se odmah uozbiljiše, zamisliše, dok neko zaključi — kako Ahmet nikad u životu ništa mudrije i nije rekao. Tad i nisam razumio pravi smisao njegovih riječi. No, kako sam u životu sve više odrastao, to sam sve više shvatao da je naš čudni komšija, možda, bio u pravu.

Kalošević, 30. 4. 1998.

Tešanjске koke

Kako su mještani, najblaže rečeno, najurili iz službe hodžu Halila, na njegovo mjesto seoskog imama, kao što vam je poznato, primljen je efendija Bekir, promućuran, preduzimljiv, pun aktivizma i iznimno društvena osoba. Družio se veoma aktivno sa svima, posebno nastojeći privući u džamiju omladinu, okupiti je oko džamijskog džemata i uključivati u što je moguće veći obim društveno korisnih poslova te na taj način, kako je običavao reći, sklanjati je s ulice, iz kafane i drugih vidova stranputice. Za različite akcije što ih je gotovo svakodnevno organizirao u svom džematu hodža Bekir je pridobio i onog našeg komšiju, koji je rekao da nije siguran da li obrezivanjem ljudima odstranjuju bolji ili gori komad njihovog tijela. I ne samo da je privukao na se hodžinu pažnju svojim zalaganjem na raznovrsnim radovima već je pobrao i najveće hodžine simpatije svojim nastojanjem da po svaku cijenu ostavi dojam iznimno mudrog i "učevnog" čovjeka, započinjući i vodeći s njime mudre razgovore o raznim temama. Sjetimo se kako je pri prvom Bekirovom obilasku džematlija arapsko pismo čitao s lijeva u desno pa rekao da je lahko zdesna ulijevo, a da on zna i naopako. No, ono što je novog hodžu najviše privlačilo ovom čovjeku, zbog čega ga je tako mnogo i zavolio i rado boravio u njegovom društvu jeste njegova prostodušnost, dobrodušnost i otvorenost i,

napose, njegova humornost – jer sve je na njemu i oko njega smiješno, vedro i veselo, tako da u njegovom društvu nikad nije tužno niti dosadno. Sam efendija volio je šegu kao i ljude vedra duha i koji imaju smisla za umjerenu šalu. Pošto je većinu tih osobina pronašao u Ahmetu, Bekir efendija se rado družio s njim kad god bi imao priliku za to.

Naišavši jednom kraj Ahmetove kuće, hodža Bekir nazva selam, postaja kratko s Ahmetom i zamoli ga da mu sutra ujutro dode pomoći cijepati i slagati drva za ogrjev. Doći će još pomagача, a drva imaju da posluže kao ogrjev za džamiju i za hodžinu kuću naredne zime, koja se ubrzano primiče. Helem, osvanuo petak, rano jutro navješćuje prekrasan ranojesenji dan, a kod džamije graja, skupilo se poprilično džematlija, najviše mladih. Jedni cijepaju, drugi unose drva i slažu u džamijsku šupu. Među njima je i Ahmet. Ali njemu stiže haber kako mu je umro tetak, Suljin otac. A Ahmet je bio kod Sulje na svadbi tri dana, tamo je upoznao i svoju drugu suprugu, s kojom sada zadovoljno živi u sretnom braku. Ama o tome sam vam podrobnije pripovijedao u prethodnim pričama pa da ne duljim. Saznavši za to, hodža Ahmetu izrazi saučešće pa reče da će poći zajedno na dženazu. Kako posao oko drva bi gotov do džume, gajretaši klanjaše džumu i razidoše se kućama. U džamijskom haremu ostali samo efendija i Ahmet. S obzirom da je efendija bio mlad i još uvijek neoženjen, to je nerado pripremao sebi hranu već je najčešće odlazio u aščinicu kod Huse i tu se hranio. Tako je bilo i ovaj put. Bekir efendija potapša Ahmeta po ramenu pa će reći:

– Da mi, druškane, još malo odmorimo, onda ponovo uzmemo abdest pa pod abdestom pravo kod Huse na čorbu. A pošto fino ručamo, onda ćemo polahko kroz čaršiju prošetati pješke kako bismo stigli na ikindiju i tvome tetku na dženazu.

Ahmetu ne preostade drugo nego da slegne ramenima u znak pristanka. Onda pozva nečije dijete i poruči Safi gdje je i s kim je, da se ne brine i da ga ne čeka s ručkom. Tad na džamijskoj česmi nanova uzeše abdest i krenuše.

Čim Huso donese naručenu hranu, Ahmet reče da plati, ali Bekir ni da čuje.

— Ja sam — veli — tebe zvao i ja plaćam.

Tu nikakvo ubjeđivanje ne pomože već hodža plati i vlasnik se udalji. Istom Ahmet stade dozivati:

— Huso! O, Huso! Dodi da platim.

— Ama šta bi ti platio kad je sve plaćeno? — reče hodža, pogledavši Ahmeta u nevjerici.

— Ne, ne, nije sve!

— Jest, Ahmo, sve je plaćeno — potvrđuje gostioničar, prilazeći njihovom stolu.

— Ama, ljudi, kad vam kažem: nije i nije! Nije plaćena ova muha u mojoj čorbi, a ja ne želim harama.

— Jest, jest, čorba je plaćena, a muhom kuća časti — reče Huso i smijući se zamače u kuhinju.

— E, pa dobro, kad je tako, onda fala! Samo neka je halal hrana — zadovoljno će Ahmet pa zajedno s čorbom pojede i muhu.

— Vela havle, vela kuveti, vela havle, vela kuveti!... — mrmlja neprestano hodža i kima glavom izlazeći iz aščinice.

Prolazeći tešanjskom čaršijom, na ulicama su mogli vidjeti mnogo svijeta, osobito mladog, i napose djevojaka. Kako je dan bio sunčan i topao, to su djevojke bile dotjerane i dobro razgolišene, pa sve ljepša od ljepše — da ne znaš u koju bi prije pogledao. Ahmet sav ustreptao pa će reći:

— E, lijepih hanuma, efendija, u ovoj našoj čaršiji, ha?!

— Jah, šta ćeš de, Božije davanje, Ahmete — veli efendija, ne pogledavši ni lijevo ni desno već samo preda se.

– Ja dobrih koki, majko mila. Gledaj u ove bataka... Uh, što su dobri, u snu se snili!...

– Kakve ba koke? Zar ovdje ljudi drže kokoši i u gradu? A gdje im je inspekcija, što ne radi svoj posao? – čudi se hodža, gledajući jednako preda se.

– Ah, Bog s tobom, efendija... Kakva ba inspekcija? Ove lijepe koke ne nesu jaja i ne kakoću. I na šta bi grad ličio bez njih. Joj, hodža, gledaj ovu u miniću. Gle, gle, kako hoda ponosito, uzdignute glave... Gle, kako zna nositi svoju ljepotu, i ono što joj je Bog dao!...

– Ja-Rabbi, ja-Rabbi, nastaviš li tako, izgubit ćeš abdest! – upozori hodža.

– Kakav abdest? – bunca Ahmet, izgubivši posve glavu, zaboravljajući i kuda ide i gdje se nalazi. – Gledajder ba,

hodža, ovu... Toliko se razgolišila da joj se sve vidi ko na dlanu!... E, neka joj je živa mati što je rodi!...

– E, šta uradi, moj Ahmete?! Sad si, belćim, izgubio abdest! Kakva šteta! – podviknu Bekir, pomalo iznerviran takvim Ahmetovim ponašanjem.

– Dragi moj efendija, što se zadžaba nerviraš? Ako je sva šteta u pola litre vode, onda ćemo lahko za to – reče lakonski Ahmet, pa nastavi pariti oči na mladim djevojkama i glasno izražavati divljenje njihovoj ljepoti.

– Estagfirullah! Estagfirullah! Estagfirullah!... – bilo je sve što je izgovarao efendija Bekir, do kuće umrloga i mjesta gdje će se klanjati dženaza.

Dan poslije rečene dženaze pomoli se Ahmet na vrata hodžine kuće, noseći litru vode.

– Čemu, bolan, ta voda u flaši? – upitat će malo začudeno hodža Bekir.

– E to je, efendija, da te ne bih tražio na onom svijetu, ako mi ne halališ. Šteta zbog izgubljenog abdesta je oko pola litre vode, a ja tebi vraćam cijelu litru.

– Ama nismo se razumjeli, Ahmete. Nije šteta u vodi već u tome što si ti klanjao i ikindiju i dženazu umrlome bez abdesta.

Ahmet se malo zamisli, udari prstom po čelu te izusti jedno dugo:

– Ahaaa!... – Potom se okrenu i pode kući, neprestano ponavljajući: – Tobe ja-Rabbi, tobe estagfirullah! Tobe ja-Rabbi, tobe estagfirullah!...

I ko zna dokle bi tako ponavljao, da ga ne dozva k sebi žena Safa, govoreći:

– Dragi čovo, šta toliko nabrajaš?! Nego, hajde da jedemo, znaš da valja ići trgati kukuruz u Rujevini pa...

U Kaloševiću, 1. 6. 2014.

Butra

Dugi niz godina Ahmet i Safija živjeli su mirnim, zadovoljnim životom, u skladnom braku bez većih kriza i potresa. Ono, da je bilo sitnih čarki i trvenja, ruku na srce, bilo je, kao uostalom i u gotovo svakom drugom braku. Ali to su rješavali među četiri zida i, uglavnom, to se sa strane nije moglo primijetiti tako da su ljudi smatrali njihov brak uzornim. A da, umalo da zaboravim napomenuti: Ahmet, zvani Ahmo, naš je komšija i, ako me pamćenje dobro služi, o njemu sam vam kazivao nešto u prethodnoj priči, nešto o tome kako je u aščinici pojeo halal muhu, što ju je opazio u čorbi, a zatim izgubio abdest pareći oči na golotinji mladih i lijepih djevojaka u tešanjskoj čaršiji. I, da nastavim pričati, sve bi i dalje bilo uredu s njihovim brakom da Ahmet nije imao dva golema poroka: piće i žene. Ono akšamlučenje s jaranima nekako plaho učestalo i otegne se po svu dragu noć, tako da Ahmet poslije takve probdjevene noći više nije nizašta, a kamoli da bi mogao raditi poljoprivredne ili kakve druge teške poslove. Ipak, ono što je najviše plašilo i ljutilo Safu bile su sve češće glasine koje su dosezale i do njenih ušiju o tome kako se oko Ahme i njegovih jarana okuplja sve više ženskog svijeta, pa i onog sumnjivog morala. Zli, nedobronamjerni jezici haberili su joj kako se tu, osim kćeri i sestara njegovih jarana, nade i pokoja raspusna udovica ili raspuštenica. Pa kad društvo ponesu zvuci muzičkih instrumenata, pjesma, igra i, osobito, rakija, tad se brišu sve granice obzira i moralnosti pa se te ženetine začas nađu i u

krilu muškaraca, naročito dokazanih ženskaroša kakav je i njen Ahmo. E, toga se, bogami, najviše uplašila Safa, da joj kakva tamo bjelosvjetska rospijetina ne preotme Ahmu, a onda, koliko ga voli, šta će joj i život bez njega. Pošto je šubha posve obuze i stade sve više raspamećivati, ona zaključi da je krajnje vrijeme poduzeti neke konkretne mjere kako bi Ahmu odvrátila od tog društva i takvih ženetina, po onoj narodnoj: Bolje spriječiti nego liječiti! U početku, dok je takvo njegovo ponašanje sličilo uglavnom na sporadične ispade, ona ga je samo opominjala i savjetovala:

— Daj, Ahmo, Boga ti, prekini s tim. Tebi to ne priliči. Nisi više bećar, samotni pustahija. Sad si porodičan čovjek, imaš i dijete. Sramota je od svijeta što to činiš. Usto, sve češće zanemaruješ svoje obaveze, a poslovi čekaju na te, pa ako ih ne budeš obavljao, zbilja ne znam kako i od čega ćemo živjeti.

A on bi mudro šutio i, ne baš mudro, i dalje tjerao po svome, sve dok nije dotjerao, evo gdje — do ove uistnu nepodnošljive situacije, kad su svade toliko učestale i prijetile da prerastu u nešto mnogo gore, pa čak da dovedu i do rastave braka. I samo zahvaljujući Safinom saburu i prisebnosti do toga ipak nije došlo. Kad joj je prekipjelo, jednostavno je rekla:

— Slušaj me, Ahmo, dobro. I mome strpljenju, ma koliko ono bilo, konačno je došao kraj. Ili prekini s takvim životom ili ću ja uzeti dijete za ruku i odoh svojim, jer ne želim da svijet od nas i dalje gleda ćosa.

— Ali, ženo, ženice mila, shvati i ti mene, jadnička. Ni ja ne mogu, jednostavno ne mogu, bez jarana i bez seirenja u rane akšame. To mi je odušak od mojih problema i sva razonoda u životu.

Ni Ahmet više nije šutio već je sve više podizao glas na ženu. A kad je pokušao podići i ruku, ona ga je odlučno spriječila u tome govoreći:

– Nu, Ahmo, na me nikad niko nije dizo ruku, pa nećeš, bogme, ni ti! Nego, vidim ja da je tebi tolika rakija i živce načela. Moj ti je savjet da odeš hodži Grbeši da ti nagleda i zapiše. Uvjerena sam da će ti pomoći. Ili to ili ja odoh kod svog babe.

Pa kako bi pokazala da se ne šali, odmah počne da se sprema. Za to vrijeme Ahmet stane grozničavo razmišljati šta bi ga to moglo snaći ostavi li ga žena. Razmišljanje ga dovede do poražavajućih zaključaka da se sav strese kao u groznici te zavapi:

– Safo, slatka Safice, ne napuštaj me, života ti! Ta šta bih ja bez tebe? Propo bih načisto! Evo, odlučio sam poći tom hodži, neka me liječi, kad ti tako želiš...

Tako ti se naš komšija Ahmet još istog dana zaputi u Uzdolje, čuvenom hodži Grbeši da ga liječi od ljute šljivovice, pohote za ženama, nagriženih živaca i naprasne naravi. Ulazeći u avliju, zatiče hodžu kako na meraji, na prostrtoj serdžadi klanja podne. Ispod velike kruške djeca su donijela amper krušaka, žutih kao ćilibar, sjela blizu hodže i stala da ih dijele. Ahmet je sjeo na meraju da pričeka dok hodža sklanja. Iznenada se djeca sporječkaše oko krušaka, a Ahmet oćuti nešto u što dugo poslije nije mogao da povjeruje. Valjda se plašeći da djeca ne razdijele sve kruške prije negoli on sklanja, te da njemu ne dopadne nijedna, hodža glasno progovori, okrećući glavu nadesno:

– Eselamualejkum verahmetulah... Djeco, ostav'te i hodži koju žutu!...

Zatim je uslijedio naklon glave ulijevo i nanova se čuo, ovaj put vapijući, hodžin avaz:

– Eselamualejkum verahmetulah... Djeco, zdravlja vam, ostav'te i svom hodži koju krušku žutu!...

A djeca potrpaše kruške koju u njedra, koju u džepove, koju u ruke pa nadadoše bježati, a da hodži ne osta ama baš nijedna. Onda hodža skoči sa serdžade te nadade za njima;

ali djeca strugnuše na put pa za prvu krivinu, da se za njima čuo samo urnebesni smijeh i vidio oblak bijele prašine, dok nezadovoljnom hodži Grbeši ne preosta drugo već da se vrati na serdžadu i dovrši podne-namaz. Čim hodža dovrši namaz, Ahmet mu nazva selam, dok ga Grbeša upita kojim je dobrom došao.

— Eh, da je samo dobrom, moj vrli efendija... već jok!

I Ahmet mu ispriča sve natenhane u hladovini velikog grma netom raskošno procvjetalih ruža mjesečarki, te na kraju zamoli za pomoć.

— Sabura samo da se malo rashladim vodom iz onog bardaka. Jah, pripeklo, jamda, pa mi se nešto grlo plaho suši.

Bardak se nalazio u hladu što ga je pravila kuća, pri samom ulazu, pa čim hodža otpi tri-četiri dobra gutljaja, otvori vrata i zaroni u zasjenjenu unutrašnjost kuće, a kad se ponovo pomoli, nosio je sa sobom staklenu bocu od pola litre. Pružajući Ahmetu staklenku, osorno progovori:

— Na ti flašu pa idi naliž Butre i opet mi 'vamo donesi. Šta si ba blehno u me? To ti je en' ona voda u mojoj bašči, ispod onog oraha. A da ja malo nakvasim grlo, upeklo janda, plaho...

Grbeša pokaza rukom u pravcu Butre pa odšeta do bardaka i potegnu, bogme, opet tri-četiri dobra gutljaja, zatim se lagahno vrati u hladovinu ruža, i stade iščekivati našeg Ahmeta. Pošto Ahmet donese vodu, hodža mu pruži, očigledno već unaprijed pripremljenu, malu trouglastu hamajliju, uvijenu u komadić izandale kože, govoreći:

— Ovu ćeš hamajliju nositi uvijek uza se, a noću je drži pod jastukom na kome spavaš. Ona će te štititi od uroka i od zlih namjera svih tvojih hasuma. I šta veliš, ženi krivo što se ti teke razrahetlejšaš s dobrim ahababima? A ne bi trebalo da joj je krivo. Ljubomorna, veliš?... Ah, šta ćeš de, sve su one tak'e. Zato se dobri hodža Grbeša nije nikad ni ženio. Jah, ko insan kleti! Nego, pregrijalo danas nešto, veliš, a? A da ja još

i sama prestala. Ne bi žučnih svada, ne bi prijetnji rastavom braka i Ahmet zadovoljan, a i žena donekle zadovoljna. Sutradan se Ahmet ponovo krenu Grbešinoj kući. Hodža pita kako bi, pomože l' štogod, a Ahmet reče da je pomoglo, i kako je sad situacija mnogo bolja, što bi se reklo, pod kontrolom. Onda hodža ponovi obred učenja na vodu u boci, jedino je ovaj put znatno češće pio šerbet iz bardaka zbog, kako je objašnjavao, sve većih, nepodnošljivih vrućina. Ahmet i narednu noć provede tamo gdje je bilo dobrog muškog i ženskog društva, igre, pjesme i veselja. Kad dode kući, a žena vri galami; on ti bocu u usta, savre se u budžak i samo šuti. Žena pokuša na sve načine da ga isprovocira, ne bi li makar šta proavazio, ama jok, Ahmet bezglasen kao hladna stijena. To ženu naljuti da će ti reći:

– E, ili mi kazuj sve, u detalje, kako je bilo kod hodže, ili ja iz ovih stopa uzimam Ramu za ruku i odoh svome babi, zastalno.

Nato se Ahmet uplaši i sve joj ispriča, baš onako kako je bilo. A žena onda prozrije Grbešinu prijevaru pa je nekako objasni i mužu.

– Ako mi ne vjeruješ – reče Safa uvjerljivo – a ti probaj s našom vodom pa će ti i ona biti sveta. Lijepo te, bogme, prevario taj hodža Grbeša.

Ahmet debelo razmisli pa kad zaključi da je Safa u pravu, prijekorno reče:

– Jednako smo, ženo, krivi: ti me njemu poslala, a ja mu samo odnio pare!

Trećeg dana Ahmet se zaputi hodži, ali bez para. Pošto nali staklenku Butre, donese hodži da nauči, a hodža će:

– Dajder ti meni, bogati, uručicu, a ubuduće nije potrebno učiti. Ionako je to sveta vodica.

– Boga mi, hodža, nema učenja, nema ni uručice. Moja žena bila mnogo pametna pa te prozrela. Što si varo, varo, gotovo je! Nego da mi popijemo malo šerbeta iz onog tvog bardaka pa da se rastanemo ko ljudi.

I prije nego što bi hodža bilo šta poduzeo, Ahmet se nade pored bardaka i stade srkati ljutu rakiju.

– Ama, nešto ti plaho ljut ovaj šerbet. Haman ovo i neće biti šerbet već ljuta šljivovica. Pa ako hoćeš, hodža, da te ne provalim narodu jali miliciji, a ti meni vrati moje uručice.

Grbeša se plaho uplaši, vrati mu četiri stoje i zavapi da samo ne kazuje pred narodom to što je saznao o hodži. U to ime predloži Ahmetu da ispiju svu rakiju iz bardaka, što i učiniše, pa se fino rastadoše.

– Kako sad sa ženom? – pita ga hodža na polasku.

– Dobro, fala Bogu.

– Eto, vidiš da ti je pomogla Butra. Nisam li ti reko da je to ipak sveta vodica?

“Jah, kako da nije. Plaho mi je pomogla”, mislio je Ahmet. Pa naglo zastade: “Nu, a kad bolje razmislim, haman da i jeste... Svakako jeste!” Tad zaključi kako ima jako pametnu, ma šta pametnu, već zlatnu ženicu. “A ja, ja ne valjam. Ja sam pravo đubre!” Te čvrsto odluči kako će ubuduće biti primjeren muž, a u svemu ostalom, naročito u piću, umjeren.

U Kaloševiću, 15. 7. 2014.

Banane

Da li je Ahmetu pomogla Butra i hodža Grbeša ili mu je pomoglo nešto drugo da progleda, tek on je ponovo uspostavio harmoniju u braku, odlično se razumijevajući i slažući sa svojom ženom Safom. Ama, hronična nestašica novca ponovo je zaprijetila da bi mogla ozbiljno ugroziti tu bračnu harmoniju i sreću. Žena postala nestrpljiva, potreba se namnožilo, a para niotkud, a ona samo zvoca, baš kao ljuta nakostriješena kvočka:

– Znaš li ti, bolan, čovo, da našem Ramici trebaju nove čizme, one se poderale pa dijete samo što ne hoda boso?! Vidiš li ti, bolan ne bio, da se kobila nema za šta vezati jer joj je posve dotrajaao jular, već sam ti govorila da u kući nemamo ni gram soli! A tek kako nam kuća izgleda iznutra a tako i spolja, ko ni u kog, pa me stid naroda što je tak'a neokrečena, a ti nećeš da kupiš kreča da je okrečimo.

I tako svakog dana, probi mužu glavu neprestano zano-vijetajući: te treba, Ahmo, ovo, te treba, Ahmo, ono... Kad mu njeni prijekori prekipe, a on pokuša da smiri tenzije, snižavajući ton, nastojeći pritom da bude što uvjerljiviji:

– Znam, ženo, znam. Sve ja to znam i vidim, ali šta vrijedi kad nemamo ni prebijene pare u kući! Pa neće niko da zovne ni na dnevnicu, a ni da mu kakav poslićak uradim. Svi se stvrdli ko ćerpič. Sve sami škrtac, i begovi, i age, i gazde, i

skriveni kulaci... Sve sami Čifut i cicija, ko da će sve na onaj svijet ponijeti!

A ovamo u sebi misli: "Ehej, ženice moja, Safice moja slatka, ta, ko ne bi volio kupit' i čizme malom, i jular kobili, i so, i kreč, i grablje, eh, njih si zaboravila, a eno ih, sve istruhle i zupci poispadali, već li je ostao samo jedan što liči na babin zub, a grablje na babinu vilicu? A tek banane! Ih, što sam se uželio lijepih, žutih, krušnih banana!" Ahmet je toliko volio banane da kad ih se sjeti, duboko uzdahne od želje da ih ima, iza zuba mu poteče bistra voda, a na usta pocure sve same sline, dok zamišlja njihov božanstveni okus. "Ženo, ženice mila, sve je to važno i potrebno, ali banane, banane... Banane su ti, bolan, naaajpotrebitije. Eto, šta bi insan u životu bez banana, haj, šta bi? Ovaj život bez njih ne bi vrijedio ni pet para. Ni pet para!"

A žena nije mogla znati o čemu Ahmet tako često sanjari već pomisli kako on sjedeći u kući neće dočekati da mu neko dode na noge i zovne ga da mu šta uradi, pa pode kroz selo pitajući imućnije seljane treba li im radnik za muške ili ženske poslove. I našlo se nekoliko hanuma kojima je trebalo urediti ili okrečiti kuću, oprati veš ili zasijati rasad u bašči. Također, nekoliko imućnijih domaćina reče da im je potreban neko ko bi im pocijepao drva za ogrjev, zatim prevezao sijena iz polja za stočnu ishranu te iskrčio živice po njivama. Sva radosna Safa se vrati kući, ispriča sve Ahmetu i oni se u taj čas dadoše na posao. Radeći tako danima, zaradili su, Boga mi, finih parica, taman toliko koliko im je bilo potrebno za najnužnije stvari, i još malo da i pretekne u kućni budžet za crne dane ili za: ne daj, Bože, zlu ne trebalo! Usto su hanume, zadovoljne čestito obavljenim poslom, još i darivale Safu: koja sapunom diritom, koja čankom kukuruznog brašna, koja s malo graha, a njoj, bogme, zauhar, da se koji dan preživi, očekujući neka bolja vremena, a koja, nažalost, nikako da dodu.

– E, sad se, čovo, ne možeš izmotavati kako nemamo novca da bi kupio to što nam je najnužnije; nego, sutra je petak, put pod noge pa pravac u Tešanj, na pijacu. Jesi l' zapamtio šta sam ti sve rekla da trebaš kupiti?

– Kako, bona, ne bih zapamtio? Ta ponovila si to makar sto puta! Ma, šta sto, jesi, vala, i hiljadu puta, i lud bi zapamtio denali ne bih ja 'vako pametan. Ko Tito. Uh, šta rekoh; nemoj, ženo, da neko za ovo sazna, ni za živu glavu. Uh, ne dao Bog, pa da zaglavim u prdekani. Jali na Golom otoku! Uh!...

– Eh, moj Ahmo, jest da si pametan, al' malo si plaho prećerao. Da barem reče kao Ranković, il' kao Đilas, de li, de li... Al' deš rijet' kao naš voljeni Tito?! Jerbo 'nak'e pameti nejma na dunjaluku. 'Nak'og čojka majka više ne rađa!

– Jami ba, Safo, ne budali. I on prdi kao i svi mi, samo što je 'nako... malo previše izvikan i napuhan da ga se neprijatelji boje, a da narod prema njemu osjeća strahopoštovanje, kao prema kakvom božanstvu, eto sad, pa to ti je. A ti mene prijavi, ako ti nije žao.

– Haj' ba, Ahmo, ne benavi. De bih ja tebe prijavila... Nego, nemoj sutra slučajno da bi gledao one tamo tešanjske koke, one nacifrane tešanjske frajle. Ehej, sve ću ja čuti, beli!

– E, gledat ću, dašta nego da ću gledat'. Pa neću, valjda, hodati zavezanih očiju?! Il' ćeš ti ić' sa mnom pa me vodati kao slijepca, da nam se svijet smije.

– Smiješ ti gledati 'nako, preda se, da ne bi udario na drugog insana jal' na hajvana, jal' u banderu. Ali frajlice gledat'... E, to se ne igraj živom glavom!

Smjehuljeći se u sebi, Ahmo pomisli: "Sva sreća pa ti nećeš bit' sa mnom, jer voli Ahmo naporiti oči na kakvoj mladoj i lijepoj curi jal' snaši nego večerati, samo ako li je večera bez banana. Jer, banane, banane... Ah, te čarobne banane!"

Sajo je redovno petkom posjećivao tešanjsku pijacu, a Ahmo samo po potrebi i, uglavnom, ako bi imao novca. Zato

on ode kod Saje da se dogovore kako bi zajedno putovali, naravno, pješice, jer je mnogo ugodnije u društvu negoli sam. Sajo je, kao i obično, ponio da proda malo mliječnih proizvoda: koji sir, kajmaka, dvije-tri litre mlijeka..., dok je Ahmo nosio korpu od pletenog pruća, napunjenu kokošijim jajima. Sajo priča o proljetnim radovima, osobito o sjetvi kukuruza, i već su na ulazu u Jelah, kad ti njega Ahmo prekide pitanjem:

– Eto, Sajo, ti si ‘vako pametan, što bi se reklo, svjetski čojk i znaš svašta. Reci mi je l’ istina da su banane zdrave, da su pune njakvih mintamina, tako kazuju dokturi, belćim?

– Dašta neg’ su zdrave, kao i svako voće. Nego, otkud ti sad to, mislim, da me pitaš to, za banane?!

– Ma, nako ja nešto mislim. Slučajno mi naumpalo pa rekoh da pitam.

Kad su bili u Jevadžijama, prvom selu nakon Jelaha, sustiže ih Meho Skrozo, kočijaš iz Drinčića, s konjskom zapregom. Prevozio je narod na pijacu, ali su zaprežna kola bila poluprazna te on zaustavi konje i pozva:

– Bujrum, ljudi, u kola, da ne idete pješke.

Poznavajući dobro kočijaša, Ahmo i Sajo povikaše skoro uglas:

– Fala ti, Mehaga, nismo nešto pri parama!

– Ama, ljudi, je l’ vas neko pitao za pare? Meni je u Tešanj, s vama il’ bez vas. A ne vozim ja kola već konji.

Bilo je rano jutro, lijepo, vedro, proljetno. Početak aprila. Travica se pogdjegdje zazelenjela, ptičice se rascvrkutale i raspjevale, radujući se valjda lijepom danu i proljeću. Tad Sajo opet povede razgovor, ali ovaj put o stočnoj ishrani i kako su sijena skupa, a stoka, i napose telad, jako jeftina. Ahmet uopće nije pratio šta mu rodak priča pa će ti, onako iznebuha, provaliti:

– Je l' ba, Sajo, je l' de da su majmuni onako zdravi, živahni i spretni što vole da jedu banane?

Jaran ga pogleda sumnjičavo i odvali, malo ljutito:

– A što, ti bi, bezbeli, volio da postaneš majmun?! Pa jednom smo bili i nemoj, bogati, da se ponovo vraćamo na isto!

– Ma, ne, ne... Ja to samo 'nako...

– A šta 'š ti kupovat'? – upita Sajo.

– Aha... pa kupit ću uglavnom dosta banana i još tamo nekih sitnica.

Jaran ga ponovo pogleda začudeno:

– Hm, sve se nema, sve se nema, a 'vamo se ima i za luksuz, moj dragi! A šta će tebi tolike banane, ako nije tajna?

– Ah, znaš kako ti je, teke se para zaradilo, prodat ću i jaja pa da obradujem čeljad bananama. Valja kupiti Ramici, bezbeli i Safi, a malo, vala, i ja da se primrsim, radi reda.

Sajo, ponovo ne shvatajući Ahmeta, samo zaklima glavom i zašutje. Silazili su niz Krndiju, ulazeći u sami Tešanj, kad Ahmet zamoli jarana:

– De, Sajo, zahmetile, ako ja zaboravim, kad dodemo u Tešanj, napomeni me da kupim banana, a ostalog ću se lahko sjetiti.

– Hoću, hoću, napomenut ću te... Pa zar ne vidiš da si u Tešnju?! I kako ćeš zaboraviti kupiti banana kad ni o čemu drugom i ne pričaš od kako smo ono krenuli od kuće?

Pošto su na pijaci rasprodali šta su prodati imali, dva jarana krenuše da pokupuju što im treba pa da idu kući, opet pješke, jakako, ne bi li im tako u džepu ostao koji dinar. Šetajući gradom, naidoše pored jedne prodavnice u čijem izlogu Ahmo ugleda lijepe žute banane, žute kao ćilibar. Sav sretan reče rodaku:

– Stani, Boga ti, da svom Ramici kupim banana.

I prije nego što je Sajo mogao bilo šta da i prozbori, Ahmo se pomoli iz prodavnice zalažući se slatkim bananama. A kad su došli do sljedeće prodavnice s mješovitom robom, Ahmo je već bio pojeo sve banane. No, ništa za to jer je i ta prodavnica imala finih banana, da Ahmet pored soli kupi i kilogram banana.

— Ovo za moju Safu — reče i tako krenuše prema pijaci. A usput je mislio: “Uh, da zna kako sam napario oči, gledajući tešanjске gospojice. Evo ih ko findžani. Neće me, vala, zaboliti dok sam živ.”

Ali do pijace je bilo podaleko i Ahmo ne odolje bananama već ponovo stade jesti sve jednu po jednu, misleći kako će još samo ovu pojesti i neće više te tako dode i do zadnje. Onda pomisli kad je sve pojeo, što bi i nju ostavljao. Na kraju je nekako pojeo sve, a da to Sajo nije ni primijetio. I samo što su stigli na pijacu, Ahmo ugleda najljepše banane, koje je ikad vidio iako je vjerovatno da mu se tako samo učinilo. Odmah kupi pregršt banana, i to koje je sam probrao, pa stade halapljivo da jede, baš kao da mu je danas prva. Na to Sajo primijeti:

— A ti pojeo i Ramine i Safine banane, što sad i te jedeš, što ne poneseš njima?!

— E, ono su bile njihove rede, a ovo je sad moja reda, a ja svoju redu ne prepuštam nikome.

Dok je tako jeo banane, sve je kore bacao preda se. Jedući zadnju, primijeti kako su kod jednog prodavca ostale posljednje grablje pa se uplaši da ih ko ne kupi i da tako ostane bez grabalja. Istog časa htjede da potrči, gledajući samo u grablje, te ti tako stade na kore od banana, noga mu se pokliznu, a on se ispruži na kaldrmisanu podlogu koliki je dug. Cijela pijaca se grohotom zatresla od smijeha, a njega bilo stid ustati i svijetu pogledati u oči. Pa sve da je i htio, nije mogao bez Sajine pomoći jer je pao čelom na kamen

i pritom zaradio čvorugu, gotovo kolika je šaka. Uz Sajinu pomoć nekako ustade, jaran mu maramicom obrisao krv, a njemu se mantalo u glavi da je morao sjesti na obližnju klupu, kako bi ponovo došao sebi. Za sve to vrijeme prodavači i mušterije nisu mu se prestajali smijati, a u ušima su mu odzvanjale njihove riječi, koje je slušao dok je bespomoćno ležao na kaldrmi: "Aferim, ljudino!" "Ponovi, delijo!" "Ustani, pa jope'!..." Čim se malo oporavi, Ahmet ustade pa praćen podrugljivim pogledima i smijehom kupi nesretne grablje, Rami čizmice, kobili jular i kreč za osvježanje i uljepšavanje kuće. A kad pogleda u novčanik, a on prazan. Onda zamoli Saju:

– Sajo, Boga ti, pozajmi mi jednu stoju. Vratit ću ti čim prije.

– Pa eto, sve si pokupovao, i što će ti stoja?!

– Hoću da ponesem Rami i Safi banana.

– A sebi, zar nećeš ponijeti i sebi?

– Hoću! – reče ljutito. – Sebi ću ponijeti ovu čvorugu na čelenjki, koju sam i zaslužio.

Otad je Ahmet zamrzio banane, baš kao birvaktile ptice, dok je bio mali dječak. Nikad više banane nije htio ni okusiti. A ako bi ih negdje ugledao, okretao bi glavu, gadeći ih se, kao da je ugledao nečastivog, šejtana.

U Kaloševiću, 7. 8. 2014.

Čanak

Naš komšija Ahmet nije volio ni ptice ni banane, a znamo i zašto – jer je s njima imao loše životno iskustvo. Loše životno iskustvo imao je i sa starim ocem pa se i s njim slabo slagao, zapravo, njihova netrpeljivost potiče još od Ahmetovih malih nogu, ali za to bi se mogao označiti kao glavni krivac težak život, zapravo, svakodnevna borba za preživljavanje u sveopćem siromaštvu. Otac Zejnil nije mogao priuštiti Ahmetu ni najosnovnije životne potrebe kao što su hrana, odjeća, obuća, školovanje ili, recimo, liječenje. Nikad nije zaboravio djetinjstvo u siromaštvu, kad je više bio gladan nego sit i više go i bos nego obučen i obuven. Ni školovati mu se otac nije dao, izgovarajući se siromaštvom, a kakav je bio odnos većine tadašnjih roditelja prema svojoj djeci, neka zorno pokaže ovaj primjer. Kad je Ahmet imao oko godinu dana života, teško se razbolio od upale pluća. Majka svakog dana plakala i molila oca da nose dijete ljekaru, a on, ni da čuje. Onda dode komšija Šaćir na posijelo, a majka se požali na oca i kako ne da nositi bolesnog maksuma doktoru. Na to Šaćir reče:

– Kakvom dokturu, kakvo li ti šta. Ni ja svoju djecu ne vodim kad su bolesna. Ako umre, ma haj' ba, što fali? Jedno manje za vratom!

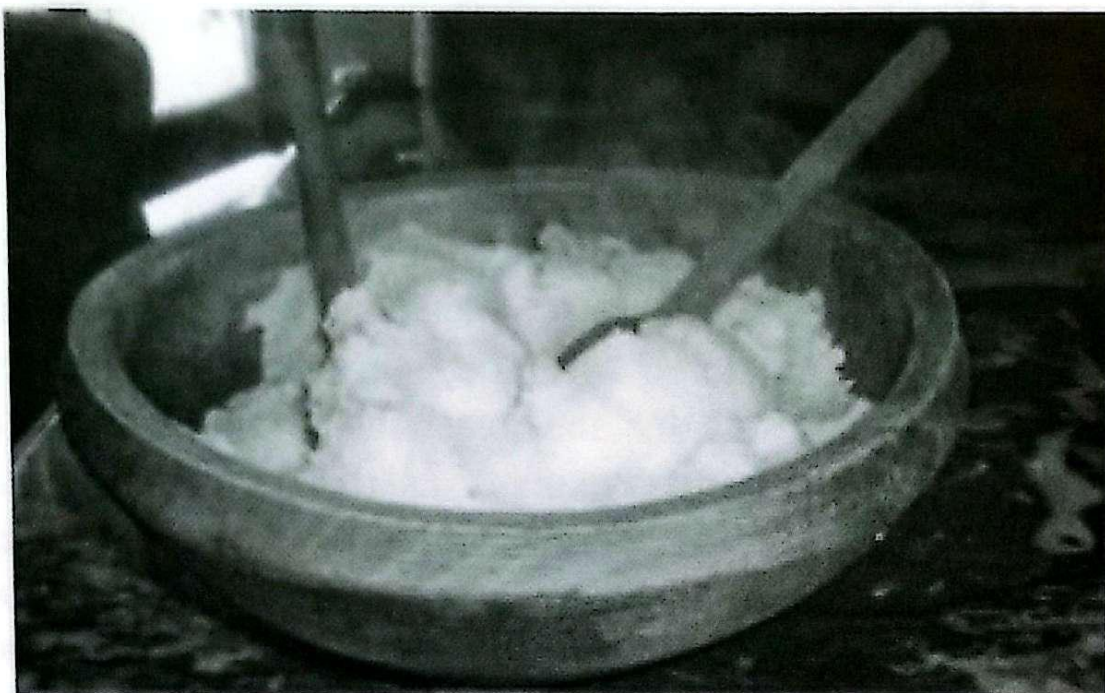
I tek pošto se Ahmet, kako bi tad rekli, složio u bešici, a zapravo pao u komu i nije se budio ni danju ni noću, a majka neprekidno plakala i molila, Zejnil je najzad dopustio da Ahmeta odnesu, i to pješke u teslički Dom zdravlja. Ljekar mu propisa svega tri injekcije: jednu primi odmah, drugu sutra i probudi se iz kome, a Zejnil reče da je dijete ozdravilo i da nema potrebu primiti i treću injekciju. Kasnije su ljekari kazali kako mu tad upala pluća nije dobro zaliječena, da mu je zbog toga imunološki sistem oslabljen i da će zato osjećati posljedice do kraja života. Nisu samo to očevi grijesi prema sinu, ima ih još. Jer od četvrte-pete godine otac je na Ahmetova nejačka pleća stao tovariti golemo, preteško breme poslova i obaveza. Te obaveze su bile briga o tri krave i dvoje konja. Trebalo im je hizmetiti, što znači: hraniti ih, pojiti, timariti, čistiti im i raditi s njima. Nijedan poljoprivredni posao nije se mogao prometnuti i bez Ahmetove snage i truda. Oranje, kopanje, sjetva, žetva, vršajenje, koševine, kupljenja, a to je samo dio poslova, koji su Ahmetu bili neminovna obaveza. Zbog njih se nije mogao školovati, zbog njih se osjećao kao u ropstvu kod vlastitih roditelja. Zbog svega navedenog Ahmet je još kao dijete zamrzio oca. Kasnije, kao odrastao čovjek, prestao ga je mrziti, ali, ma koliko se trudio, nije mogao ni da ga zavoli. Kad god je poželio ispoljiti sentimentalnos i istančana sinovska osjećanja prema roditelju, ispriječile bi se predrasude, neprelazne, velike kao Lijepo brdo, a to su sjećanja na robijaški život u djetinjstvu i, naročito, na očeve riječi, bezbroj puta ponovljene: "Mamlaze, mamlazni, nisam ja tebi na grbači – već ti meni!... I sve dok si mi na grbači, vako će ti biti!..."

I, eto, kolo sreće se okreće... Došlo vrijeme pa se stvari obrnule. Desilo se ono što je Zejnil, vjerovatno, mislio da se nikad neće desiti. Desilo se da je sad upravo Zejnil na Ahmetovoj grbači.

Godine prolazile kao vihor, Ahmet rastao i snažio, a Zejnil stario i propadao. Tako je otac sve više ovisio o sinu. Naposljetku, došlo i to vrijeme da otac nije mogao ništa raditi, a, bogme, apetit je imao dobar, trebalo se i oditi i obuti, i doktoru ponekad otići, i lijekove kupiti, i još povrh toga i duhaniti. Pa još otkad mu ono umrla žena, Ahmetova mati, ostao sam samcat, što se kaže: kao stara panjina. A stišće starost, a s njom se udružile bolešćuge, od kojih najgora kostobolja. Zejnil se gotovo ukočio. Ni sam ustati, ni sam leći, ni otkopčati, ni zakopčati, ni sam u nužnik otići, ni se oprati... Sam ne može, a neko mora. Ko će, ako neće sin i snaha, ako neće Ahmet i Safija? A on ters, stari namćor i edepsuz. Sve mu smeta, niko mu ne može udovoljiti. Sve mora biti po njegovom, mora biti samo kako on kaže. Ili tako ili nikako. Pa da mu zvijezde s neba skidaš ili da ga ljuljaš u bešici, opet mu udovoljiti ne možeš. Sve do jednom, dok i Ahmetu nije pao mrak na oči. Tad se sjetio svog, kako bi često mislio, psećeg, ma šta psećeg?, i goreg nego psećeg, djetinjstva, sjetio se kako su se i kasnije za vratove hvatali, ganjali kamenjem, kolcem i nožem, kad ono u teškoj huji bio odlučio da ga odrobija, a oca spasila samo stara kruška jeribasma, pa donio čvrstu odluku:

— Od sutra, babo, dobijaš jednu sobicu, jedan dušek, tri obroka dnevno, liječenje i sav potreban hizmet. I više ti se nema ni u šta pačat', ni šta kome naređivat' niti, bogme, o čemu odlučivat'. Jer, upamti: odsad si ti meni na grbači, a ne ja tebi.

A Zejnil ne bi bio Zejnil, kad bi sve to tako lahko prihvatao. On nije želio da liči na dobroćudni već na zloćudni tumor. Spočetka je štrajkovao gladu i žeđu, ali najteže mu nekako bez kahve, a i apetit mu, mašallah, kao u kakvog mladića, pa brzo odustade. Tad Ahmet pomisli podrugljivo: "Hm, ljutila bi se gubica, kad bi mogla guzica!" No, Zejnil odluči da mijenja

taktiku. Otad više niti hoće da se svlači kad treba leći, ni da se izuva, ni da se kupa, ni umiva... Pepeljaru punu čikova od cigara prosuo bi svud po dušeku i hasuri; ma, šta sve nije činio, ne bi li im što više napakostio? Vrhunac te pasije huje stao je pokazivati kad je počeo lupati sudove, pretvarajući se da je pošandrcao. Čim bi Safa šta donijela za jelo, i čim bi to on lijepo pohalisao, sve bi tanjire, čaše i flaše porazbacao i polupao. Kad to vidje Ahmet, uhvati se za glavu i pomisli: "Majko mila, ma zar i ovo malo suda, ovo malo s mukom stečene sirotinje da mi polupa?! Uh! Šta bi mu čojk?...“ Istog časa zovnu ženu:

— Safooo, o, Safijaaa!

— Haaa... Šta je ba, čovo, šta hoćeš? Evo me u špajzu, pripremam turšiju za zimu.

— Vamo se, Safo, ako Boga znaš, vidider šta nam je uradio ovaj mamlaz mamlazni, sve polupo! Nego, de je onaj čanak, što je još vaktile djed iz njega jeo?

— Eno ga, vala, u podrumu, sav popljesnivio; a što bi ti on, kad smo i ćukama u njemu polagali?!

— Neka smo i krmadima, šta mu fali? Teke ga operi, i onu drvenu kašiku, pa odsad u njega sipaj hranu ovom starom prdonji, pa nek onda razbije. Ma, jes' me čula, šta ja govorim?!

— Jesam, jesam, Ahmo, kako da nisam. Samo, nešto mislim, grihota ba da dajem svekru u posudi iz koje su čuke jele pa...

— Ama, šta ima ti da misliš? Tvoje nije da misliš već da slušaš i radiš. Jes' čula?!

— Jesam, kako da nisam. Evo, sad ću ja.

Od tog dana Zejnil je jeo iz drvenog čanka, i kako ga sve nije bacao, šta sve nije radio da ga razbije, a čanak se ne da razbiti pa ne da, kao uzinad. Ali ne zadugo. Starost, bolest ovladali. Kostobolja mu dohakala, i umrije samo par mjeseci kasnije, oko Đurđevdana. Nakon dženaze Ahmet reče Safiji:

— Dajder onaj čanak štono otac iz njega jeo da ga razbijem, ne treba nam više.

— Evo, na, čovo — kaza Safa i dodade mu trošnu drvenu posudu.

U tom trenu iz njegovih ruku čanak istrže Ramo govoreći:

— Ne, babo, nipošto lupat'. Trebat će tebi kad ostariš. Jazuk kupovat' drugi! A i porodičnu tradiciju treba nastaviti!

“Jah, šta i da ga razbijem? Ne vrijedi to. Kakav je ovaj moj Ramica, on bi dao napraviti' nov. I opet smo na istom“, pomisli Ahmet i pomirljivo sleže ramenima.

Kalošević , 16. 8. 2014.

De vurina tu i 'ala

Prvi put se sreli, upoznali i zauvijek sprijateljili na nekoj radnoj akciji naš komšija Ahmet – pogadate: onaj što je od oca naslijedio čanak za jelo pa ga htio razbiti, ali mu ne dade sin Ramo – i neki Jovan Nedodilović, rodnom odnekud s Grmeča. Za trajanja radne akcije najviše ih sprijateljile zajedničke sklonosti za iste stvari, kao što su: konjske i pješačke trke, bacanje kamena s ramena, hrvanje, borba bikova i, napose, bosanska rakija, šljiva. Kad bi je ugledali, više bi joj se nasmijali i obradovali nego gladno dojenče kad opazi materinu sisu. Tek tad bi nastalo istinsko druženje, pjesma, šala, razgovor i opuštanje. Toliko su se sprijateljili da su odlučili da to prijateljstvo nastave i nakon radne akcije, pa čak i da postanu kumovi. Sastajali se oni tako po raznim mjestima: Sarajevu, Prijedoru, Tesliću, Doboju... I raznim povodima, a najviše po vašarima, proslavama državnih praznika te pijacama. I ko zna dokle bi to tako trajalo, da Jovan jednom prilikom ne predloži:

– Kume, A'mete, 'aman smo mi pobenavili kad trošimo 'vako pare sastajući se po skupim gradovima. Nego, dodider ti meni u goste, pa da vidiš ugošćaja i ra'atluka, a rakije, mogla bi rijeka teć'. Dočim poslije, mogo bi' i ja tebi, vala, vratit' čast u zajam, ta nije ni taj tvoj Tešanj priko svijeta, da kažemo.

Čim kum Jovan spomenu rakiju i rahatluk, Ahmet odmah pristade, čudeći se da se toga nisu ranije dosjetili. Razmijene ti oni tako adrese i uskoro se Ahmet zaputi da traži kuma Jovana tamo po Grmeču. Pitao, tražio i nikako da ga nađe, a kako se mnogo umorio, pomisli: "Đe ti, kume, živiš, u ovoj 'nedodiji', nede Bogu iza nogu! I ne prezivaš se ti slučajno Nedodilović." Ahmetova greška je bila što je tražio selo, a kad je pronašao kumovu kuću, tad je shvatio da o selu ne može biti ni riječi. Kuća pa kilometar šume, pa opet kuća pa kilometar šume i tako u nedogled. Problem je zimi kad zaroka snješčina od metra pa si pola godine odsječen od svega svijeta. Ali život u ovoj zabiti ima i svojih prednosti: čovjek ne mora kupovati drvo za ogrjev, ima čist zrak i vodu, može brati šumske plodove, baviti se lovom i pčelarstvom, a tek priroda, ovakva priroda je raj za oči i dušu. Kad je Ahmet u tim mislima ćutnuo pred domaćinovu kuću, nije mogao a da ne usklikne od iznenađenja:

— Aj, kume Jovane, đe ti živiš!... Pa tebi vuk kuću čuva, a lisica poštu nosi. Aj, kume, blago tebi, blago tebi!...

Domaćin uistinu fino ugosti svog dobrog prijatelja, iznijevši pred njega najbolje iće i piće, naročito rakiju šljivu, koju je čuvao samo za izuzetne goste i za posebne prilike, kad u neko doba Ahmet sramežljivo veli kako bi morao "izić' paraj sebe".

— Samo izvoli, kume, bez ustručavanja — ponosno će domaćin. — Veće i ljepše ćenive nema neg' što ti je u mene.

— Kako to?! — začudi se gost.

— Tako, jer je moja kuća usred šume pa čim izadeš na vrata, možeš da biraš đe ćeš čučnuti, a pritom još i da uživaš u izvanrednim prirodnim ljepotama.

Nedugo zatim Ahmet uzvratu gostoprimstvo kumu Jovanu. Ali ovoga natjera nužda usred noći, dok su svi spavali kao omadijani. Bude ga stid buditi domaćine pa odluči da se

nekako snade sam. Bahuljajući po mraku, nabasa po nesreći na sobni hamam i pomisli kako je to, može biti, nužnik te se posluži njime.

Pošto se vrati kući, čeljad ga pita kako mu je bilo u gostima, na šta on reče:

— E, svašta sam vidio, al' ono još nisam. U kuma A'meća sva zgoda i nameća. De vurina, tu i 'ala!

Kalošević, 16. 5. 1998.

Nesporazum

Naš prvi komšija, što je imao kuma Jovana, navrati odnekud s daleka puta kod punice u goste.

Punica ga dočeka i ugosti kako se samo poželjeti može. U neko doba noći zet osjeti potrebu da izađe u nužnik. Pošto se ustručavao da budi punicu, odluči nužnik potražiti sam. A kako mu bude plaho prigustilo, nemadne kad tražiti nužnik već nekako natrapa na špajz i tu čučne, na nesreću baš, na korpu s kokošijim jajima. Nakon tog čina više nikako ne mogne zaspati već je mislio samo jedno: "Bože, kad li će svanuti pa da nekako bježim glavom bez obzira, prije negoli će puknuti bruka!"

Ujutro, jedva što se razdanilo, a Ahmet navalio da ide, dok mu se punica obisnula oko vrata te će reći:

— E, vala, zete, kud si toliko navalio? Ostani lijepo na doručku, a poslije idi de ti volja.

Na samo spominjanje doručka njega nešto štregnu, zazebe oko srca, pa postade još uporniji u svojoj odluci. Tad punica veli:

— Ne, zete, ni govora! Kakva bih ja bila punica ako bih te pustila da odeš bez doručka? I šta bi moja Safa na to rekla? Zato, znaj, nema ti otići: dok ne pojedješ ono iz korpe u špajzu!

A da u tom času vidite Ahmeta: pritisnuo jače šubaru na glavu, i nema te sile koja bi ga mogla zadržati.

Kalošević, 12. 5. 1988.

Snalažljiva nevjesta

Kad ono Sajo ženio sina Haruna, među prvima u svatove, razumije se, bude pozvan i mladoženjin amidža Ahmet. Ahmet? Ma to vam je onaj naš komšija, što je pobjegao od punicinog doručka! Helem, neise, da kazujem dalje. Kako je Harun prvo Sajino dijete, sin s kojim se otac u svemu ponosio, to je Sajo odlučio da napravi svadbu za pamćenje. Jest da su vremena teška, vremena siromaštva, ali kad se nešto hoće, onda se i može. Potegnu se nekakve zalihe, nekakvi crni fondovi, za koje si mislio da si ih i ti zaboravio, pa se štedi jedan duži period, radi se dvostruko, trostruko više nego inače, a bogami se od rodbine i dobrih ahababa nešto i uzajmi. Poslije se vraća mjesecima, posti se, deveri i tavori dok se opet ispliva na pozitivnu nulu. Ali je važno svima dokazati da – kad se nešto hoće, onda se i može, svima pa i sebi.

A Sajo je želio samo jedno, da dokaže da može napraviti svadbu kakva se ne pamti u ovom kraju i koliko voli svog Haruna, a nakon toga ne žali pa kad bi vala i umro. Pogotovo sad kad sina ženi iz bogate i namli porodice, porodice čiji bi ih domaćin, uporede li se po bogatstvu, mogao kupiti za mekinje. Ne, oni momku javno ne nalaze mahanu i ne brane svojoj Sajmi da se uda za Haruna, ali se vidi po svemu da previše drže do svog bogatstva, do svog nekakvog višeg

statusa u društvu, jednostavno, plaho drže do sebe. To se Saiji i ženi mu Mejri ne dopada, ali i ne mare mnogo za to, ne zarezujući odveć nove prijatelje i njihovu gordost. Sve ovo što čine, što se trse i naprežu, kako bi parirali novim prijateljima, ustvari, čine za svoje dijete, da ispune njegove želje, da se oženi s ljepoticom Sajmom i da tom prilikom ima svadbu za pamćenje.

Harun je od najranije mladosti pokazivao da u mnogo čemu odudara od druge djece i, napose, od sredine u kojoj odrasta. Tjelesno je izgledao bljedunjav, džigljast i mršav, dok je karakterno više volio samoću nego društvo druge djece i igre s njima. Nije mnogo pričao i uvijek bi dobro razmislio prije nego što bi nešto rekao. Bio je tih, suviše ozbiljan i zamišljen za svoje godine. Da nije seljačko dijete, reklo bi se u svemu intelektualni tip. I da je imao materijalne uvjete ili da je barem živio bliže obrazovnim centrima, vjerovatno bi završio nekakav fakultet i daleko bi dogurao. Ovako, sve što mu je otac mogao priuštiti bilo je da se upiše u srednju poljoprivrednu školu. Završio ju je odličnim uspjehom i odmah mu je nuden posao u jelaškoj "Ekonomiji", što je u dogovoru s ocem odbio. Odlučili su da razvijaju porodično poljoprivredno gazdinstvo i zasad im je to uglavnom polazilo za rukom. U istu školu, s njim u razred išla je i Sajma Šetkić, kćerka bogatog domaćina Đulage Šetkića. U to vrijeme bilo je i neobično, a i rijetkost u muslimanskoj seoskoj sredini da se školuje žensko dijete. Ali, eto, ona i njeni roditelji nisu se obazirali na predrasude i podozrenje sredine, a djevojka je bila veoma pametna, također odlikašica, i da se nije do ušiju zatreskala u Haruna, vjerovatno bi se upisala na studij prava. Bila je izuzetno zgodna djevojka, crne puti, duge crne kovrdžave kose i kud god bi prolazila, mamila bi momačke uzdahe. Lijepo odgojena, ljupka, a odmjerena u svemu, kako na riječima tako i u ponašanju. Kao takva, bila je

predodređena da se zagleda u Haruna, ali i on u nju. Bili su kao stvoreni jedno za drugo. Sajmu su roditelji mnogo voljeli, u roditelja je bila jedino žensko dijete pored dva brata. Znala je da roditelji u nju imaju veliko povjerenje i da joj zbog toga neće uskratiti nijednu molbu ili želju. Zato im i jeste mogla otvoreno reći da se zaljubila u Haruna, sina siromašnog Saje Bošnjića, i da se obećala udati za njega, a da bude bez brige da je roditelji neće pretjerano koriti ili potegnuti neka rigoroznija sredstva da je spriječe u toj nakani. Bila je toliko pametna da je tačno mogla predvidjeti sve reakcije, pa čak i kojim redoslijedom, svojih roditelja te kako će njihovo neslaganje i, eventualno, ljutnju ublažiti, a njih ubijediti kako je to za nju ipak najbolja moguća odluka. Sve se dešavalo baš kako je i predvidjela. U početku su roditelji pokušavali da je razuvjere, govoreći joj kako bi bila prava šteta da i pomisli na udaju prije nego što završi fakultet pa su onda svoje protivljenje malo začinili ljutnjom, ali čim je ona priprijetila nekim gorim solucijama, naprimjer, da će se udati za nekog još siromašnijeg ili da će ih napustiti i otići zauvijek od kuće, roditelji su lahko popustili, stavljajući joj do znanja da tu žrtvu čine samo iz tolike ljubavi prema njoj. Ali su i dalje s blagom ironijom i omalovažavanjem, čak i pred njom, govorili o njenom budućem mužu i o njegovoj porodici. Pošto su se Harun i Sajma bili zaručili još u trećem razredu srednje škole, sad, mjesec dana nakon mature, odlučili su da se uzmu.

Da bi bilo sve kako je red i kako običaji nalažu, Harunovi roditelji morali su otići na pitanje Sajminim roditeljima, odnijeti poklone i utanačiti sve pojedinosti vezane za prošnju djevojke. Pa je odlučeno da to bude u onaj tamo drugi petak, u jedan sahat popodne, kako bi obje strane bile u mogućnosti izvršiti opsežne pripreme. Svirače će osigurati mladoženjini roditelji, kao i hodžu koji će prvo vjenčati

mladence vjerski, a sljedećih dana trebalo bi da uslijedi i vječanje pred matičarem u matičnom uredu. Mladoženja može povesti svatova koliko god želi, a darove svatovima i gozbu kod mladenkine kuće osigurat će mladenkini roditelji. Za sve vrijeme posjete mladoženjinih roditelja Sajmini roditelji su se ponašali pristojno i gostoljubivo, na Sajmino prethodno kategorično insistiranje. Štaviše, novi prijatelji su se pri dolasku i na odlasku familijarno iscmakali pa kome bilo pravo, kome krivo.

Konačno, došao je i taj petak, kad je trebalo ići po djevojku. Sajmino selo udaljeno je od Harunovog oko desetak kilometara pa je za svatove bilo pripremljeno dvanaest zaprežnih kola, dok je na vlastitim konjima išlo još desetak svatova. Mladoženja se nalazio u prvim kolima zajedno s hodžom, roditeljima, dva svirača i jednom pjevaljkom. Nijedan svat nije pješačio. Pošto su svatovi otišli po djevojku, kod mladoženjine kuće već se bio počeo okupljati radoznali svijet kako bi dočekaio mladence i prisustvovao veselju povodom Harunove ženidbe.

Svatovi su bez većih problema stigli pred kuću Đulage Šetkića i nakon uobičajenih ceremonijalnih radnji mladoženja, njegova bliža familija, hodža, svirači i videniji svatovi ušli su u kuću, a ostali su zaposjeli improvizovane stolove i klupe ispod podignutih šatora napolju. Helem, sve se odvijalo po planu; svatovi su, kako je red, prvo počašćeni šerbetom, koje je u kući dijelila Sajma, a napolju par njenih drugarica. Nakon šerbeta, koje se darivalo novcima, postavljena je bogata sofr. I u njenom postavljanju glavnu riječ je vodila buduća nevjest. E, a onda pošto su se svatovi poslije obilne sofre malo odmorili, pa zadimanih koju cigaretu, pa svirači malo zasvirali i zapjevali, došao je red da se svatovi ponude i kahvom. Findžane, šećer i druge sitnice nosile su Sajmine rodice, dok je Sajma nosila samo veliki ibrik i saginjući se

nalivala iz njega redom kahvu u findžane. Bila je dotjerana i ljepša nego ikad, tako da je se svatovi nisu mogli nagledati, a pogotovo mladoženja. Najkraće rečeno, sličila je na kakvu prehvaljenu princezu iz narodne bajke. Sipala je kako običaji i tradicija nalažu: najprije hodži, pa mladoženjinim roditeljima, pa svatovima po starini, i sve je dotad bilo uredu.

Posljednjem je trebala naliti mladoženji. A onda se desilo nešto dotad nečuveno – desio se za tu sredinu i te okolnosti nečuven skandal. Mlada se sagnula da nalije mladoženji kahvu, i onda ju je jednostavno prevarilo: mlada je glasno pustila goluba, je l' se to tako kaže: pustila goluba?! Ma, nije, brate, narodski rečeno, mlada je – prdnula! Ali kako, tvrdo i glasno odvalila, da su je morali čuti i oni svatovi napolju. Među svatovima je nastao urnebes, findžani su ispadali iz ruku, od nezajažljivog smijeha svatovima je kahva prskala iz usta po bijelim košuljama i odjeći onih koji su sjedili pored njih; kao lud smijao se čak i hodža, i Sajo, i najstariji svatovi, pa čak i mladoženja, inače uvijek ozbiljni Harun.

A nevjesta, šta je bilo s nevjestom?! Sajma se uspravila, stala nasred sobe, crvena poput latica božurovog cvijeta, i sa suzama u očima, sasvim izgubljeno posmatrala taj rusvaj, to gurkanje ramenima, koljenima, to namigivanje, a neki su svatovi pokazivali rukama kako treba odustati od prosidbe i kupiti se polahko kućama. Tad je na par trenutaka istrčala u kuhinju, posušila suze, malo se pribrala i ponovo ušla među svatove. Stala je nasred sobe i prkosno kazala:

– Šta je, vi nemate guzicu i nikad ne prdite?!... Pa šta ako me i prevarilo? U mog babe u toru trista ovaca i dvjesta janjaca, dva mlina, oba meljuće, treća stupa stupuće, puna guza pa i prduće. Haj, haj, hoćete, nećete, baš me briga!

I ponovo je žurno izašla u kuhinju. Za to vrijeme svatovi su se spremali da krenu otkud su i došli, neobavljena posla. Čak su i Haruna bili pokolebali; malo ga bilo stid i nije znao

kako da postupi u datoj situaciji. Ali je situaciju spasio Ahmet, Harunov amidža, koji je ustao i rekao:

— Djevojka je fino kazala, pametnima za nauk. Da je siromašna, ne bi joj se omaklo, zato što prazna ne puca. A to joj se moglo desiti zato što su joj roditelji mnogo bogati. Nego, djevojka ne samo što je plaho lijepa i bogata već je i jako mudra. Tak'o blago se ne ostavlja.

Onda svatovi zažagoriše, stadoše se sašaptavati da bi se najzad složili s Ahmetom i odlučili djevojku isprositi. Zatim je sve obavljeno kako Bog zapovijeda, i dernek u Sajinoj kući umjesto jedne noći, trajao je tri dana i tri noći. Kasnije se Sajmina mudrost i snalažljivost pred svatovima dugo pamtila i prepričavala. A ona se toga nije stidjela jer je bila čuvena po pameti i mnogim lijepim osobinama. S Harunom i svojom novom porodicom uspješno je podizala poljoprivredno imanje, služeći za primjer i ukazujući i drugim seljanima da se ugledaju na njih. Još kad je Harunu podarila sina, sreći te porodice nije bilo kraja.

U Kaloševiću, 9. 8. 2014.

Grah

A ko bi, opet, ako ne bi dva rodaka: Ahmet i Sajo. I jedan i drugi imali po jednog konjića te uparili i tako postali sveznici.

— A što da budemo s nekim drugim sveznici kad možemo jedan s drugim, je l' tako, amidžiću? — veli Sajo Ahmetu.

— E, bogami si ti, Sajo, pametan. Vidiš, ja se tome ne bih lahko dosjetio. Halal ti vjera na takvoj dosjetljivosti. Hem smo rodaci, hem smo najbolji ahababi, hem su nam i paripi vrijedni. Usto, stiže proljeće, s njim i poljoprivredni radovi, svijet će trebati naše usluge. Nekom uzori, nekom zasij, nekom oparači kukuruz, a bogme nekom nešto i prevezi, i eto para ko blata. Ma, vala, ti si trebao učiti teke kakve škole pa pravo za advokata. Jerbo, rijet ćemo 'vako, ti si i bez škole pametniji od većine današnjih advokata. Dina mi, to ti govorim ne da ti laskam već što tako doista i mislim.

— Ma daj ba, Ahmo, okani se besposlica. Kakav ja pa advokat, kakvo li ti što! Ovakvi kao ja su rodeni da cijeli život zaviruju konjima pod rep, a ne da budu advokati i slična gospoda.

Od tog dana oni postadoše sveznici i stanu narodu nuditi razne usluge svojom zapregom. Posla napretek, a para ko pljeve, što bi se reklo, i dva jarana pravo sretni i zadovoljni. Otad, kad ne bi radili na njivama, redovno bi zapregom

odlazili na pijace u okolna mjesta. Naročito je bila čuvena pijaca četvrtkom u Tesliću, kojoj su se oni uvijek iskreno radovali. I pored važnih obaveza, koje bi iskrsele, nerado bi je propuštali.

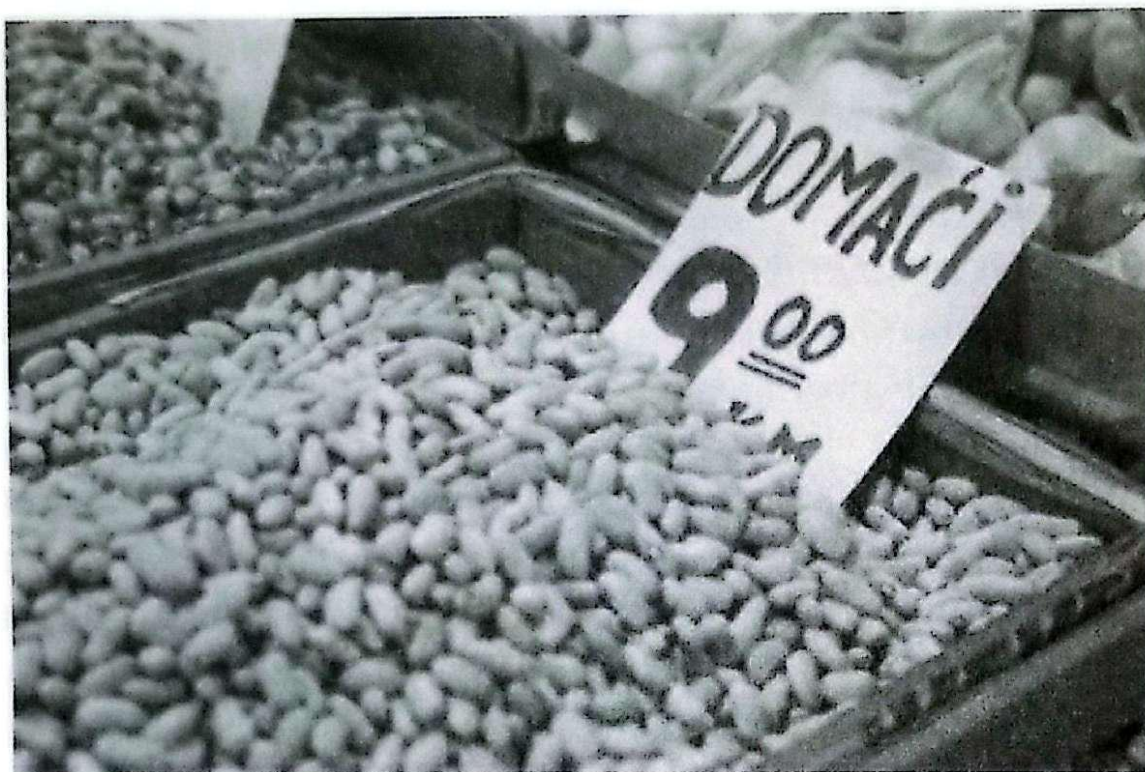
Bilo je nedugo nakon Harunove svadbe, kad se ono nevjesta Sajma malo obrukala pred svatovima, jer ju je prevarilo i iznenada je pustila vjetar, ali mlada svojom mudrošću i Ahmet svojom rječitošću nekako su stvar izgladili i svatovi su isprosili djevojku. Dva rodaka nisu imali nekih neodložnih poslova po njivama i već, po običaju, odlučise da pođu u Teslić na pijacu. Osim što bi do pijace i s pijace do kuća prevozili mještane, svoje seljane, i pritom solidno zaradili od vozarine, oni bi redovno povezli štošta i za prodati od svojih proizvoda: ako je priteklo pšenice, kukuruza, brašna, zob, krompira, luka, kakvog voća, koju kokošku, koje jaje ili pak mliječnih proizvoda. Drugačije, asli, nije moglo biti ni ovaj put. Natovarili oni svega pomalo, a najviše Ahminog graha bijelca, dvije velike vreće. Ove godine rodio u Rujevini i u Krivači kao nikad dosad. Uz sve to, pijačara nagruhalo u kola pa sve jedan drugom u krilu. Zato su im izazivale grohotan smijeh Ahmine riječi:

– Ma samo se vi, prijatelji, raskomotite ko u svojoj kući... Nemoj da je kome slučajno tijesno.

I dok je tako fino savjetovao pijačare, Ahmo je sjedio više na rudi nego na svom kočijaškom sjedištu. Sajo bi ga pritom zdušno podržavao govoreći:

– Jaja, samo se vi razrahatlejšite, bez imalo ustručavanja. Znaite onu: Će čeljad nisu bijesna, ni kuća nije tijesna? U mojim i Ahminim kolima nikome ne smije da bude tijesno...

Sajine riječi samo su pojačale horski smijeh putnika na pijacu, tim prije što su vidjeli da Sajo sjedi Ahmi na ledima, skoro pa za vratom. Tad je i nastala poznata anegdota: „Samo se raskomotite ko u Ahminim i Sajinim kolima!...“, koja se u

Kaloševiću i okolini dugo pamtila i u prikladnim prilikama spominjala.

E kad su bili već kod izvora vode na Margiti, na samom ulazu u Teslić, dogodi im se malo veći maler. Podrobi im se u kola prednji desni točak, i dalje nisu mogli ni makac. Onda Sajo predloži Ahmetu da odnesu podrobljeni točak kod kolara na popravak. Kolareva radionica nalazila se nedaleko, pored samog mosta preko Usore, udaljena od njih nekih dvjesta-trista metara. Njihove mušterije, pijačari, odlučiše radije produžiti pješke do pijace nego čekati da Ahmet i Sajo poprave kvar na kolima. Dok je Sajo vratio popravljeni točak, Ahmo je čuvao kola. Tako su malo zakasnili na pijacu, skoro dva sahata. Ali njihove vjerne mušterije saznale su za njihov peh te su odlučili da ih sačekaju, kako bi od njih kupili potrebne namirnice. Taman kad su ahababi sve namirnice rasprodali, a pijaca se gotovo rasula, ostalo Ahmi desetak kilograma graha.

— E, da mi je vala prodati još ovo tekečuk graha pa da bježimo kući. Vidiš, plaho je pregrijalo, skuhasmo se ovdje

na pijaci – jada se Ahmo Saji. Onda stade da viče iz svega glasa: – Graha, graha... Evo lijepog graha. Navali, narode! Još malo pa nestalo! Graha, graha!...

Uto pored njihove tezge zastade sredovječna gospoda, koja će znatiželjno upitati:

– Je beli grah, čovo, je beli?...

Ahmo i Sajo iznenađeno je pogledaju, našto Ahmo veli:

– Jebe li, ne jebe li, gospoja, bogme ti pouzdano ne bih znao reći. Ali ti posigurmo mogu reći da se od njega dobro prdi.

– A da se od njega ne prdi, ne bih ga htjela ni kupiti. Jer kakav je to grah od koga se ne prdi?! – reče gospoda. – Nego, deder ti meni izvagaj sve to što ti je još ostalo.

Ahmet izvaga grah, uze pare od gospode i tako on i Sajo radosno krenuše kućama. Samo što su gospodi pogledali u leđa, a Sajo će povikati:

– Je li, čovo, jebeli grah, jebeli?...

U tom trenu amidžići prasnuše u grohotan smijeh. Držali su se za stomake i nisu se prestajali smijati sve dok nisu došli kućama. Pa i kasnije, kad bi koji podsjetio: „Jebeli grah, jebeli?“, obojica bi se kocenuli od smijeha.

U Kaloševiću, 6. 6. 2020.

Na ispitu

(Ahmet, zvani Ahmo, Nehljebović nalazi se pred Komisijom za polaganje sedmog i osmog razreda Osnovne škole za odrasle u Jelahu.)

PREDSJEDNIK KOMISIJE: Druže, vi ste jedan od kandidata za polaganje. Recite nam kako se zovete i odakle ste.

AHMET (naizust): Ja sam Ahmet Nehljebović, zvani Ahmo, iz sela Ljenčarevića, općina Bogtepito. Studiro sam prifatno na prifatnom univerzitetu tri nauke, i to: otorinolakrampologiju, seksološkomotikološke nauke i naposljetku na filozofskolopatološkom fakultetu. Usput sam završio i kratak, veoma koristan, tečaj za profesionalnog džeparologa.

PREDSJEDNIK: Pa šta ćeš onda ti ovdje, Ahmete? Da nekim slučajem nisi član Komisije?

AHMET: Ma, jok, već sam na otorinolakrampološkom fakultetu pobrko uho, grlo i nos sa bezobraznim organima pa mi rekoše da sam pogriješio što sam odlučio da studiram otu otorinolakrampologiju, već da sam talentovan za seksološkomotikološke nauke. Prebacim ti se ja odma' na tom drugom fakultetu, a onda profesor, zapravo gazda, kod koga sam polago, prebi mi motičišće o stražnjicu pa postadoh alergičan i na te sramotnomotikološke nauke.

1. ČLAN KOMISIJE: A je li, Ahmete, šta, bolan, bi poslije?

AHMET: A, eto, odem ti ja na filozofskolopatološki fakultet de me pitaju kakvo je društveno-političko uređenje tamo na Gre... Gre... Grenlandu, kako li. Ja im rekoh da je tamo civilizacija na visokom nivou, da ljudi imaju visok standard i da je tamo idealno, komunističko društveno-političko uređenje, zapravo da je to utopijska komunistička zemlja.

2. ČLAN KOMISIJE: I šta su ti na to rekli, Ahmete?

AHMET: Hm, rekli su mi da sam pao iz rikanja, ali da sam prošo iz mumljanja te mi obećашe da će me poslati da budem ambasador među bijelim gre... gre... grenlandskim mededima.

1. ČLAN KOMISIJE: Pa što ne ode, bolan, Ahmete?

AHMET: Eh, znaš kako je; ja ti nemam nikakvog poznanstva; vjerovo sam na riječ i tako čeko, čeko, a oni poslali nekog guzonjinog sina, preko veze, belćim. Ja ti jedan opet udri u nauke, opet na polaganje. Eto, baš jutros, sabahile babo veli: "Idi, sine, polaži."

PREDSJEDNIK KOMISIJE: Pred kim si polagao, tačnije – ko je predsjedavao, a ko su bili članovi Komisije?

AHMET: E, bogami, nije to bio bilo ko, 'vako, reći ćemo, ko vi; bile su to velike glave, veće i pametnije i od vaših. Komisija je bila u sastavu: Dikulja, Sivulja i Brijeza. Predsjedavala je svakako Dikulja zato što je najstarija, a i simentalka je.

1. ČLAN: Ama, dosta, dosta, Ahmete, kakve krave; pitamo te šta si polagao?

AHMET (kao iz topa): Slame! Ali me Dikulja udarila nogom pa, velim, sigurno nisam položio. Odem ti ja na popravni i položim sijena, ali mi Dikulja još nije dala diplomu. Ja ipak vjerujem da sam položio.

PREDSJEDNIK: Dosta, dosta, Ahmete, idemo da se ne zadržavamo. Ti danas polažeš geografiju, fiziku i istoriju. Evo prvo pitanje iz geografije. Reci ti nama koliko Zemlja ima polova?

AHMET: Hi, hi, hi... dva.

PREDSJEDNIK: Tačno, a kako se zovu ti polovi?

AHMET (gestikulira rukama): Ha, pa to je bar nešto najpoznatije, to su muški i ženski spol.

1. ČLAN: Valjda si htio reći sjeverni i...

AHMET (upada članu u riječ): O, da, baš to sam šćeo rijet' – sjeverni i ženski spol.

1. ČLAN: Ma, kakvi ženski, valjda južni. Dobro, Nehljeboviću, sad ti nama kaži kakve sve klime postoje i u kom Zemljinom pojasu?

AHMET (veselo): Klima može biti ledena, to je kad me žena izdeveta oklagijom ili, rjede, prisječkom; kad samo pričamo, to je onda umjerena klima; žarka klima ti je, bolan, kad se diram sa svojom Safom; ako se pak ljubimo, tad klima dostiže svoj vrhunac, i zovemo je – usijanom.

PREDSJEDNIK: Ma, nije baš tako, ali si približno nabrojao klime pa nam sad reci koje sve pojaseve imamo, mislim klimatske pojaseve?

AHMET (oduševljeno): Ha, tu sam vas čeko! Ja imam crni pojas, drugi dan, koji sam dobio u karateu, pa narandžasti u džudou, a imam i onaj u pantalonama koji nosim da ne bi spale, pa...

PREDSJEDNIK (ljutito): Kakav džudo, kakav karate, idemo na treće pitanje. Kakav je u našoj zemlji pretežno reljef?

AHMET: Ha, ha, ha, e, to, valaj, znam iz ličnog iskustva, i to za pet. Baš u nas ima dosta dobrih reljefa. Eto, u moje žene Safe je idealan reljef (pokazuje rukama oblik Safinog tijela od grudi, preko kukova i zadnjice sve do nogu), a od familije najbolji reljef ima moja svastika Mina. Joj, druže profesore, što je ona brdovita, sve neki brežuljci i uvale. Jednom sam bio zaluto u svastikin reljef, e da 'nako brzo nije svanulo, još ni danas ne bih izbaso...

PREDSJEDNIK: Dobro je, dobro, Ahmete, vidi se da si stu-

dirao seksologiju, a sad evo pitanja iz fizike. Poznato je da postoje dva magnetna pola. Reci nam kako se oni zovu?

AHMET: Muški i ženski spol.

2. ČLAN (šapće): Pozitivni i negativni, Ahmete.

AHMET: Da, pače, pozitivni muški i negativni ženski spol.

PREDSJEDNIK: Da li se ti pozitivni i negativni polovi privlače kad dođe do napona, i šta biva dalje?

AHMET: Da, da, ohohoho! (Sav se trese.) Kad se suprotni spolovi približe, dođe do napona, oni se, ohoho... (žmiri i sav se trese u nekom sladostrasnom grču), oni se spoje i... i, ovaj...

PREDSJEDNIK: Šta: i, i, i, šta poslije bude kad se suprotni polovi privuku i spoje?

AHMET (opet kao iz topa): Znam šta bude – rodi se mala beba! (Komisija se smije.)

2. ČLAN: Aferim, Nehljeboviću, ti pored tolikih nauka kao da si studirao i medicinu!

PREDSJEDNIK: Sad mala pauza pa ćeš, Ahmete, odgovarati još iz istorije.

(Za vrijeme pauze Ahmet se dogovara sa svojim rođakom Sajom, jer ovaj polaže prije njega, da mu šapće kad on bude odgovarao, zato što će Sajo već znati o kakvim se pitanjima radi. Pauza je prošla te predsjednik poziva Saju i Ahmeta da pristupe ispitu.)

2. ČLAN: Kad i gdje je izvršen čuveni desant u toku NOB-e?

AHMET (rafalno): Desant je izvršen 1960. godine, kada je neprijatelj zvani skakavac napo u rojevima moju Baru i obrstio je do crne zemlje. Evo, ja sam prvoborac, jer sam se od prvog dana hrabro borio protiv opakog zelenog neprijatelja.

2. ČLAN: Dosta, bolan, Ahmete, kakvi skakavci, kakvi bakrač; de ti nama kaži kad i gdje je održano Drugo zasjedanje AVNOJ-a?

AHMET (gleda u Saju, a Sajo, da bi mu pomogao, drži se rukama između nogu, kako bi mu stavio do znanja da se

zasjedanje održalo u Jajcu. Ahmet ne shvaća već počinje da buba koješta): Drugo zasjedanje AVNOJ-a održano je 29. novembra u, u, u... (ponovo gleda u Saju; Sajo na isti način želi da pomogne, ali Ahmet ponovo ne shvata već nastavlja nasumice)... u, u Jelahu.

2. ČLAN: Zašto baš u Jelahu?

AHMET: Zato što svakog 29. novembra u Jelahu na parolama piše: "Živio 29. novembar, Dan Republike!"

2. ČLAN: Aha, Ahmete, a zar to ne piše tada u svakom našem gradu, recimo u Doboju, Sarajevu, Tesliću?...

AHMET: Bogme, ne znam. Ja u drugi grad, osim u Jelah, nisam nikada ni išo.

(Komisija na kraju poluglasno, mudro zaključuje da bi Ahmeta trebalo propustiti – radi bolje prolaznosti na ispitu. To mu je saopštio predsjednik Komisije: "Ahmete, mada nisi baš zadovoljio iz istorije, ipak si položio i možeš da nastaviš prekinuti studij. Stoga ti čestitamo i želimo mnogo uspjeha!" Ahmet, sav sretan, zahvaljuje, a zatim prilazi rodaku Saji i grdi ga: "Je li, bolan, Sajo, što ti meni, zaboga, ne šćede rijet' de se ono održalo 2. zasjedanje AVNOJ-a?!" "Stalno sam se držo između nogu – pokazuje rukama – kako bi se ti dosjetio..." – brani se Sajo. Zagrljeni odlaze.)

U Kaloševiću 6. 5. 1971.

KNJIŽEVNA KRITIKA KRATKIH ŠALJIVIH PRIČA
(ANEGDOTA) – ŠAHDE BOŠNJAKA

ŽIVOT AHMETA NEHLJEBOVIĆA

Kratke forme su od davne prošlosti privlačile pažnju javnosti. Počevši od sentencija, maksima i poslovice, anegdota i sličnih im pojava i oblika. Poznato nam je da su ljubitelji ovih uglavnom mudrih a kratkih iskaza ili zapažanja o životu i svetu bili i pravi kolekcionari, koji su uknjižavali raznovrsne zbirke odnosno knjige sentencija, maksima ili poslovice, a koje su potom bile na raspolaganju svakom zainteresovanom čitaocu. Kod kratkih formi, posebno ovih gore nabrojanih, a iz ugla semiotike kulture, najvažnija osobina jeste njihova pojačana prohodnost kroz vekove. Tako da nije slučajno ni to što sentencije ili maksime mogu da nadžive i sam jezik na kom su pisane, upravo zbog lakšeg skladištenja informacije koja se prenosi u kratkoj formi. U takvim okolnostima pojačane violencije kratkih formi nije začudujuća ni činjenica da se latinske maksime i sentencije i dan-danas pamte, iako latinski jezik odavno nije u upotrebi. Književnik Šahdo Bošnjak pored kratkih priča, ovom knjigom nam daje na uvid i niz narodnih poslovice, koje su odigrale neobično važnu ulogu i u formiranju karaktera njegovog glavnog junaka, Ahmeta Nehljebovića.

Knjiga šaljivih, uglavnom kratkih, priča Šahde Bošnjaka ukazuje na pisca uvežbanog stila, čije rečenice imaju bogatu, kako jezičku konstrukciju, tako i violenciju u smislu slikovitosti izraza. Izraz koji nam gotovo slika predele u kojima su živeli junaci ovih priča, ali i njihove karaktere. Glavni lik Ahmet, koji i idejno i strukturalno uvezuje gotovo sve priče u najnovijoj knjizi Šahde Bošnjaka, jeste dečak, a potom odrastao čovek čudnovatog i jakog energetsko-emocionalnog naboja i potencijala, koji ume da fascinira ali katkad i da sablazni, kako komšije i rodake, tako i sopstvene mu roditelje. Ahmet nije imao priliku da se školuje, ali je bio vrlo željan znanja. To se najviše očitovalo u njegovoj potrebi da sluša i pamti sve narodne poslovice koje bi čuo radeći ili opuštajući se. Za njega su narodne poslovice bile izvesna kompenzacija, odnosno nadoknada za svu onu školu i sve predmete u njoj, koje nikada nije imao prilike da sluša sa svojim vršnjacima. Njegove dogodovštine, koje pisac beleži kroz ovde ispisane anegdote, zahvataju široku lepezu emociionalno-karakternog stanja glavnog junaka. Od baksuzluka, inovativnosti, pa sve do bukvalizma, ali onog baš bukvalnog. Bukvalizam Ahmetov, najčešće se očituje u načinu na koji on razumije i shvaća značenje narodnih poslovice. A upravo se držao narodnih poslovice kao pijan plota, jer su ga one kada ih izgovara činile školovanim u društvu i komšiluku njegovom. Jednom prilikom se toliko izblamirao pred svetom, kada je stavio rasečenu čizmu na glavu, a sve zbog poslovice: Čizma glavu čuva, šubara je krasí. Kada je on to čuo u ambulanti kod doktora, a sve povodom jake prehlade jer je imao tanke opanke, odmah je isekao svoju čizmu, stavivši je na glavu. U drugoj prilici ubio je vrednu kobilu dok je vukla teret uz uzbrdicu, jer je išibao toliko jako i toliko

mnogo, da je na mestu ostala mrtva. To je učinio isto tako zbog bukvalnog poimanja jedne mudrosti koja se narodnom poslovicom prenosi s kolena na koleno. Tako se Ahmet i pravdao zapanjenom svetu, koji je bio šokiran mrtvom mu kobilom. Rekao je tada: "Zar niste čuli onu mudrost vijekovnu našu : Udri konja koji jače vuče?!" Tako mu ostade slabašni konj a umrije divna kobila. Ovo delo Šahde Bošnjaka krasi raznovrsne lepo uređene stilske figure. A okosnica svih njih, to jest glavna stilska figura koja se redovno ističe jeste figura ponavljanja sažetka iz prethodne priče. Ona se očituje u tome što pisac svaku novu priču o zgodama, bolje reći nezgodama, Ahmetovim započinje rezimeom odnosno sažetkom njegovih nestašluka, baksuzluka ili neobičnih poduhvata, koji su se zbili u prethodnoj priči. Pisac se time pozabavi u nekoliko prvih rečenica, posle kojih sledi nova priča, to jest avantura Ahmeta Nehljebovića. Pisac Šahdo Bošnjak skreće čitalačku pažnju i samim prezimenom, koje daje svom glavnom junaku. Prezime, Nehljebović, se idejno i sadržajno uklapa i u samu pozadinu ovih priča. Ne samo u smislu šaljivosti. Preciznije rečeno, u drugom planu, odnosno pozadini ovih interesantnih anegdota provejava težak život i siromaštvo u kom je rastao i sam Ahmet. Priče o dečaku, a potom čoveku Ahmetu koji je odrastanjem, a zbog određenih događaja, vremenom, zamrzeo sve ptice i sve banane ovoga sveta, koje bi ugledao, postaju i tematski i stilski kako lokalna tako i univerzalna književna tvorevina. Ovo je književnost kojom se ne predaje zaboravu ni ona specifična, svakom pojedincu data priroda, tako ni univerzalna potreba svakog čoveka za nestašlukom, ali i ljubavlju, kroz traganje za sopstvenim izrazom, smislom i iskazom života koji živi. Ahmet jeste lokalni junak, seosko dete bez škole, ali pisac Šahdo Bošnjak

je uspeo da ga približi čitaocu na tako slikovito osebujuć način da on postaje predstavnik (model) određenog tipa ljudi, koji mogu da se zadese na svakom mestu, a koje krasi jaka potreba za životom čak i u najtežim uslovima, koje tog istog čoveka mogu da zadese. Nestašni Ahmet, od deteta koje je kralo bostan, postaje vredan čovek, koji radi i gradi i temelji krov svoje kuće sopstvenim trudom i rođenim mu rukama. A na kraju krajeva shvata i sam koliko je povredio i sebe i druge bukvalnim tumačenjem značenjskog i metaforičkog jezičkog polja i slojevitosti nekih narodnih poslovičnih mudrosti. Onih mudrosti koje izviru iz same prirode jezika, obeleženog duhovnom zaokupljenošću zajednice i jezičke geste, o čemu govori Andre Joles u svojoj naučnoj knjizi posvećenoj jednostavnim oblicima. Najnovija knjiga talentovanog pisca Šahde Bošnjaka završava se jednom anegdotom, koju je pisac prilagodio dramskom izvodenju na daskama koje život znače. Šahdo Bošnjak nam je prikazao polaganje ispita Ahmetovog u školi za odrasle, koji naknadno polažu ispite iz osnovne škole, a sve to u vidu dramatizovane, to jest dramske minijature ili mini-dramskog komada. U polaganju ovih predmeta glavni junak Ahmet je pokazao svu svoju dovitljivost i iskoristio nagomilano mu životno iskustvo, koje je Komisiji prikazao i po nazivima ispita koje je navodno položio. Naravno, glavni junak ističe važnost životnih ispita ne libeći se da kroz taj čin otkrije i sav svoj karakter i temperament, uključujući i neskrivenu mu pojačanu ljubav prema suprotnom spolu. On taj suprotan spol blagosilja i u svojim odgovorima na pitanje Komisije koji polovi na zemaljskoj kugli postoje. Dok Komisija očekuje odgovor: pozitivan ili negativan, Ahmet lijepo kaže: "Muški i ženski."

U teoriji književnosti postoje i određene nedoumice u davanju odgovora na pitanje: šta su to kratke price? Koliko

književnog teksta bi trebalo da imaju kako bismo ih mogli nazivati kratkim pričama? Jedan od kriterijuma, koji se koristi na američkoj književnoj sceni, jeste dužina njihovog trajanja u smislu minuta potrošenih na njihovo čitanje. Sve što prilikom interpretacije može da se pročita za najviše pet minuta, može da se svrsta u kratku priču. U tom kontekstu, pisac Šahdo Bošnjak može s pravom da kaže da je postao i autor kratkih priča, koje ovom prilikom aminujemo za objavu na dar čitalačkoj klasi našeg uglavnom raslojenog društva.

Aferim, Šahdo Bošnjak!

Mr. Divna Bijelić

05. 10. 2023.

BIOGRAFIJA

Šahdo Bošnjak rođen je 6. maja 1955. godine, u Kaloševiću, u koji će smještati radnje mnogih svojih priča i romana, jer je u tim pitoresknim predjelima i sam odrastao, i dobro je poznavao svaku stopu ne samo rodnog sela već i šireg zavičaja. U njegovom zavičaju je i jedna raspričana starica, koja od iskona kazuje svoje nikad sasvim dovršene priče. Ta starica se zove Usora, a pored te lijepe, pitome rječice pisac je provodio, kako sam kaže, najljepše dane svog života, svoje siromašno, "bosonogo i golotrbo", djetinjstvo. Tu je čuvao stoku, igrao se s ostalom dječurlijom raznih igara, koje su tad bile uobičajene, slušao razne priče od mudrih staraca, s kojima je napasao stoku, i naročito mnogo čitao, i to sve što bi mu dolazilo do ruku, jer i nije bio u prilici da bira; čitao je knjige iz skromne školske biblioteke, posudene knjige od rodaka i prijatelja, kao i listove istrgnute iz novina i časopisa koje bi ljudi ostavljali uz poljske živice. Selo Kalošević nalazi se u općini Tešanj, koja je dobila ime po starom, lijepom gradu Tešnju, koji krase drevna tvrđava, ponos grada, kao i uske, stare uličice, stare građevine iz bosanske muslimanske arhitekture, a poznat je i po mnogo čemu drugom.

Šahdo je rođen u siromašnoj porodici. Roditelji su ga školovali do završetka četverogodišnje osnovne škole. Dalje nisu mogli, a nisu ni htjeli. Krijući od oca, završio je u Jelahu za dvije godine još četiri razreda večernje osnovne škole, i tako s formalnim obrazovanjem dostigao svoje vršnjake. No, kad se

upisao u Mašinsku tehničku školu u Doboju, otac ga je natjerao da se ispiše. Sačekao je narednu godinu pa se krišom od oca upisao u Gimnaziju u Tesliću. A kad je otac za to saznao, opet ga je natjerao da se ispiše. Sa sedamnaest godina, bukvalno je pobjegao od oca, zaposlivši se u “Željezničko građevinsko preduzeće” iz Sarajeva na gradnji magistralnog puta Jajce – Bihać, s gradilištem u Mrkonjić Gradu. Tu je mogao da položi samo “B” kategoriju, a ubrzo u ŠUP-u u Banovićima i ispit za kv vozača motornih vozila. Zatim je pozvan u JNA, u Kraljevo, gdje je vojni rok odslužio kao vozač instruktor. Poslije vojne obaveze upisuje se u Zagrebu u Saobraćajnu tehničku školu, koju završava uz rad (dopisnim putem) u četvorogodišnjem roku. Dok je vanredno pohađao srednju školu, radio je kao: fizički radnik, čistač radioničkog kruga, ložač peći za parno grijanje, noćni čuvar skladišta, pomoćnik u kuhinji, armirač, vozač cestovnih vozila, rukovalac građevinskih mašina... Također je radio i u Beogradu, malo više od jedne godine, u GP “Ratku Mitroviću”, na gradnji vojnih stanova, preko puta Sava-centra, u vrijeme Titove smrti i kad je KK “Bosna” bila prvak Evrope u košarci. Tadašnji Beograd ostao mu je u lijepoj uspomeni.

Pošto je završio srednju školu u Zagrebu, i nigdje, gdje bi upitao, nije mogao dobiti posao saobraćajnog tehničara, a nije imao dovoljno novčanih sredstava da se upiše na četverogodišnji studij, ali je nešto novca uštedio radeći, te dobivši studentski kredit, upisuje se na dvogodišnji redovan studij na Pedagoškoj akademiji u Tuzli, Odsjek srpsko-hrvatski jezik i jugoslavenske književnosti. Studij je završio u redovnom roku, kao odličan student, jedini iz svoje generacije, i dobitnik je Zlatne značke Univerziteta u Tuzli. Djetinjstvo u Poljima pored Usore i studij u Tuzli smatra najljepšim periodima u svom životu.

Kako iz materijalnih razloga nije mogao da nastavi studij, zaposlio se kao nastavnik srpsko-hrvatskog jezika i knji-

ževnosti u OŠ "Huso Hodžić" u Tešnju. Odatle je otišao u Osnovnu školu u Planjama, a iz Planja prešao u rodni Kalošević u OŠ "Abdulvehab Ilhamija", gdje je radio do 1. 9. 2017. godine, kad odlazi u zasluženu penziju.

Cijeli ratni period proveo je, naizmjenično, kao borac u rovu i kao nastavnik bosanskog jezika u dvije "ratne" škole, za dvije nastavničke norme časova. I, kako kaže, to mu je bio najteži, najmučniji period u životu.

Dosad je objavio: zbirku poezije za djecu: *Cvrčanka* (Književni klub „Studenac“, Tešanj, Bobare, 1989); roman za djecu i omladinu: *Sin Polja* (Dom štampe, Zenica, 2000); ratni roman: *Snovi šehida Ibrahima* (IGK Planjax, Bobare, Tešanj, 2015); zbirku poezije za djecu: *Kad bi djeca imala planetu* (IGK Planjax, Bobare, Tešanj, 2018); roman za odrasle: *Mokropoljske magle* (Argus Books & Magazines doo, Beograd, 2018); naučno-fantastični roman za odrasle: *Noćni Leptir u Državi Zemlji* (Argus Books & Magazines, doo, Beograd, 2018); zbirku pjesama za odrasle: *Ostavi svoj trag* (IGK Planjax, Bobare, Tešanj, 2023.), zbirku pripovijedaka za odrasle: *Čovjek s Dva Srca* (IGK Planjax, Bobare, Tešanj, 2023.), te zbirku kratkih šaljivih priča (anegdota): *Neobično životanje Ahmeta Nehljebovića*.

Spremno mu je za objavljivanje: roman za odrasle: *Beg i kmetica*; roman za odrasle: *San Noćnog Leptira*; roman za odrasle: *Svatovski kanjon*; roman za odrasle: *Domobran*; roman za djecu i omladinu: *Blago na riječnom ostrvu*; autobiografski roman: *Ja, Pousorac; i još ponešto*.

Šahdo BOŠNJAK

**NEOBIČNO ŽIVOTANJE
AHMETA NEHLJEBOVIĆA**

IZDAJE, ŠTAMPA I DISTRIBUIRA

PLANJAX GROUP

Izdavačko-štamarska kuća

PLANJAX KOMERC doo

Bobare 55, 74264 Jelah - Tešanj

Tel. 032 661 571 Fax 032 661 572 Mob./Vib. 062 788 877

E-mail: planjaxdoo@gmail.com

www.planjaxgroup.com

PC PLANJAX GROUP SARAJEVO

71320 Vogošća, Igmanska do br. 75, I-12, Tel. 033 539 575

E-mail: planjaxgroup@gmail.com Mob./Vib. 061 477 597

ZA IZDAVAČA

Medina PLANJAC, direktorica

ŠTAMPA

Štamparija PLANJAX PRINT Bobare 55

Tel. 032 667 350 Mob./Vib. 061 384 675

ZA ŠTAMPARIJU

Mirza PLANJAC, dipl. oec

DISTRIBUCIJA & PLASMAN

Knjižara ČITAJ VIŠE.BA, Bobare 56

Elektronska knjižara eknjigaplanjax.com

Klub čitalaca PLANJAX Bobare

Tel. /Fax 032 667 351 Mob./vib. 062 788 878

ZA DISTRIBUCIJU & PLASMAN

Alen PLANJAC, dipl. ing. graf

Članice Grupacije PLANJAX

Izdavačko-štamarska kuća PLANJAX KOMERC d. o. o. Tešanj,

Poduzeće za proizvodnju i promet PLANJAX PRODUKT d. o. o. Tešanj,

Centar za obrazovanje odraslih EDUKA BH, p. š. u. Tešanj-Sarajevo

Poduzeće za trgovinu i usluge PACK2GO d. o. o. Zagreb

Fondacija ZNANJE I OBRAZOVANJE, n. v. o. Tešanj

ISBN 978-9926-32-075-1

9 789926 320751